

מזל התאחדותנו

יוצא לאור

ע"י התאחדות אברכים חסידי סאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגדול שליט"א

בני ברק - אלעד

שנה י"ד גליון תרע"ח

ראש השנה

א' תשרי תשע"א

תוכן הענינים

לקח טוב.....עמוד ב'
דבש תמרים.....עמוד ד'
בשפתי צדיקים.....עמוד ה'
פרפראות לחכמה.....עמוד ז'
ודרשת וחקרת.....עמוד ח'
זכרינו לחיים.....עמוד י"ג
חוקים להורות.....עמוד י"ד
בעמק הבכא.....עמוד י"ז
דבר בעתו.....עמוד כ'
דברות קודש.....עמוד כ"ז

אשרי העם יודעי תרועה

בעיר גדולה מרובה אוכלוסין, אשר על היותו ממוקם על פרשת דרכים נהנה מקום מסחר גדול והרבה עשירים נשתקעו בה לצד עניים שבאו לנסות מזלם בעיירה הזו.

ברם, מאידך גיסא גם משך עליו המקום תשומת לבם של הליסטים מזוינים לבוא לטרוף טרף ולחלק שלל, אשר זה הדיר שינה מעיני עשירי העיר, עד שמיכסו עצה לחקים מגדל גבוה במרכז העיר ושומר יעמוד שם על המשמר לכל צרה אשר לא תבוא, וכן היה בכל פעם כששוודים נתקברו להעיר התחיל לצעוק בקול גדול: **געוואלד! אנחנו בסכנה, שודדים באים**, והעשירים יראו לנפשם מאוד כי ידעו שעל עסקי ממון הם באים, משא"כ עניי העיר לא פחדו כלל כי מהם לא היה מה לגזול כי דמעתם שקוים ואנחתם היא לחמם.

אמנם, פעם התחיל השומר לצעוק בקול אדיר וחזק: **געוואלד! אנחנו בסכנה עצומה**, ואז התחילו כל בני העיר לרעוד מפחד כי לא ידעו מה הסכנה המתקרבת ואיזה אסון ימיט עליהם, היות שהשומר סתם ולא פירש אז התחילו לפחד אולי זה היה רעה מתקרבת אשר אינה מבחנת בין עשיר לעני או שונא שגם בא רק על עסקי נפשות, על כן כולם כאחד מגדול ועד קמן נתהפכו מעיהם בקרבם מרוב פחד מפני הבאות.

במשל נורא זה, מבאר הרמ"ק בעל ה"אור המאיר" זי"ע הענין שנצטוונו לתקוע בשופר כדי לעורר לבב הישנים, הרי היה די אם היינו מצווים לומר מוסר לישראל כדי לעוררם, אך יבואר כאותו משל כי אם יוכיחו על תורה, הרי לומדי תורה יניחו דעתם, ואם יוכיחו על חסד הרי בעלי צדקה יניחו על משכבותם, על כן נצטוונו לתקוע בשופר דווקא אשר אינו מפרש כלום רק שואג כארי בקול מרטיט כאותו שומר: **געוואלד! ראטעוועט עס איז א סכנה**.

זמה נורא הוא יומא הדין שבו יכתובו מי לחיים ומי למוות וחיל ורעדה יאחזו, כי אין אתנו יודע עד מה, על מה חולכים לדון במשפט ועל איזה מהם נתבע, וזה מעורר את כל אחד לתשובה ותיקון המעשים כי זכר כל היצורים לפניו בא מעשי איש ופקודתו, ואין דבר נעלם ממנו ואין נסתר מנגד עיניו, ומי יזכה בעיניו בדין.

ועל ידי תשובה ומעשים טובים שהם כתרים בפני הפורעניות יכול כל אחד להפוך את הקללה לברכה, ולהמתיק מידת הדין לרחמים גמורים וחסדים נגלים, וזכה כולנו יחד לכתיבה והתימה טובה בספרן של צדיקים גמורים, ולשנת גאולה וישועה, תכלה שנה וקללותיה תחל שנה וברכותיה.

זמנים

שבת האינו	ראש השנה	זמנים
ה'תש"ז	ה'תש"ז	ה'תש"ז
8:24	6:58	7:02
8:25	7:00	7:03
8:25	6:59	7:02
8:25	6:59	7:02
8:26	7:00	7:04
7:19	5:48	5:46
7:56	6:27	6:22
8:37	7:12	7:17
8:48	7:22	7:27
9:19	7:50	7:55
8:29	7:03	7:07
8:05	6:32	6:34
8:07	6:16	6:18

לוח יסודי התורה

למדת	זונטאג	מוטו	כת.
☐	זונטאג	מוטו	כת.
☐	דינסטאג	מוטו	כת.
☐	מיטוואך	מוטו	כת.
☐	דאנערשטאג	מוטו	ל.
☐	פרייטאג	מוטו	חזרה
☐	שבת קודש	מוטו	חזרה

להכנסת מודעות, ברכות מזל טוב, הנצחת שם, לעילוי נשמת, אפשר לפנות:

בארה"ב:

בארץ:

להר"ר מנחם פריעדמאן הי"ו 845-662-5579
להר"ר אבישאל א' לאוויט הי"ו 011-972-527648437

ותקבל ברחמים וברצון סדר תפלתו

ווי אזוי קען מען פארזיכערן אז די תפלות זאלן אנגענומען ווערן?

**געדענקט די "זיכערע" סגולה פון
"צדקת רבי מאיר בעל הגס"**

**ערב יום טוב
פאר ליכט צינדן**

שטיצט די הייליגע

**יטב לב
פושקע**

און אייערע תפלות וועלן
נתקבל ווערן לרחמים ולרצון

והתפללו אל דרך ארצם. אז מען וויל די תפלות פון א
איד זאל נתקבל ווערן, דארף מען האבן א קשר צו
ארץ ישראל. די תפלות גייען דורך ארץ ישראל, מוז
מען זיין מקושר מיט ארץ ישראל, און דאס קען מען
נישט זיין נאר דורך החזקה פון מוסדות יטב לב.
מדברי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

פאר א פושקע אדער אויסצוליידיגן א פולע פושקע רופט:

845-782-3091 · 718-387-1213

לקח טוב

ליקוטים יקרים, מפי סופרים וספרים,
ע"ד מוסר והסידות נאמרים

זה מליצה טובה עבורו, מול, לשון דברתה, שני"ז נברתים מניד פשע המסמנים על האדם ר"ל. (הרח"ק מבארדיטשוב זי"ע)

★

שתחדש עלינו שנה טובה ומתוקה, דבאמת מצינו שלפעמים רעה היא ג"כ טובה, ועי"ד מאמר נחום איש ג"ם זו, על הכל אמר גם זו לטובה, לזאת אנו מתפללים שיהי' שנה טובה ומתוקה ג"כ שלא נצטרך עליו לזרז גם זו לטובה, אלא יהא בעצמו טובה ומתוקה. (תורת מהרש"ל)

★

כי עמך הסליחה למען תורא, פי' שלא היתה אפשרות להגיע לתשובה כי עבירה משמטמת לבו של אדם, לולי שהקב"ה מילח מתחילה ומעביר ראשון וכו', ועי"כ יכול האדם לבוא לידי תשובה.

(חידושי הרי"ם)

★

ומלאכים יחפזון יראים מזה דנבראו בעלי מומין על ידי עשיית המצות בלי שלימות, ובר"ה עדיין בד האדם לתקנם ע"כ ירא האדם, אפי' איך לו עבירות, כי מה יעשה לעולם הבא כשיתנו לו הבעלי מומין שלו. (אמרי נחם)

★

כמה יעברון וכמה יבראון, כמה יעברון פי' כמה עבירות יהיו נפקדות ביום זה, וכמה יבראון כמה יתברכן בבריאות לתורתו ועבודתו ית"ש.

(ליקוט אוהב ישראל)

★

הטוב ומטיב לרעים ולטובים, דהוא טוב לאותן שמחזיקין את עצמם לרעים, ואף לאותן המחזיקים עצמם לטובים. (עטרת צבי)

★

לידוע מחשבות ביום דין לכוש כעסו בדין, כמה גדולים חסדי ה' כי לא זה בלבד שמוחל לאדם שמתחרט על דרכיו שכל השנה, אלא אפי' האדם שעומד ומתפלל ביה"ד ולבו כל עמו, היינו תפילה משפח ולחוק, ואני ה' בוחן כליות וחקר לב, והוא לידוע מחשבות ביום דין, עכ"ז כובש כעסו בדין, ומוחל עונות בדין. (ישמח ישראל)

עלה אלקים בתרועה ה' בקול שופר, כי עלה הוא מלשון ונעלה הענן שהוא לשון הסרה והסתלקות, ורצ"ל אלקים שמדת הדין מסתלק, בתרועה ע"י תקיעת שופר, ה' בקול שופר ונתהפך ונעשה רחמים ע"י קול השופר נמתק הדינים. (באר מנחם)

★

שטרי חוב המוקדמין פסולין והמאוחרין כשרין, היינו אם האדם עושה תשובה על העבירות הקודמין, והגם שמתחרט עליהם, והו' תשובה גרועה ופסולה, והמאוחרין, רצ"ל אבל אם האדם עושה תשובה כי מתחרט על העבר ומקבל על עצמו מעתה לשוב בכל הכתוב בספר התורה, תשובה כזה הוא המעולה וכשירה. (באר המים)

★

ע"י שמירת החוקים נצא זכאי במשפט

את משפטי תעשו ואת חקתי תשמרו ללכת בהם אני ה' אלקיכם, י"ל עפ"מ"ש בבני יששכר בשם הקדוש מו"ה ר' זושא ולח"ה כי חק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב, כשהש"ת כביכול רואה מענת המקשריגים, ומלך במשפט יעמיד ארץ, ושואלים מאי טעם מושיע את ישראל כיון שאין זכות ח"ו, אזי אמר הש"ת, כתורה וכמשפט הוא, כיון שישראל מקיימין מצות שדם חוקים בלי טעם, המשפט צדק הוא מודה כנגד מדה, והוא שאמר כי חק לישראל הוא חוקה, והוא הנעשה משפט לאלקי יעקב שהמשפט הוא צדק, ודפח"ת ובהו פי' באין מליץ וישר מול מניד פשע וכו' עי"ש, וזה י"ל בכתוב הזה את משפט תעשו והגם שאעשה לכם ישועה בלי טעם אתם תגמרו לזה ע"י ואת חקתי תשמרו ללכת בהם שתשמרו החוקים שדם בלי טעם אכ"ר. (אמרי יוסף)

הדן יחידי לבאי עולם, כשישראל הם באחדות או יכול לדון אותם לטובה, וכמו שאמרו רז"ל וכולן נסקרין בסקירה אחת. (הרח"ק ר' יצחק מראדוויל זי"ע)

★

אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי אין אלקים, אך בק דער אנהייב פון אלע זאכן, שאין לשום דבר התחלה וזולתה ואני אחרון שאני בא ברגע האחרון ומושיע להשלים הדבר, ומה שבנתיים יש לאדם צער ועגמ"ג בטרם נשלמה הושיעה, גם זה ממנו, כי מבלעדי אין אלקים. (תורת אבות)

★

באין מליץ וישר וכו', באין פי' כשהאדם הוא בבחי' אק, מליץ וישר, פי'

ומלאכים יחפזון וחיל ורעדה יאחזון, דידוע דרצון הבורא הוא שהמלאכים יהיו מליצי יושר על ישראל, ובר"ה ויוהכ"פ מסתכל הקב"ה על המלאכים לראות אם יצאו ידי חובתם בלימוד סניגוריא, ולכן חיל ורעדה יאחזון ונחפזים ללמוד סניגוריא על ישראל, ולהמשיך טובות על ידם לישראל. (מהר"ש מבבלזא זי"ע)

★

סתרו יושר עצתו אמונה וכו', פי' שהיושר של הש"ת הוא נסתר דאין אנו מבינים היושר שלפי השגת דעתנו נראה להופך, אכן עצתו אמונה, שהעצה לזה הוא האמונה להאמין שפעולתו אמת. (אהל תורה)

★

לקונה עבדיו בדין לרחם עמו ביום דין, דהקונה עבד עושי כקונה אדון

לעצמו, ובתום דאפי' אין לו אלא כר אחת מחזיק ליתנו לעבדו, כיון שהוא אדונו והו' שאמר יען לקונה עבדיו בדין, ע"כ מוכרח לרדם עמו ביום דין, דכיון שדם עבדים א"כ הו' הם כביכול אדונים, ומחזיק הש"ת ליתן לדם די סיפוקם ולנחוג בהם כבוד כמו לאדונים. (משנת הרמ"ל)

★

לא הביט און ביעקב וכו' ותרעת מלך בו, דעצה טובה לומר מלכיות זכרונות וכו' וכמ"ש בחצוצרות וקול שופר לפני המלך וכו' משום דדרך הוא שביום שמכתירין

המלך מוותר על המורדים ופושעים ומוציא אסורים חפשי הוינו לא דביט וכו' כי ותרעת מלך וכו'. (מעגלי צדק)

★

נצחו מקיבם, שהוא ית"ש ינצח, כי כיון שברור אותנו לו לעם, בוודאי כש אחד יקטרג עלינו, הרי כביכול כאילו אומר להש"ת שלא טוב בדר ולא טוב עשה. (דורע קודש)

★

יום תרועה יהיה לכם, כי אי אפשר לקבל יום הקדוש הזה רק ע"י אחדות ורעות' והו' דנתיב באחד לחדש השביעי לרמו כי הכל ע"י אחדות. (בית אהרן)

Cong. Yetev Lev
D'Satmar

קהל יטב לב
ד'סאטמאר

163 Rodney Street • Brooklyn, NY 11211 • Tel: (718) 302-6720 • Fax: (718) 302-6724

בע"ה

סדר הזמנים לימים הנוראים הבעל"ט (א)

בצל קדשו של כ"ק רבינו הגה"ק שליט"א

ראש השנה הבעל"ט

- אמירת סליחות - בערב ראש השנה ע"י כ"ק מרן רבינו שליט"א בשעה 5:00 בדיוק, בביהמ"ד הגדול.
- המשמשים שיחיו יהיו בביהמ"ד ערב יו"ט משעה 1:00 עד שעה 3:00 אחצ"ה, לסדר היציא בביהמ"ד הגדול להאורחים הנכבדים.
- עירוב תבשילין.
- זמן מנחה עריו"ט - ¼ שעה אחר זמן הדלקה"נ.
- אמירת לשנה טובה - לכ"ק מרן רבינו שליט"א בליל ר"ה, יהי אך ורק מצד דרומית מזרחית (קענט עוו.), - "בלי שום יוצא מן הכלל" - תחילת השורה מצד מערבית דרומית, ונא לעיית להוראת הסדרנים.
- עריכת השולחנות - בלילי ראש השנה (כ"ימים) בבנין ביהמ"ד - בית הילמאן.
- עלות השחר - 5:19.
- אמירת תהלים - באשמורת הבוקר, ביום א' דר"ה בשעה 6:00, וביום ב' דר"ה בשעה 5:45.
- זמן שחרית - ביום א' דר"ה בשעה 8:00, וביום ב' דר"ה (ערש"ק) בשעה 7:30 בדיוק.
- תקיעת שופר לנשים - בערך בשעה 1:15 אחצ"ה, בבנין הת"ת החדש, כניסה מווייט עוו.
- בקשה מיוחדת לההורים שיחיו להשגיח על הילדים, שלא יפריעו בביהמ"ד בשעת דרשת תקיעת שופר של כ"ק מרן רבינו שליט"א בכ"ימים של ראש השנה.
- מנחה יום א' דר"ה - תיכף אחר תפילת מוסף.

שבת שובה הבעל"ט

- זמן מנחה יום ב' דר"ה (ערש"ק) - ¼ שעה אחר זמן הדלקה"נ.
- עריכת השולחן - בשעה 11:00, בבנין ביהמ"ד - בית הילמאן.
- אמירת תהלים - בשעה 7:15 בבוקר, בביהמ"ד הגדול.
- זמן שחרית - בשעה 9:30.
- אמירת תהלים - בשעה 6:00 אחצ"ה, בביהמ"ד הגדול.
- מנחה וס"ג - ¼ שעה אחר זמן הדלקה"נ.

צום גדלי' - עלות השחר 5:21 - צאה"כ (ר"ת) 8:22

כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א ידרוש דרשת שבת שובה
ביום א' - צום גדלי' - הבעל"ט, בביהמ"ד הגדול

בסוגיא ד'מצות לאו ליהנות נתנו' (ראש השנה כ"ח)

אמירת תהלים בשעה 4:00 - מנחה בשעה 5:45 - ואח"כ דרשת שבת שובה

ויהי"ר שנובה להיכתב ולהיחתם בספרן של צדיקים לאלתר לחיים, ושיתקבל תפילתנו לרחמים ולרצון לפני אדון כל.

הנהלת הקהלה

דבש תמרים

פנינים יקרים, מבאר חפרוה שרים,
רבותינו הקדושים עצי התמרים

קדוש, ושלא תקשה באיזה שם יהיה נקרא הקב"ה לעתיד, ע"ז מסיים ושבחך ה' אלקינו מפני לא ימוש לעול"ם וע"ד, ר"ל שהקב"ה יהיה נקרא לעתיד בשם קדוש לעול"ם וע"ד עכ"ד, והנה כל עיקר תפלתנו בימים הקדושים אלה אשר במהרה יתגלה כבוד מלכותו עלינו ויכירו הכל גדולתו ויתקדש שמו הגדול ית' וידע כל פעול זכו, ואז יהי נקרא הקב"ה בשם קדוש לעולם ועד לנצח נצחים וצדיקים יקראו אז בשם קדוש שמו של הקב"ה כנ"ל, והו' ענין תפלתנו לדור ודור המליכו לקל דאיש לא יקרא כמו הקל, כי הוא לבדו מרום וקדוש ר"ל דשם קדוש עתה בזמן הזה יקרא בו רק הקב"ה לבדו ולא הצדיקים, אבל ע"ז אנו מתפללים ובכן יתקדש שמך ה' אלקינו על ישראל עמך שיהיה שם קדוש נקרא על ישראל עמך ג"כ, אשר לעתיד יקראו הצדיקים בשם קדוש כנ"ל, ובסוף התפלה מסיים שלא תקשה דהאיד יקרא אז הקב"ה לעתיד, ע"ז אמר ועל כולם יתברך ויתרומם שמך מלכינו תמיד לעולם ועד, דלעתיד ייה מרומם שמו וזכרו ית' ויתעלה בשם קדוש לעול"ם וע"ד כאמור. (קדושת יו"ט)

☆

בשולחן ערוך (א"ח סי' תקצ"א סי')
ועקידת יצחק היום לזרענו תזכור, כך היא הנוסחא המפורסמת, והמדקדק לומר לזרע יעקב תזכור משנה ממטבע שטבעו חכמים בברכות ואינו אלא טועה. וכתב במגן אברהם (סק"ז) דאם אומר לזרעו, יהיה עשו בכלל, טועה שהרי שנינו (נדרים לא). האומר קונם מזרע אברהם מותר באומות, שנאמר

מתלונן הוזה"ק (דף כב.) צווחין בצללות כיומא דכיפורי ככלבין הב חב לנא מזונא, אבל האמת יש ללמד זכות על ישראל, כי כל בקשתינו עולה אל תכלית אחד המיוחד, שאם יסייע הקב"ה בידנו מכל טוב עוה"ו יהא סיפוק בידנו לעבדו ית"ש בהרחבת דעת, ונחיה פנוים ומוכנים לעבודתו, ח"ש דוד (תהלים כו ד) אחת שאלתי, שאינו אלא שאלה דהדרא בעינא לבעלים, אותה אבקש שכתי בבית ה' כי ימי חי לחיות בנועם ה', וא"כ הרי הדבר חוזר אליו, והו' מאמרנו זכרנו לחיים וכתבינו בספר החיים למענך אלקים חיים, כדי למלא רצונך לעבדך בכל זה, ובוה סרה תלונת התיקוני זוה"ק שהוא מדייק בלישנא הי"ב הי"ב לניא, היינו לתת לנו במתנה לצרכינו, לא על מנת להחזיר לו לעבדו בו, אבל אנו מבקשים כל בקשתנו בתורת שאלה לעובדו בו, ולהחזירו לו במה שיהא לו נחת רוח מן העבודה לשמו יתברך.

(ייטב לב)

☆

לדור ודור המליכו לקל כי הוא לבדו מרום וקדוש וכו'. דהנה איתא בגמ' עתידין צדיקים שיקראו על שמו של הקב"ה קדוש, כי השתא נקרא הקב"ה קדוש ולעתיד יהיו נקראים כל הצדיקים בשם קדוש, ומקשה הגמ' האיד יהיה נקרא הקב"ה לעתיד, ומשני שהקב"ה יהיה נקרא לעתיד קדוש לעולם ועד, ובוה פי' באוהב ישראל לדור ודור נגיד נדלך היינו בזמן הזה, אבל ולנצח נצחים היינו לעתיד לבא, קדושתך נקדיש מה שאתה נקרא קדוש בזמן הזה ולעתיד נחיה אנחנו נקראים בשם

בילדותי שמעתי מאבא מארי הגאון מו"ה אלעזר ניסן זל"ה"ה אבדקיק דראהביטש שדרש סמוכין לכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל בראשית ברא וגו', כלומר לכל המורא הגדול אשר עשה משה ושמא תאמר הלא כתיב אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא ובמה יוכה אדם את ארחו, והתי' לזה שמפני כן קבע ה' זמן תשובה בחודש תשרי ואז סולח ומוחל ומכפר ברי"ה ויוחכ"פ עד שעייז נעשה האדם ברי' חדשה וגם השמים והארץ נעשים בריה חדשה, וז"ש לעיני כל ישראל "בראשית" - אותיות באי תשרי (כדאי בתיקונים) ברא אלקים את השמים ואת הארץ שהכל נעשית כבריה חדשה מפני התשובה, כי תחילה והארץ היתה תהו ובוהו וחושך ממעשה הרשעים, ואח"כ ורוח אלוקים מרחפת על פני המים, שהוא כינוי לתשובה כדכתיב שפכי כמים לבך נוכח פני ה', ואז ויאמר אלוקים יהי אור ויהי אור, והו' אשרי העם יודעי תרועה, שיודעים לרצות את "בוראם" בתרועה דהיינו שנתחדש הבריה באי תשרי ע"י התרועה, ואז ה' באור פניך יהלכון כמאמה"כ ויאמר אלוקים יהי אור, ע"כ דבריו ביתר ביאור.

☆

זכרנו לחיים מלך חפץ בחיים וכתבינו בספר החיים למענך אלקים חיים. ויש לפרש דהנה אם אנו מבקשים צרכי בני ישראל המרובים בני חיי ומוזני רפואה חן וחסד ורחמים, איך לא נבוש ולא נכלם ביום הנורא הזה לבקש למלאות רצוננו הרבה, וכאשר

וידוע דקיימ"ל בכל דוכתא דפליגי ר"מ ור"י דהלכה כר"י, והטעם דאין הלכה כר"מ אמרו"ל (עירובין ג:) גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שאין בדורו של ר"מ כמותו, ומפני מה לא קבעו הלכה כמותו מפני שלא יכלו חבריו לעמוד על סוף דעתו, ולפי"ז אפ"ל דמה שאין הלכה כר"מ הוא רק בעוה"ז שלא יכלו לעמוד על סוף דעתו, אמנם הרי קמי שמיא גליא שאין בדורו כמותו והקב"ה יכול לירד לסוף דעתו של ר"מ א"כ שפיר פוסק הקב"ה הילכתא כוותה דר"מ, ולפי"ז יתכן שאצל הקב"ה הוי הילכתא דאף כשאין עושין רצונו של מקום מ"מ קרוין בנים כוותיה דר"מ, וז"ש אם כבנים, פ"י בשעה שישראלעושין רצונו של מקום וקרוין בנים לכוי"ע, אז רחימינו כרחם אב על בנים, ואם כעבדים, בזמן שאין עושין רצונו של מקום דאז לר"י קרוין עבדים, אז עינינו לך תליות, שהרי אתה יכול לירד לסוף דעתו של ר"מ ותוכל לקבוע הלכה כמותו, ע"כ בקשתינו שתחנינו ותוציא כאור משפטנו במשפט זה דהלכה כר"מ, דאף באין עושין רצונו של מקום אנחנו נקראים בנים, וממילא תרחמינו כרחם אב על בנים בכל אופן. (דברי יוא"ל)

☆

במס' ראש השנה (דף מז:) למה תוקעין ומריעין וכו' ותקעין ומריעין וכו', וכתבו בתוס' (ד"ה כדו) בשם הירושלמי, כד שמע קל שיפורה זימנא חדא, בהיל ולא בהיל, וכד שמע תניין, אמר ודאי זהו שיפורה דיתקע בשופר גדול ומתערבב. ויש להבין מדוע מתערבב השמן בתקיעות השניות יותר מבתקיעות הראשונות, ואפשר לבאר על פי מה דמתאמרא משמיה דהנה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע לבאר הכתוב וילכו ויעשו בני ישראל כאשר ציוה ה' את משה ואהרן בן עשו, ופירש"י להגיד שבחן של

(בראשית כא יב) כי ביצחק יקרא לך זרע, עכ"ל ריב"ש (סי' ל"ח). וכ"כ המפרש בנדרים ר"ל דאמרינן ביצחק ולא כל יצחק, וצריך עיון דהא מילתא אמר הקב"ה לאברהם שעשו לא יקרא על שמו, אבל נקרא על שם יצחק, והנודר מזרע יצחק אסור בעשו (וע"י בשבות יעקב ח"ג סי' מ"ג). וי"ל על פי המבואר בנודע ביהודה (מהדו"ת או"ח סי' ח) כי לא מצינו שאב יאמר קדיש עבור הבן, כי ברא מזכה אבא, וכמאמר הנמרא (סנהדרין קד). ברא מזכי אבא, אבא לא מזכי ברא, דכתיב (דברים לב לט) ואין מידי מציל, אין אברהם מציל את ישמעאל, אין יצחק מציל את עשו, עיי"ש. ואולם בתוס' (סוטה י: ד"ה דאיייתיה) כתבו דהיינו דוקא אם בנו עובד עבו"ז, אבל באינו עובד עבו"ז אמרינן אבא מזכה ברא, וכן על ידי תפלה, עיי"ש. ולפי זה דבעובד ע"ז אבא לא מזכי ברא, וכיון דעשו כפר בעיקר כדאמרינן בגמרא (בבא בתרא מז:) דכתיב הכא (בראשית כה לב) למה זה לי בכורה, וכתיב התם (שמות מז ב) זה אלי ואנוהו, ואם כן י"ל דהוי ליה כאילו עבד עבודה זרה, ומשום הכי לא מהני ליה זכותא דיצחק כי אם לבני יעקב שהם מאמינים בני מאמינים.

(שו"ת עצי חיים חו"ד סי' ל"ה)

☆

בפיוט היום הרת עולם, אם כבנים רחמינו כרחם אב על בנים ואם כעבדים עינינו לך תליות עד שתחננו ותוציא כאור משפטנו. וצ"ב וכי רק אם אנו כעבדים אז עינינו לך תליות, והרי גם אם אנו כבנים אין לנו עצה אחרת אלא שהיו עינינו לך תליות ולהשען על אבינו שבשמים. וי"ל עפ"מ שנחלקו בגמ' (קידושין לו.) רבי יהודה סובר דאם ישראל עושין רצונו של מקום קרוים בנים למקום ואם אין עושין רצונו של מקום קרוין עבדים, ור"מ ס"ל בין כך ובין כך קרוין בנים,

ישראל שלא הפילו דבר מכל מצות משה ואהרן, ומהו בן עשו, אף משה ואהרן בן עשו. וביאר על פי מעשה שהיה הרה"ק הרבי ר' אלימלך מלוצ'נסק זי"ע שפעם אחת איקלע לעיר אחת, וכאשר נסע לדרכו ליווהו כל אנשי העיר, והיו בהגיע העגלה חוץ לעיר ירד הרה"ק מן העגלה והלך ברגליו יחד עם כל הקהל, וכשראו האנשים התפלאו מאד דהלא כל מטרת הילוכם היה ללוות אותו ובאופן זה אין הלוי נזכרת, ואף היא לעומתם הטעים ואמר, כי יען שראה שהם מקיימים המצוה בהתלהבות גדולה, לכן ירד מן העגלה כדי לכלול עצמו עמם במצוה זו, והווי הפי"א משה ואהרן בן עשו, שכאשר ראו משה ואהרן ההתלהבות הגדולה שאחזה את כל ישראל בעשיית הפסח, כללו אף הם עצמם בתוך כלל ישראל, עכ"ד. והווי ביאור דברי הירושלמי (ראש השנה פ"א ח"ג) שהקב"ה שומר משמרתה של תורה. והיא תמוה דהלא כל תכלית עשיית המצוות היא כדי לעשות נחת רוח למי שאמר ונעשה רצונו, ומה שידך לומר שהקב"ה בעצמו מקיים המצוות, אמנם לפי האמור י"ל כי בשעה שהקב"ה רואה את בני ישראל מתלהבים ברשפי אש והתלהבות עצומה בקיום המצוות, כביכול הרי הוא כולל עצמו עמם בקיום המצוה. וכמו כן יתכן לומר לענין תקיעת שופר כי בשעה שבני ישראל עוסקים במצות תקיעת שופר בהתלהבות וזימנא חדא, בהיל ולא בהיל, וכד שמע תניין, אמר ודאי זהו שיפורה דיתקע בשופר גדול ומתערבב. ויש להבין מדוע מתערבב השמן בתקיעות השניות יותר מבתקיעות הראשונות, ואפשר לבאר על פי מה דמתאמרא משמיה דהנה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע לבאר הכתוב וילכו ויעשו בני ישראל כאשר ציוה ה' את משה ואהרן בן עשו, ופירש"י להגיד שבחן של

סיפורי צדיקים, בביאור הפסוקים המלאים זיו ונוגה מפיקים

בשפתי צדיקים

ואח"כ נודע שהבישוף של אותו עיר מת באופן פתאומי, ותיכף אח"כ נתרפא מחליו. (נר ישראל)

הטוב ומטיב לרעים ולטובים

החסיד המפז' הרב ר' שעפטיל הורוביץ ז"ל מבא"ד עמד פעם בערב ראש השנה בעת שהס"ק מרוזין נכנס לבית מדרשו לתפילת ליל יו"ט, ובצד עמדו אנשים כאלו שאיחרו ביאתם כמעט עד כניסת החג, (מוכנסים ובעלי בתי מרזח ומזיגה) ורצו לקבל שלום, פנה הרה"ק להסוכבים אותו ואמר: מחר נכריז "הטוב ומטיב לרעים ולטובים", ויש להבין למה הרעים קודמים להטבת ה' לפני הטובים, אלא דהנה אנו מוצאים בבני ישראל כמה כיתות וסוגי בני אדם, יש כאלו שמיד בהגיע חמשה עשר באב הם מתעוררים להבין את דרכם לעלות בית ה' להיות מוכן לקראת יום הדין המשמש ובא ויש שמתעוררים כאשר החודש הרחמים והסליחות מגיע, וגם יש המתאחרים עד הימים שמתחילין לומר סליחות, ברם יש כאלו שכל ימות השנה הם טרודים ועסוקים בסוגיית על המחיה ועל הכלכלה, אלו בגוייהם להשגיח תמיד לכל יחסר המזג, ואלו בעיניהם וברחליהם עד שמגיע ערב ראש השנה שעה ג' אחר חצות, והנה בפתע פתאום הם מתעוררים מתוך פחד ובהלה בקריאת זעקה אוי, הנה יום הדין עומד אחר כתלנו, ולכן תיכף ומיד הם זורקים הכסף ושאר חפצי העוה"ז מידם, ואורזים כמה מיני מתיקה ונחפזים לדרכם העירה לקראת ראש השנה, והשי"ת הרואה ומבחין בטוהר רגשות לבבם שאחזם, עומד ומכריז: לאנשים אלו (הגם שהם בגדר של "רעים" נגד כל אלו שנזכרו מקודם, כיון שסוף כל סוף נתעוררו ברגע האחרון) יהיה כבר מעכשיו שנה טובה, משא"כ ה"טובים" שנכתבים לטובה רק למחר בראש השנה, והחסיד רבי שעפטיל ז"ל חקר אח"כ אחרי הדבר ונודע לו שהלימוד זכות ומליצתו של הרה"ק מרוזין עשתה רושם ובאמת היו לכל אלו שנה טובה ומתוקה. (ברכת צדיקים)

ועל ידי עבדיך הנביאים כתוב לאמור

הרה"ק רבי יחזקאל מקאזמיר זי"ע היה נודע ומפורסם בכל העולם לבעל רוח הקודש, ובעיקר ראו אצלו רוח קדשו בעת שנתן ברכת הפרידה כשהוא מסתכל על ידיו הק', ופע"א בעת שנתן ברכתו לגדול אחד, ובאותה שעה הביט הרה"ק על ידיו הק', ותמה האיש מאוד על זה, והרהיב עוז בנפשו ואמר: רבי, נפשי בשאלתי לדעת, למה הרבי מסתכל על ידיו, והשיב לו: הנביאים ג"כ הסתכלו על ידיהם לפני שאמרו נביאות, כמו שכתוב ועל ידי עבדיך הנביאים כתוב לאמור, דהיינו שעל ידיהם של הנביאים הי' כתוב מה שיאמרו. (ישא ברכה)

המלך...

אחר מתלמידי הרה"ק ר' מרדכי מלעכאוויטש נזדמן לו להיות בראש השנה ביריד לייפציג, והיות שדרכו הי' כל שנה להיות אצל רבו בר"ה ועכשיו נמצא בין אנשים אשכנזים מה שלא היה רגיל עד כה, ונפלה עליו כבדות גדולה עד כי לא הי' ביכולתו לפתוח פיו להתפלל, ויעמוד כאבן דומם בטמטום הלב ובעצבון רוח כאלם, והנה פתאום נשמע קול באזניו קול רבו הקדוש בזעקו "המלך" לפני העמוד, ויתעורר התלמיד מאלמתו, ויפתח לבו ומוחו והי' לו הארה גדולה, ויתפלל כדת כראוי וכנכון כבכל שנה אצל רבו הק', וכאשר בא אח"כ אל רבו ונכנס אל הקודש פנימה לקבל שלום אמר לו רבו: "ונשמע פתגם המלך" אז א' איד זאגט "המלך" נשמע גם בלייפציג. (סיפורי קודש)

ויושר יליצו בעדינו חיות אש

הרה"ק מרוזין זצוק"ל, היה נוהג לשוחח הרבה על הרה"ק ר' לוי יצחק מברדיטשוב זצוק"ל, והיה אומר כי באשר הגה"ק מברדיטשוב, היה מליץ גדול לישראל, לכן כשמזכירים את שמו, הוא סגולה גדולה להמתקת הדינים, ולפלא לציין, מה שמוכא בקדושת לוי הנדפס במונקטש, שהרה"ק בעל מנחת אלעזר אמר, שמקובל מאבותיו, שהרה"ק מברדיטשוב לאחר שנסתלק לגנזי מרומים, נתעלה למדרגת מלאך העומד ומליץ זכות על ישראל, בכל עת ועונה, וכאשר אנו אומרים בתפלה "ויושר יליצו בעדינו חיות אש" הכוונה על הרה"ק הנ"ל.

ותשובה ותפילה וצדקה....

הרה"ג ר' אלתר שפירא זצוק"ל אבדק"ק וויקנא, נחלה במחלה אנושה בהיותו אברך צעיר לימים, והרופאים אמרו נושא לחייו, ושלחו להזכירו לטובה לפני הרה"ק מטשארטקוב זצוק"ל, ואמר להם: הנה ידוע פירשו של הרה"ק ר' מאיר מפרעמישלאן זצוק"ל, על מאמרם ז"ל (ברכות ל"ד ע"ב) אמרו עליו על ר' חנינא בן דוסא, שהיה מתפלל על החולים, והיה אומר זה חי וזה מת, ולכאורה קשה דבשלמא מה שאמר זה חי ניחא, מפני שרצה לכשר להם שבקרו בו יתרפא וישאר בחיים, אבל למה לו לכשר מקודם שזה מת, הרי דיה לצרה בשעתה, רק יל"פ שאין הכוונה זה חי וזה מת בשני חולים נפרדים, אלא המדובר כאן בחולה אחד על דרך, ונתתי אדום תחתיו, שמיד כשבישר להם זה חי, בישר להם ג"כ שזה הגוי ימות במקומו, ובזה אני מפרש מאמריו בימים נוראים, ותשובה ותפילה וצדקה "מעבירין" את רוע הגזירה, דאם נגזרה ח"ו גזירה א"א לבטלה, רק שבכוון הצדיק "להעביר" את רוע הגזירה על ראש צוררי ישראל, ע"י תשובה ותפילה וצדקה,

בעזה"ש"ת

אל מע"כ ידידינו ותומכי כוללינו די בכל אתר ואתר הע"י

בפרוס עלינו השנה החדשה שגורה בזה אליכם ברכותינו יה"ר שתזכו
להכתב ולהחתם בספרן של צדיקים גמורים לאלתר לחיים טובים ולשלום
ולשפע ברכה והצלחה מתוך אושר ועושר וכל מיני ישועות

**ובהזדמנות זו נביע לפניכם רגשי תודה המפעמת בלבינו
על עזרתכם ותמיכתכם התמידית למען כוללינו הק'**

כולל עצי חיים לצדקת רבי מאיר בעל הנס

אשר בצל כנפיה חוסים קרוב למאה אברכים ת"ח ויראי שמים והוגים בתורה מן הבוקר עד הערב
בתרומתכם הנדיבה חלק נחלק תאכלו ויזקף לזכותכם כח התורה המתרבה וניתוסף בתוככי כוללינו הק'
לשם תהילה ולתפארת, ומפעלות הצדקה והחסד הנעשה במסגרת כוללינו המעטירה
אלקא דמאיר יענכם להתברך בכל מילי דמיטב וימלא ה' כל משאלות לבכם לטובה ולברכה

ובכן אנו מודיעים בזה כי כל מי שרוצה להפריש צדקה או למסור את דמי הפושקע
לצדקת רבי מאיר בעל הנס לטובת כוללינו הק'
ובמיוחד בימי הרחמים והרחצון אלו

יכול לפנות אל האפיסעס והגבאי קודש של כוללינו הק'

קריית יואל:	בארא פארק:	וויליאמסבורג:
בהאפיס של כוללינו	בהאפיס של כוללינו	הרה"ח ר' יצחק אייזיק וויזל הי"ו
845-783-7344	4915 15th Ave.	917-880-2712

בברכת כתיבה וחתימה טובה
הנהלת כולל עצי חיים בני ברק יצ"ו

אלקא דמאיר עננו

מאמרים נחמדים, ע"ד הרוש מיוסדים כפתור ופרח משוקדים

פרפראות לחכמה

כל המשפחה מצטרף בצערו וכמ"ש הכתוב הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט וא"כ זה הוא הטעם שאמר דאגה בלב איש ישיחנה לאחרים כי אפשר האדם שהוא מספר לו דאגתו הוא צדיק ואינו ראוץ לצער זה שיצטער בצערו וממילא יסתלק ממנו ג"כ הצער כדי שלא יצטער אותו צדיק בצערו עיי"ש, והנה בזמן שישראל שרויין בצער ח"ץ שכונה מה אומרת קלני מראשי וכו', וי"ש באין מליץ יושר מול מגיד פשע אזי תגיד ליעקב דבר חוק ומשפט היינו תגיד שהקב"ה יצדקנו במשפט מפני המלך המשפט כי גם להשכינה הק' מגיע המשפט שמצטער בצער ישראל והקב"ה בוודאי שאינו ראוץ לצער הזה שתצטער. (אמרי יוסף)

☆

באין מליץ יושר מול מגיד פשע תגיד ליעקב דבר חוק ומשפט. ונל"פ דהנה אי בגמ' (סנהדרין י.) סנהדרין שראו כולן לחובה פוטרין אותו והוא חוק בלי טעם דאנו מתקבל על הדעת דברשע וודאי שהכל מחייבין אותו יהיה פטור, אך בדיני שמים אין הולכין אחר הרוב וראיה דכתיב אם יש עליו מלאך מליץ אחד מני אלף להגיד לאדם ישרו ויחננו ויאמר פדעוהו, אי"כ יוכל חלילה להיות בדין שמים כשכולם אומרים חייב שלא יהיה זכאי, לה אמר באין מליץ יושר מול מגיד פשע ויהיה כולה חייב, אז תגיד ליעקב דבר חוק ומשפט שיעשו המשפט כאן על פני הארץ וכאן ההלכה כחוק סנהדרין שראו כולם לחובה פוטרין אותו ולכן יצדקנו במשפט שנצא זכאי בדין.

☆

בגמ' איתא (ראש השנה ט"ז) שלשה ספרים נפתחים וכו' צדיקים נחתמין לאלתר לחיים וכו' בינונים תלויים ועומדים. ויתכן לפרש בזה בדרך צחות מה שאמר שלמה המלך בחכמתו (קהלת י"ב ו"ב) "עשות ספרים הרבה אין קץ", דהנה אמרו חז"ל (סנהדרין פח.) אין בן דוד בא אלא בדור שכולו זכאי או בדור שכולו חייב, נמצא שכאשר יבוא הגואל צדק לא יצטרך הקב"ה יותר מספר אחד או לצדיקים גמורים או לרשעים גמורים, וזהו שאמר "עשות ספרים הרבה", כלומר דכל זמן שצריך כמה ספרים, של צדיקים בינונים ורשעים, זהו סימן שי"אין קץ" דהיינו שלא הגיע עדיין קץ הימין וביאת משיח צדקינו.

☆

בגמ' איתא (ראש השנה ט"ז) למה תוקעין ומריעין כשהן יושבין ותוקעין ומריעין כשהן עומדין כדי לערבב השטן, ופירש"י כיוון שישמע ישראל מחבבין את המצוות מסתממין טענותיו, וקשה וכו' משום שמחבבין המצוות לא יוכל להזכיר גם העוונות, וי"ל דהנה אחו"ל דתשובה מאהבה וזונו נעשו כזכויות, לכן שפיר אמר רש"י "כיוון שישמע ישראל מחבבין את המצוות" שעושים מתוך חיוב ואהבה "מסתממין טענותיו" ולא ירצה להזכיר העוונות משום שכל עון שייכד יתפכו להם לזכויות ואת זה הוא אינו רוצה לכן הוא שותק. (חידושי רעק"א)

אשרי העם יודעי תרועה ה' באור פניו יהלכין בשמך יגילון כל היום. וי"ל עפ"י דמתאמר משמי דהגרי"א מוילנא לפרש מאמה"כ בספר נחמי"א כאשר מדבר הכתוב מענין קריאת התורה שנערכה בראש השנה במעמד עם רב מישראל שעלו לציון, כתיב: (נחמי' ח' ט') "ויקראו בספר בתורת האלקים מפרש ושום שכל ויבינו במקרא" ולאחמ"כ כתיב "ויאמר נחמיה לכל העם היום קדש הוא לה' אל תתאבלו ואל תבכו כי בוכים כל העם כשמעם את דברי התורה", דהנה אמרו חז"ל (נדרים לו.) שקריאה זו היתה בצירוף דברי התרגום, והנה כאשר הקריאו לעם את קריאת התורה של יום ראש השנה כמצות היום, ובצירוף התרגום הרי כאשר שמע העם את הפסוק "יום תרועה" יהיה להם, עם תרגומו "יום יבבא", מיד החלו לבכות, כי חשבו שאחת ממצוות היום היא ליבב ולבכות, ועל זה אמר להם עזרא ונחמיה שדביט את אמיתות כוונת התורה על פי קבלת חז"ל, שאין המצוה לבכות ביום זה, אלא אדרבה לשמוח ככל יום טוב, ומה שכתוב בתורה "יום תרועה", הוא לתקוע בשופר קולות של יבבא, וזהו ג"כ כוונת התרגום, ובדברים האלו הביט העם מה הביאור של "יום תרועה" ושבנו לשמוח ביו"ט זה, עכ"ד הגר"א ודפח"ת, ומעתה שפיר יובן "אשרי העם יודעי תרועה" שהם יודעים ומבינים את המשמעות האמיתית של "יום תרועה" שאינה ליבב ולבכות אלא לתקוע קולות של יבבא, וממילא "בשמך יגילון כל היום" כי כיון שאין הענין לבכות ביום זה, יכולים הם לשמוח ביום טוב זה ככל ימים טובים.

☆

תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגנו וכו'. ונל"פ עפ"י דאי במפורשים הטעם למה הלבנה מכוסה ברה"ש משום דחמה ולבנה הם שני עדים על ישראל ואם יהי הלבנה מגולה יהי ח"ץ שני עדים על ישראל לרעה לכך הלבנה מכוסה, והקשו התוס' הא הוי שני עדים שאינם יכולים לראות בשעה אחת וקו"ל שני עדים שלא יוכלו לראות בשעה אחת לא הוי עדות, ותידעו התוס' דדוקא בדיני נפשות הוא זה הדין אבל בדיני ממונות אפילו לא יכלו לראות בשעה אחת הוי עדות מעליא, והנה איתא בגמ' חוק הוא לשון מוזנות מלשון הטרופין לחם חוקי, והשתא אתי שפיר ברה"ש נידון העולם דכתיב תקעו בחודש שופר והלבנה מכוסה משום עדות כנ"ל, אבל קשה הא הוי עדות שלא יוכלו לראות בשעה אחת, לפיכך אמר הכתוב כי חוק לישראל הוא וחוק הוא מוזנות וא"כ הוי דיני ממונות ובדיני ממונות לא צריכין העדות לראות בבת אחת ולכן הלבנה מכוסה. (מודרש יונתן)

☆

באין מליץ יושר מול מגיד פשע תגיד ליעקב דבר חוק ומשפט וצדקנו במשפט המלך המשפט. ויש לומר בהקדם מ"ש בסה"ק אגרא דפרקא כי הקב"ה כאשר מביא ח"ץ איזה צער על אדם אי הוא דל כל המשפחה אם ראויים לצער הזה כי וודאי

עניינים נפלאים, ללקט נפזרים, בעניני החג נאמרים

ודרשת והקרת

בענין אמירת תשליך

לטעם זכר לעקידה

ברם, בספר בינה לעתים (הר"ד בפני המים אות כ"ד) ביאר הענין לפי טעמו של מהר"ל על הליכה לנהר בר"ה, שהוא זכר לעקידה שהשטן נעשה כמו נהר כדי לעכב אברהם אבינו ע"ה מן העקידה (הר"ד לעיל), והיות כי כל המעשה ההוא הי' בדרך בהלכותו לעקידה, לכן לזכר זה אנו דולכין ג,כ חוץ לעיר לנהר.

מפני הסכנה

סברא נוספת בדבר מביא בספר פני המים (שם) בשם ספר מנהגי ישראל, שהטעם שהולכין לעשות תשליך חוץ לעיר, לפי שבשנים קדמוניות העלילו הנוצרים שונאי ישראל על היהודים שהם מרעילים את הבארות והנהרות להזיק את השואבים מים ממנה, עלילה שחזרה ונשנתה פעמים הרבה בימים ההם, ובשביל כן חדלו לעשות התשליך אצל הנהרות והבארות בתוך העיר במקום רואים שהיתה מסוכן ליהודים מחשש עינא בישא, ע"כ תיקנו לעשות התשליך חוץ לעיר.

סמך נכון על סברא זו הראה בספר פני המים (שם), דכן מציינו בפסוק (תהלים קלו, א) על נהרות בבל שם ישבנו גם בכינו וגו', כי הבבלים לא הניחו לישראל לבכות ולקונן על חורבן ציון וירושלים, והי' הולכים על נהרות בבל במקום שלא יהי' רואים אותם אויביהם ושם היו בוכים, וז"ש על נהרות בבל שם ישבנו וגו', וכמו כן גם אנו מקיימים בתשליך שפכי כמים לבך נוכח פני ה', והי' צריכים לילך חוץ לעיר מפני הסכנה.

מנהג נייער הבגדים

פרט חשוב במנהג תשליך הוא המנהג המקובל בקרב כל ישראל 'לנער שולי הבגד' בשעה שאומרים סדר תשליך אצל הנהר, אשר מנהג זה מקורו טהור מהאריז"ל, כפי שמביא תלמידו המובהק הקדוש רבי חיים ויטאל זצ"ל בספרו פרי עץ חיים (סוף שער השופר): "וינער שולי הבגדים כשאומרים ותשליך במצולות ים וכו'".

מקור המנהג

הרמ"א (סי' תקפ"ג ד"מ אות ב', ובש"ע שם סי"ב) וז"ל: הולכין אל הנהר לומר פסוק ותשליך במצולות ים כל חטאותינו וגו'. והנה מקור הראשון על מנהג זה הוא המהר"ל (בהל' ר"ה אות ט') וז"ל: אמר מהר"י סג"ל מה שנוהגין לילך בראש השנה אחר הסעודה אצל ימים ונהרות להשליך במצולות ים כל חטאותינו, ומהר"י סג"ל נהג ג"כ להלוך אצל הנהרות.

גם בספר המנהגים ולהגאון רבי אייזיק טירנא זצ"ל מופיע מנהג זה אך דוסיף שם שיש לראות בו דגים וז"ל: ורגילין לילך אל הנהר ולומר תשוב תרחמינו וגו' ורואין דגים חיים.

בס' בית מאיר ולהגאון רבי מאיר פוינער זצ"ל (סי' תקפ"ג) מביא סמוכין למנהג זה על שם הפסוק (שמואל-א' ד' ו') ויקבצו המצפתה וישאבו מים וישפכו לפני ה', ומתרגם יונתן "ושפיעו לבהון בתויבתא כמאי קדם ה'", ופירש"י וז"ל: "סימן הכנעה הרי אנו לפניך כמים הללו הנשפכין", רואים מזה כי עוד מימי הנביאים היו עושים במים לסימן ולרמז על התשובה והכנעה לפני הקב"ה ועד"ז אנו נוהגין לילך למים לתשליך בר"ה.

עוד סמך מן המקרא הובא בס' שו"ת עין אליעזר ולהגאון רבי אליעזר ליפמאן הכהן וואלק זצ"ל (אורח סי' נ"א, דכתיב (נחמ' ח' א') ויאספו כל העם כאיש אחד אל הרחוב אשר לפני שער המים, וזה הי' ביום א' דר"ה, כמו שנאמר שם ויביא עזרא הכהן את התורה לפני הקהל וגו' ביום אחד לחודש השביעי, הרי שהי' אז האסיפה ביום ר"ה על המים, כעין מנהג תשליך, ומזה נראה סמך שהולכין אצל המים ביום א' דר"ה ואומרים שם פסוקי רחמים.

מקום אמירתו

האריז"ל כתב בשער הכוונות: "יותר טוב אם יהי' חוץ לעיר", והוא מקורו של המטה אפרים שקובע כן (שם): "וזה סדרו הולכין לנהר שמחוץ לעיר... וטוב אם הם מחוץ לעיר", אמנם הם לא פירשו כלום בטעם דבר זה, והדבר אומר דרשוני.

ניעור הקליפות

בטעם המנהג לנער הבגדים אצל הנהר מביא האליה רב בשם קיצור של"ה (תקצ"ו ג'): "מה שנוהגין לנער בכנפי בגדיהם, הוא לנער הקליפות מעלינו שנאחזים בנו ע"י אונותינו, כמו שנוהגין אחר קידוש לבנה לנער הקליפות שנתעוררו ע"י קטרוג הלבנה".

ענין זה לנער הקליפות מעלינו הוא דיקא ע"י ניעור הבגדים, כפי שביאר הגאון רבי יעקב עמדין זצ"ל בסידורו (שער העין עין ז אות י"ד): "ומנערים הבגדים שנאחזים בהם הקליפות כמ"ש (ברכות דף ר' ע"א) הני מאני רבנן דבלו מנייהו".

וכן כתב לבאר בספר כף החיים (שם): "וכשאומרים ותשליך במצולות ים כל חטאתם מנערים שולי הגלימה או בגד העליון ע"ג הבור או ע"ג המעיין, והוא עפ"י מה שאיתא בזוהר באתערותא דלתתא יהי אתערותא דלעילא, וכשם שמנער בגדיו למטה על המעיין או על הבור, כך יתנערו הקליפות לעילא מושרש נשמתו, וישלכו למצולות ים העליון שהם ס"מ ונחש כנודע".

להשליך הבגדים צואים

בספר נוהג כצאן יוסף (ר"ה אות י"ט): "והולכים אל הנהר ונוערים שולי בגדים להסיר הקליפות, ובשעה שמנער יאמר מי אל כמוך... ולי המנהיג נראה שנוערין שולי בגדים דמצינו שהקליפות המתהדים מעבירות מכונים בשם בגדים כמו שמצינו בזכרי' (ג,ג) אצל יהושע הכהן הגדול, ולדעתי לכך נקראו בגדים מלשון בגד בוגדים, ונקראו ג"כ מעיל מלשון מעילה, וראי' לדברי שהפעל ממנו לא תמצא מלשון בגידה או מעילה אלא בלשון לבישה, דבאמרת לבישת הבגדים אין בו בגידה או מעילה, אלא לפי מעשה האדם מתהווה לאותו אדם מלבוש רוחני אם טוב אם רע, כן אצל יהושע הכהן הגדול אחר שאמר אליו המלאך הדובר בו ראה העברתי מעליך עוונך, נאמר והלבש אותך מחלצות, פירש"י חליפות בגדים נאים, כלומר זכיות, לפי שדימה העון לבגדים צואים דימה הזכיות למחלצות בגדים נאים ולבנים, אף כאן מנערים את שולי הבגדים להסיר מעליו עונו ויראה שיהי' בגדיו לבנים בלי חטא.

מעין דברים הללו נתבאר בספר מטה אפרים (ס' תקצ"ח ס"ד) הכותב: "ומנערים שם שולי הבגדים, והוא לרמוז בעלמא ליתן לב להשליך החטאים ולחפש ולחקור דרכים מן היום והלאה שיהיו בגדיו לבנים ונקיים מכל חטא".

פועל דמיוני

עוד טעם כתב הגאון בעל בן איש חי זצ"ל בספר תורה לשמה (סי' לא): "שאלה, ילמדנו רבינו בענין התשליך ביום ר"ה, שנוהגין לנער כנפי הגלימה בעת אומרים ותשליך במצולות ים כל חטאתם, אם יש הרהרי דברים בזה המנהג דגלימא ידיהו מאן דכר שמא הכא, הלא הכונה היא על השלכת המשחיתים והמקטרגים שנבראו מן העונות שיהיו נשלכם במצולות מעליו, וכאשר נמצא כתוב ביאר הדברים בשם מן האריז"ל, וא"כ למאי נפק"מ במנהג הזה שינער האדם גלימא ידיה, ואם המנהג הזה של הניעור נמצא מפורש בדברי מן האריז"ל או לא, גם ילמדנו על מנהג העולם שמנערין ג"כ כנפי הגלימא אחר ברכת הלבנה אם יש בזה הרהורי דברים יורנו.

וכה השיב לו הבן איש חי לחזק ולבאר תוקפו של מנהג זה, ואף מצא לו סמוכין מן המקראות שבנביאים: "תשובה, אין להרהר אחר מנהגן של ישראל בכל דברים הנזכרים בשאלה, יען כי כל פועל דמיוני הנעשה למטה הוא כדי לחזק הדין למעלה, וכן הנביאים נשתמשו בפועל דמיוני כאשר מצינו באלישע הנביא ה"ה עם יואש מלך ישראל, שא"ל פתח החלוק קדמה ופתח, ויאמר אלישע ירה ויורה, ויאמר קח את החיצים ויקח, ויאמר הך ארצה, ויך שלש פעמים, ויעמוד ויקצוף עליו איש האלקים, ויאמר להכות חמש או שש פעמים אז הכית את ארם עד כלה ועתה שלש פעמים תכה את ארם, וכנזכר במלכים (ב יג. ח). וכן תמצא פועל דמיוני בירמיה ג"כ שצוה ירמיה הנביא ה"ה V את שריה, והי' בכלותך לקרות את הספר הזה תקשור עליו אבל והשלכתו אל תוך פרת, ואמרת ככה תשקבע בבל ולא תקום וכו' ע"ש, וכבר דיבר הרמב"ן בזה בביאורו על התורה (פר' לך) ע"ש, וכבר דיבר בזה של ניעור הגלימא בנחמיה (ה, יא) דכתיב גם חצני נערת, ואמרה ככה ינער האלהים את כל האיש אשר לא יקים את הדבר הזה מביתו ומיגיעו וככה יהי' נעור וריק, ויאמר כל העם אמנו וכו' ע"ש.

כל כן מה שנהגו לנער שולי הגלימה, לא נמצא בספר הכוונות המצוי אצלנו מרבינו האר"י ז"ל, עכ"ז מנהג ישראל תורה, ויש בזה טעם כדי לעשות פועל דמיוני על דרך מה שעשה נחמיה ע"ז בניעור הנזכר, וכונתו הוא על העונות והחטאים שיתנערו מן הנפש, ויושלכו הם, וגם המקטרג העליו למצולות ים העליון, ובאמת גם ענין זה שעושיין סדר התשליך על הים או

וכן מצינו שהזהיר על הדבר מצד חילול יו"ט המגן אברהם (ס"ה) שצ"י: "ע"י ס' תצ"ז ס"ב". ובעל המחצית השקל הרחיב ופיענח דבריו: "בא למעט מנהג גרוע שכתב מהר"ל הובא בא"ר שמשליכים לנהר פת לחם לדגים, דמבואר בס' תצ"ז דאסור ליתן לפניהם מזונות כיון שאין מזונותן עליך".

חשיב קצת מזונות עליך

ברם אף על חשש חילול יו"ט ליתן מזונות לדגים נמצא מתירים לקיים מנהג זה, ע"ד שכתב בספר תוספות שבת (ס' שכ"ד) לקיים המנהג לתת חטים לעופות בשבת שירה, דכיון שנהגו כן לשם מצוה, דמרגל בפומייהו שהעופות אמרו שירה בים, לכך אין להקפיד עכ"ד ולאור דברי התוס' שבת מסיק בספר יד יוסף (ס' שכ"ד סק"ב) דמהאי טעמא אתי שפיר נמי המנהג שעושים בתשליך בר"ה שמשליכים פרורי לחם תוך הנהר להדגים שעושים ג"כ כנגד איזה רמז.

יום הליכת תשליך

יום ראשון דר"ה

הנה זמן קיום המנהג לילך לנהר לומר תשליך נקבע מיסודו ביום ראשון דר"ה, וכן הוא במהרי"ל, ובפרט לפי מה שנתבאר שם טעמו שהוא זכר לעקידה שהי' ביום א' דר"ה, לכן שפיר נקבע לילך לנהר לתשליך ביום זה, גם בכתבי מרן האריז"ל (בשעה"כ הר"ד לעיל) הביא מנהג האשכנזים לילך לתשליך ביום ראשון דר"ה.

נאנס ולא עשה

ובמקרה שנאנס ולא עשה תשליך ביום קמא, מביא הגאון החיד"א זצ"ל בספרו ברכי יוסף (תקפ"ג אות ו') בשם מהר"ר ישראל שלמה לינגו זצ"ל דאם אירעו אונס ולא עשה סדר זה ביומא קמא, יוכל עשוהו ביום השני אחר מנחה.

בכל עשיית

ובמטה אפרים (ס' תקצ"ח ס"ו) הביא ד' החיד"א הנ"ל ומוסיף על דבריו בספר קצה המטה (סק"ב) ומסתברא דה"ה בכל עשרת ימי תשובה.

וכן נשאל על כך הבן איש חי בספרו תורה לשמה (קמ"ה) "שאלה אם נאנס ולא עשה סדר התשליך ביום ראשון אם יעשו ביום שני .. יורהו המורה לצדקה ושכמ"ה.

וכה השיב "תשובה, נראה דשפיר מצי לעשות ביום השני היכא דנאנס, וגם אם נאנס ביום שני יעשה ביום שלישי, יען כי הארת י"ג מכילין דרחמי אשר

על באר מים, הוא ג"כ פועל דמיוני לים העליון וכאשר מפורש בדברי מרן האריז"ל וממילא מובן שגם ניעור הגלימה שנהגו לנער אחר ברכת הלבנה הוא מנהג נכון ע"ד הנז"ל".

בגד ציצית

הנה, אם כי מהר"ח בפרע"ח כותב לנער שולי הבגדים, ולא פירש בו לנער איזה בגד מסוים, יש כמה מגדולי המקובלים נ"ע שהצריכו לנער 'בגד של ציצית' דייקא, וכה כתוב בספר משנת חסידים (מהר"ח ק רבי עמנואל חי ריקי זצ"ל) לנער "בגד ציצית" דוקא, וכן כתב השל"ה הקדוש בסידורו שער השמים: "ונוהגין לנער בכנפי בגדי והוא עפ"י סוד לנער הקליפות מעלינו שנאחזים בנו ע"י זוהמת עוונותינו, ודוקא בגד הציצית".

גם מתבאר נימוקו עפ"י סוד בסידור האריז"ל (מהר"ח ק רבי שבת מראשקוב זצ"ל): "ונוהגו לנער שולי הבגדים במלת ותשליך, ודוקא בגד ציצית כי היא בגד אלמנת השכינה".

זריקת פירורי מזון

חילול יו"ט

פרט נוסף במנהג תשליך הוא מה שנהגו ההמונים ובפרט נשים וקטנים לזרוק פירורי לחם וכדומה לתוך הנהר בשעת תשליך, מנהג זה כנראה הי' נפוץ ביותר בקהילות אשכנז מאז ומקדם עוד בזמנו של מהר"ל, כפי שמוכיחים הדברים שדרש והזהיר בנוגע למנהג זה (מנהגי מהר"ל גס): "ואמר כשהולכין אל הנהרות ביו"ט אל יוליכו עמהם שום מזון כדי לזרוק אל הדגים שבנהרות להראות להם לשמוח בהן דאית ביה חילול יו"ט, גם אם יזדמן לו גוי אצל הנהר אל יקח ממנו לחם להשליך אל הדגים משום דמוקצים הם לישראל משום דמחוסרין צידה וולא מתקרי יעשה לכם, ומשנה שלימה היא (ביצה כ"ג ע"ב) שאין מאכין ביו"ט רק לדבר דלית ביה משום מוקצה (ש"ג) ואין מאכילי ביו"ט אלא לדבר הראוי לו, א"כ הנושא מזון עמו תרתי לריעותא עביד דנושא חוץ לעירוב ומאכיל את המקוצה, וכ"ש כשחל ר"ה בשבת דאין להעשות". מוכיח מדבריו שהי' מנהג קדום בזמנו של מהר"ל להשליך פתיתי לחם וכדומה לתוך הנהרות בר"ה, ואומרים בשעת מעשה את הפסוק שבמיכה ותשליך במצולות ים כל חטאתם, ובגלל כן דרש המהר"ל והזהיר שלא לעשות כן ביו"ט, כי יש בו תרתי לריעותא משום חילול יו"ט.

להשליכה ואבא מארי היו עיניו סגורות ודורש בתורה כדרכו, ומקול הצפצוף צפרדע פתח עיניו וגער בנו ואמר לנו שהיתה נשמה אחת באה לשמוע תורתו ובאה מלובשת בצפרדע א', ולכבודה התחיל לדרוש וכו' עכ"ל.

ע"ז תמה הרה"ק ממונקאטש זצ"ל (שם במוסגר) וגם הוא לפלא מ"ש שנגלה נשמה א' לשמוע תורה ממון מהרח"ו א"כ הי' נשמה קדושה, ומדוע נתגלה בצפרדע שרץ המים טמא שזוהו לעונש כמבואר בספר הגלגולים ע"ש.

ועוד תמה, ונבהלתי משתומם איך זרקו אבנים ביו"ט של ר"ה חילולו יו"ט ח"ו בטלטול מוקצה, ודוחק לומר שהי' ביום ב' דר"ה לעת ערב כשבאו לנהר הי' כבר מוצאי יו"ט אחרי צאה"כ, וגם דוחק לומר שהי' ביום י"ג מדות כיון שכ' שהי' בר"ה, ובע"כ לומר אולי הי' אז בנו הגאה"ק מהר"ש וויטאל זי"ע ילד קטן, וגם זה תמוה אם לא חניכנו לזיהר במוקצה גם בילדותו, וגם מדוע לא גער בו אביו על טלטול האבנים של מוקצה, וגם אם היו משליכין אבנים עליה ניקל להורגה ולעבור על איסור דאורייתא דנטילת נשמה ביום א' דר"ה ..

ע"כ יתכן לומר יותר מכל הדוחקים כנ"ל כי מ"ש בר"ה לאו דוקא ביו"ט וכ' אגב שיטפיה, אלא ביום אחד מעשיית, וראי' זה מלשונו שהי' דורש על המים ביום תשליך, שאין פי' להדברים מהו ביום תשליך, וי"ל שזוהו ביום י"ג מדות או משארי יום א' מעשיית שהיו נוהגים בו לומר תשליך וקראוה יום תשליך, לאשר אינו יו"ט רק מימי החול מעשיית, והוא פלאי.

מקדימין מיוה"כ

עוד טעם הגון למנהגם של הרבה צדיקים לומר תשליך ביום י"ג מדות ניתן בספר דבר יום ביומו (א' תשרי) להג"ר חיים קנאלער מפרעמיסלא ז"ל (מחסידי הרה"ק משינאווא זי"ע (והוא נתן הסכמה על ספריו)) "במדינתנו רואים אנחנו הרבה צדיקים הולכים לנהר לומר תשליך ביום ח' תשרי הנקרא י"ג מדות ולא בר"ה, ואולי י"ל בזה קצת טעם כי במנחה ליוה"כ מפטירין ביונה ומסיים מי אל כמוך וגו' ותשליך במצולות ים כל חטאתם, וא"כ אז ביוה"כ הוא זמן התשליך, אמנם בעבור שביום הכפורים מתפללים כל היום, ובערב יוה"כ טרודים כל היום, הולכים ביום שלפניו.

בכחם אנחנו עושים הסדר הזה הם מתגלים בימים אלו של עשרת ימי תשובה, ולכן יש לנו כח לעשות סדר התשליך.

ביום י"ג מדות

אולם הרבה צדיקים וקדושי עליון נהגו לילך לכתחילה לתשליך ביום שלש עשרה מדות, ולא בר"ה, ונימוקם עמם, כפי שכותב הגאון בעל ליקוטי מהרי"ח בספרו: ושמעתי בשם כמה קדושים שהיו נוהגים לעשות הסדר בים שלפני ערב יוה"כ הנקרא שלש עשרה מדות, מפני שהי' קשה עליהם לעשותו ביו"ט מפני תשוש כח רגליהם, ומה שבחרו באותו יום דוקא אפשר מפני שהיום נקרא י"ג מדות, וגם פסוקי תשליך הם נגד הי"ג מדות.

כיוצא בו האריך לברר מנהגם של הצדיקים אלו בספר שער יששכר (מאמר שובה ישראל אות כ"ב) "בענין י"ג מדות שמנהגינו לומר בו תשליך .. הנה טעם אבותינו הקדושים זי"ע ומנהגינו אחריהם הוא ברור כפשוטו, כיון שאי אפשר מפני שמאריכין בתפלה עד קרוב ללילה והוא על הרוב אחר שקיעת החמה בגמר התפלה עם מנחה יחד, ע"כ בזמן הלז עד צאה"כ מקדשים וטועמים מעט, [וביום ב' דר"ה ממחרים ליישב בסעודה ולהתחיל בברכת המוציא קודם הלילה כדי שיוכלו להאריך בסעודת בלילה להוסיף מחול על הקודש] ואצל זקני הגה"ק בעל בני יששכר זי"ע שמעתי מהזקנים שביום א' דר"ה הי' מתפללים יחדיו מוסף ומנחה ומעריב של ליל ב', מפני כשגמרו תפלת המנחה הי' כבר צאה"כ, וע"כ בחרו את יום י"ג מדות שנקרא כן בפי העולם מפני הפזמון הנורא של י"ג מדות שאומרים אז, וע"כ אומרים אז תשליך מי כמוך שהוא ג"כ מכוון כנגד הי"ג מדות כמבואר בסידור, והוא נראה טעמם של הרבה צדיקים זי"ע שנהגו לומר תשליך ביום י"ג מדות ויש מהם שהאריכו בתפלה עד סמוך לערב בר"ה כנז', אמנם כמדומני שיש גם אותן שלא האריכו בר"ה בתפלה רק עד ג' שעו אחרי הצהרים בערך, והי' די שעות ביום לומר תשליך, ואעפ"כ אמרו רק ביום י"ג מדות ובע"כ מטעם הנזכר.

סמך נכון למנהג זה שלא לומר תשליך בר"ה הוכיח בשער יששכר בפירוש דברי הרה"ק מהר"ש ויטאל זצ"ל בספרו שמונה שערים (שער רוח"ק) הכותב: אמר שמואל זכורני ביום ר"ה שהי' מורי אבא [מהרח"ו זצ"ל] דורש על המים ביום תשליך, ראינו צפרדע א' באה בנהר כנגדו והתחלנו להשליך אבנים עליה

תמיהות אלו: ד"ל דל"ש ביה משום מוקצה דמיירי שהי' שם אבנים שיחדוהו מעיו"ט לאיזה דבר, או משום נחשים ועקרבים שהי' מצוים שם דלית בהו משום מוקצה (עי' בשו"ע סי' ש"ח) וגם משום נטילת נשמה ליכא דלא הוי פסיק רישא (סי' סי' של"ז) דלא התכוונו להרגה רק להשליכה ממנו כאשר נראה ג"כ כוונת לישניה.

ועוד ישוב הביא בקונטרס פני המים (שם) מספר זכר צדיק לברכה מהגאון רבי שלמה צוקער זצ"ל אבד"ק האלאס (אשר אליו נערכה תשובה זו של הרה"ק ממנוקאטש בשער יששכר) וכה כותב "אז בקבלת התשובה כתבתי לכ"ק רבינו (ממונקאטש) זצ"ל כי לולי דמסתפינא הייתי אומר מחומר הנשוא לתרץ הפליאה הנ"ל כך, כי לכאורה צ"ב לשונו באה בנהר כנגדו, מאי כנגדו גם כוונתם להשליך עליה אבנים להשליכה, מהיכן רצו להשליכה, ומאי נפק"מ הי' להם אם הצפרדע יהי' על המים או בתוך המים למטה.

ע"כ הי' נ"ל כי המה דימו ושפטו ההשקפה ראשונה כי הצפרדע הלזה הוא איזה צפרדע מסוכן כנחש ועקרב וקופץ על רבינו מהרח"ו, מדבאה כנגדו דייקא, ע"כ התחילו להשליך עליה אבנים להשליכה, היינו מנגד רבינו, ע"כ לדעתם הוי זה כסכנת נפשות כי ראה שהצפרדע באה כנגדו, עד שרבינו פתח עיניו וגער בהם וא"ל שהצפרדע הזאת לא באה נגדו ח"ו להזיקו, ורק לשמוע תורתו ולכבודו התחיל לדרוש, ע"כ גער בהם למה זורקים, ולפי"ז מיושב כל הקושי שהקשה רבינו, כנ"ל לפי קוצר דעתי אם יסכים רבינו לזה, ובהיותי בצ"ק אח"כ בימי החנוכה שאלתי אותו על תשובתי זה, ונענה לי ראשו, ואמר כי נראה שכוונתי ב"ה האמת".

אמנם ע"ז העיר הגריא"ז מרגליות זצ"ל (הר"ד בקונטרס פני המים אות ל"ד) שהוא פלא לפרש כן בדבריו מאמר שמבואר מפורש בשער הכוונות שמנהג האשכנזים לילך לתשליך ביום א' דר"ה, ורבינו האריז"ל מאשרה שהיא מנהג יפה. ומסתמא גם תלמידו מהרח"ו נהג כן אחריו כמנהג רבו.

ומענין לענין אציגה נא פולמוס גדול שמובא בספר שער יששכר (מבעל המנחת אלעזר ממנוקאטש ד"ל) מה שנתקשה בפירוש דברי הרה"ק מהר"ש ויטאל זצ"ל בספרו שמונה שערים (שער רוח"ק) הכותב: אמר שמואל זכורני ביום ר"ה שהי' מורי אבא [מהרח"ו זצ"ל] דורש על המים ביום תשליך, ראינו צפרדע א' באה בנהר כנגדו והתחילו להשליך אבנים עליה להשליכה ואבא מארי היו עיניו סגורות ודורש בתורה כדרכו, ומקול הצפצוף צפרדע פתח עיניו וגער בנו ואמר לנו שהיתה נשמה אחת באה לשמוע תורתו ובאה מלובשת בצפרדע א', ולכבודה התחיל לדרוש וכו' עכ"ל.

וע"ז תמה הרה"ק ממנוקאטש זצ"ל (שם במוסגר) וגם הוא לפלא מ"ש שנגלה נשמה א' לשמוע תורה ממרן מהרח"ו א"כ הי' נשמה קדושה, ומדוע נתגלגלה בצפרדע שרץ המים טמא שזהו לעונש כמבואר בספר הגלגלים ע"ש.

ועוד תמה, ונבהלתי משתומם איך זרקו אבנים ביו"ט של ר"ה חיללו יו"ט ח"ו בטלטול מוקצה, ודוחק לומר שהי' ביום ב' דר"ה לעת ערב כשבאו לנהר הי' כבר מוצאי יו"ט אחרי צאה"כ, וגם דוחק לומר שהי' ביום י"ג מדות כיון שכ' שהי' בר"ה, ובע"כ לומר אולי הי' אז בנו הגאון מהר"ש ויטאל ז"ע ילד קטן, וגם זה תמוה אם לא חינוכו לזהר במוקצה גם בילדותו, וגם מדוע לא גער בו אביו על טלטול האבנים של מוקצה, וגם אם היו משליכין אבנים עליה ניקל להורגה ולעבור על איסור דאורייתא דנטילת נשמה ביום א' דר"ה ..

ע"כ מסיק שם דיתכן לומר יותר מכל הדוחקים כנ"ל כי מ"ש בר"ה לאו דוקא ביו"ט וכ' אגב שיטפיה, אלא ביום אחד מעשי"ת, וראי' זה מלשונו שהי' דורש על המים ביום תשליך, שאין פי' להדברים מהו ביום תשליך, וי"ל שזהו ביום י"ג מדות או משארי יום א' מעשי"ת שהיו נוהגים בו לומר תשליך וקראוהו יום תשליך, לאשר אינו יו"ט רק מימי החול מעשי"ת.

אמנם בקונטרס פני המים (אות ל"ד) הביא מה ששמע ממרן רביה"ק זי"ע מילתא בטעמא ליישב

התודה והברכה לידידינו הרבני הנכבד והמפואר

מו"ה חיים אהרן קליין הי"ו

אשר נדב סכום נכבד להוצאת גליוניו
לרגל שמחת אירוסיו בנו כמזר יושע ני"ו למזל טוב ובשעטו"מ

Cong. Yetev Lev
D'Satmar

קהל יטב לב
ד'סאטמאר

163 Rodney Street • Brooklyn, NY 11211 • Tel: (718) 302-6720 • Fax: (718) 302-6724

בעזרת

מודעה חשובה

הננו בזה להודיע לכל חברי קהלתנו הק' ואנ"ש הי"ו אשר

ב"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

ידרוש

דרשת שבת שובה

ביום א' - צום גדלי' הבעל"ט

בשעה 6:00 אחצ"ה

בבית מדרשינו הגדול

14 Hooper St.

בסוגיא דמצוות לאו ליהנות ניתנו

ראש השנה דף כח.

הנהלת הקהלה

כוונת בקשתינו בימים הנוראים זכרינו לחיים, ענינה, טעמה, ומנהגיה

זכרינו לחיים

זָכַרְנוּ לַחַיִּים. מֶלֶךְ חַפֵּץ בַּחַיִּים. וְכָתַבְנוּ בְּסֵפֶר הַחַיִּים.
לְמַעַן אֱלֹהִים חַיִּים:

בטור (סי' תקפ"ב) ותקנו להוסיף בברכת מגן זכרנו לחיים וכו'. ראינו שהגאונים הבינו ברוח קדשם שאפשר להוסיף זאת בברכה ראשונה, א"כ ודאי שזה חלק מעיקר התפילה, וכן באריז"ל האריך בכוונת תפילה זו שזה מעיקר תיקונו התפילות בר"ה, וכן יש בו מנהגים חלוקים אם לאומרו אם הבעל תפילה בחזרת הש"ץ או לא, על כך ועוד במאמר שלפנינו.

מלך חפץ בחיים:

ביאר האריז"ל דראשית צריך לעורר נקודות רצונו ית' בבריאותו, וכמאמר הכתוב כי לא "אחפץ במות המת כי אם בשובו מדרכיו וחיה, וכמו שמזכירים בתפילת נעילה בגמר כל התפילות על כבוד שמים "החפץ אחפץ במות המת", דהרשע נקרא מת בחייו וכמאמר הכתוב על פי שנים עדים יומת המת, ואם האדם אינו מרגיש שהחיים שלו הוא חיי נשמה חיי רוחניות, הרי הוא צריך לצעוק להקב"ה "זכרינו לחיים מלך חפץ בחיים, דהיינו שיזכה לחיים שהקב"ה חפץ בהם דהאדם נקרא "חי" ולא "ח" מת, והיות ור"ה הוא זמן שמתעורר למעלה רצונו ית' בבריאה, ורצונו ית' הוא בבריאה של חיים למען כבוד שמו, על כן בהתפילות יכול האדם להרגיש רצון לחיים אמיתיים חיים שהקב"ה חפץ בהם. (תורת העבודה והתשובה)

*

בספר יסוד ושורש העבודה (שער י"א פ"א) כתב וז"ל, ובזכרינו, בתיבות למענך אלוקים חיים, יכון במחשבתו בזה הלשון, רבון כל העולמים, בשביל האמונה שאנו מאמינים ביחוד שמך המיוחד, שאתה לבדך אלוקים חיים ואין זולתך, שתכתבינו בספר החיים, ויכון כונה זו מעימקא דלבא מאד ע"כ.

*

זכרינו לחיים וכו' דקשה הזוהר (תיקוני זוה"ק דף כב.) צווחין כו' הב לן חי וכו' ואיך יסדו אנשי כנסת הגדולה כן, והנ"ל דאלו המתפללין על חיים רק למענו

שרוצה בחיים, על אלו צווח הזוהר, משא"כ אם רוצה בדביקות הש"ת, וז"ש זכרינו לחיים היינו הדביקות, כי נאמר (דברים ד ד) ואתם הדבקים וכו', א"כ אין חיות בלא דביקות, וא"כ זכרינו לחיים היינו שנהיה דבוקים בכך שהוא החיות האמיתית. (ישמח משה, שיח ספונים)

*

כוונת הבקשה נ"ל זכרינו לחיים כאלו שאתה המלך חפץ בחיים שנחיה רק עבור עשות רצונו ה' ית', וכל חיינו אך ורק למענך אלוקים חיים. (ספר החיים לאחי המהר"ל)

*

אמנם ודאי כאשר מבקש על בני חיי ומזוני כדי שיהא לבו פנוי לעבודתו ית', כי ודאי יש לאדם מניעות רבות בעבודת ה', בפרט בצוק העתים הללו, בודאי הורשה לו, וגם צריך להתפלל שישפיע ה' ברכת חיים, ושלום מבני חיי ומזוני, בכדי שיוכל לעבדו יתברך ולהמליכו, ויראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עלינו והוא מלך ישראל וגואלו. (אמרי אלימלך)

וכתבנו בספר החיים:

ממשיך האריז"ל לבאר דכאן התפילה הוא על המשכת החיים בפועל לעולם הגוף, כיון דזכירה הוא במוח המורה על רוחניות דמוח הוא כולו רוחני, וכתיבה הוא ביד שזה מורה על דברי גשמי, וגם ספר מורה על דבר גשמי, ובקשתנו להמשיך את החיים הרוחניים גם לעולם הגוף, דצריך שגם בעולם הגוף יהיה חיים למען כבוד שמו ית', וזהו וכתבינו בספר

וז"ל: יש לך להתבונן ע"מ שאמרו רז"ל (ברכות לד.) כי בשלשה ראשונות אין לשאול צרכי הגוף בענין שאלת צרכיו של אדם וכו', ונכנס שם לעומקן של דברים, עיי"ש.

ובתוס (ברכות לד, ד"ה אל) כתב דהא דאין שואלין צרכיו בג' ראשונות הוא דוקא צרכי יחיד אבל צרכי רבים שואלין ולכן אנו אומרים זכרינו, ע"כ [ובטור (סי' תקפ"ב) הובא דדעת רב האי גאון הוא שלא לאמרו מטעם זה דאין שואלין צרכיו].

וברב טוב (פר' נציבים) ביארו עפי"מ דאיתא (אבות פ"ב מי"ג) אל תעש תפילתך קבע אלא רחמים ותחנונים לפני המקום ב"ה, ופירשו המפרשים שלא יהא עיקר וקבע בעיניו התפילה בשביל עצמו, אלא יבקש רחמים ותחנונים בשביל המקום ב"ה, שלא יהא לו צער מזה, כי מקור הטוב רוצה להטיב ומזה יש לו נחת רוח, ואם יש לישראל צער יש לו כביכול צער מזה, וכמ"ש חכמים

(סנהדרין מו.) היוצא ליהרג שכינה מה אומרת קלני מראשי וכו', וזה יסוד תפילתנו זכרינו לחיים מלך חפ"ץ בחיים, שזה חפצו ורצונו, ע"כ כתבינו בספר החיים למענך אלקים חיים, ר"ל למענך למלא רצונך ואין הכוונה למענינו, ובה סרה מהר מה שדקדק התולעת יעקב הביאו השל"ה על מה שמעתידין לצורך עצמו בשלש הראשונות, ולמ"ש ניהא, דאין זה צורך עצמו, כי אם צורך גבוה כדי שהוא ית' יקבל נחת רוח מזה.

אמירתו עם הש"ץ:

במט"א סעי' י' כתב ונוהגין כשמגיע הש"ץ לאכתוב או לבספר - הציבור אומרים בקול רם וכתוב או בספר - והחזן ממתיק עד שיסיימו ואומר אח"כ ע"כ - אבל בזכרינו ומי כמוך לא כתב כן, משמע דדוקא בוכתוב ובספר אומרים הציבור עם הש"ץ, אבל לא בזכרינו ומי כמוך.

*

טעמא דמילתא:

בבני יששכר (מאמר יום הכסא אות כג) כתב, מה שנוהגין בכל תפוצות ישראל וכתוב, אומרים הקהל

החיים דהחיים האמתיים יומשכו גם לעולם הגשמי בחי' עולמך תראה בחיך, שיהא חיותו למען כבוד שמו ית' למענך אלקים חיים, ועי"ז יקויים הפסוק כל הנקרא בשמי לכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו, דהיינו עולם האצילות שנקרא בשמי, ועולם הבריאה ועולם היצירה ואף עולם העשיה עולם הגוף הכל למען כבוד שמו ית'.

*

ולכן הזכירו זכרינו לחיים בברכה ראשונה אף שאין לבקש צרכיו בג' ראשונות וכדהקשו הפוסקים איך התירו להתפלל זכרינו לחיים בג' ראשונות, ועומק הפשט בישוב קושיא זו הוא כמו שנתבאר דכל הבקשה הוא למענך אלקים חיים, שיושפע חיים אשר חפץ בהם הקב"ה, ונמצא דתפילה זו הוא מעין ענין ברכה ראשונה שכולה שבח להקב"ה וכבוד שמו ית' (תורת העבודה והתשובה)

*

וכן ממשיך בישמח

משה וכתבינו בספר החיים למענך אלקים וכו', ר"ל וכתבינו בין החיים, למענך, או יאמר דר"ל שהכתיבה לחים יהיה למענך, שיתרבה כבוד שמים על ידינו.

*

פי' שזה אנו רוצים חיים הוא רק למענך אלקים, חיים, שנוכל לעבדו ולעשותו רצונו ית"ש, כי חיים אחרים אין נקראים חיים שהקב"ה מוכרח לעשות זאת, כיון שרוצה שיהיה לנו חיים, וחיים נגד רצונו אינם חיים, לכן מוכרח לתת בלבנו אהבה שנעשה רצון. (מהר"י מבעלזא זי"ע)

*

עיקר הבקשה להיכתב בספר החיים הוא להיות דבוקין בשורש החיים כאותן שנקראו חיים, ולכן איתא בזוה"ק תרעומות על אותן שצווחין ככלבים הם שרוצים רק קבלת צרכיהם, אבל עיקר בקשתנו הוא להיפך להיות כל צרכינו בדביקות חיי החיים שלא להיות נפרד משורש החיים וההתחדשות. (שפת אמת)

*

הא אין שואלין צרכי הגוף בג' ראשונות:

ובשל"ה הק' (פרק תורה אות טו) הביא דברי התולעת יעקב בשם המקובל הגדול ר' מרדכי דיליאון ז"ל,

*

אלא שיש לתמוה על מה שנהגו ברוב מקומות שבעשית אומרים הקהל עם הש"ץ גם זכרינו ומי כמוך, ובר"ה ויו"כ אין אומרים עם הש"ץ אלא וכתוב ובספר דזה ודאי פלא, דלכאורה אין שום טעם לחלק ביניהם.

*

הביטה וראה מה שכתב בנידון זה האדמו"ר הגה"ק מספינקא ב"ב צוק"ל בספרו שו"ת דעת כהן (סימן כו) וז"ל, הנה אצלינו אין אומרים הקהל זכרינו ומי כמוך לפני הש"ץ בכל עשית, ועד אחר החתונה לא ידעתי בכלל שיש איזה מנהג כן לומר בעשית, ועיין בבני יששכר חודש תשרי שנותן טעם לשבח למה בזכרינו ומי כמוך אין אומרים הקהל, ובוכתב ובספר כן אומרים, וכשבאתי תיכף אחר החתונה אצל כ"ק זקני הגה"צ (ר' ברוך רובין) אדמו"ר מקאלאמי בסאמאש אויאר זצללה"ה ושמעתי בעשית פעם הראשון שהקהל אומרים בקול רם זכרנו השתוממתי, וזקני הבחין בזה, שאל אותי אצלכם אין אומרים הקהל, אמרתי לא, אמר לי בזה"ל, כשראיתי הטעם בבני כנ"ל היה לי לפלא, הלא הוא אנו מחליק בין ר"ה לשאר עשית, וטעמו שייך בכל עשית, למה לא עושין כן רק בר"ה ויוה"ק, ורציתי לעשות חילוק בדוחק ולא עלה בידי יפה, אבל עכשיו כשאני שומע שיש מנהג כן שלא לומר הקהל בכל עשית בזכרינו ומי כמוך, אני מבין שזה נשתרבב רק שאחד רצה להזכיר להש"ץ שצריך לומר, וסברו העולם שהוא אומר גם כן וכשצריך לומר, ומזה נעשה המנהג לומר רק בעשית, מפני שבר"ה ויוה"ק מתפלל ש"ץ קבוע בניגון ובנוסח בנחת, לא היה צריך להזכירו, אבל בכל עשית שמתפלל כל אחד ובמרוצה, ופעמים כן שוכח, התחילו לומר כדי להזכירו, אבל בודאי אין כדאי לומר, שאלתי אותו האיך היה עושים אבוב"ק ורבותיו, אומר שלא דקדק אם גם הם אמרו, זה לשונו בדיוק, אחר זה נודעתי שבדינוב מונקאטש, בעלז, וויזניץ, וכל בית זידיטשוב קומרנא, בטח אין אומרים הקהל בכל עשית, אבל שאר הצדיקים רופשיטץ, צאנז, סיגעט, איני יודע לע"ע, רק ראיתי ושמעתי כן אצל האשכנזים ובע"ב פשוטים, אבל כפי הנראה בסאטמאר כן אומרים, כיון שכאן באר"ק בשטיבלעך שלהם כולם אומרים בעשית ולא בר"ה ויוה"ק, וא"כ קשה למה ומה החילוק, עכ"ל.

עם הש"ץ, משא"כ בזכרינו ומי כמוך, נ"ל דהנהג' ראשונות דומה כעבד וכו', משא"כ בג' אחרונות דומה לעבד הנוטל פרס מרבו ויוצא והולך לו (ברכות לד.) והנה הש"ץ הוא הנוטל פרס בעד כל הציבור, ע"כ בנטלו הפרס הזה כל אחד אומר עמו ונוטל חלקו לחיים ולשלום, כן נ"ל.

*

ומרן הרה"ק מהר"ש מבעלזא ביאור בטעם אחר עפ"י המבואר בטור (או"ח סי' תקפ"ב) והר"ם מרוטנבורג לא היה אומר לחיים טובים אלא לחיים, עד לבסוף בהודאה שהיה אומר וכתוב לחיים טובים, כי המבקש צריך לבקש תחילה דבר מועט ואח"כ מוסיף והולך כמו שמצינו בדוד, תחילה אמר תהלים יט, יג שגיאות מי יבין, ואח"כ ביקש על הזדונות דכתיב (שם, יד) גם מזדים חשוד עבדיך, ואח"כ אל ימשלו בי אז אתם, פי' העבירות החזקות, ומביא משל לזה אמר ר' אבא כותים הללו ידוע לבקש על הפתחים, תחילה אומר תן לי מעט מים ונותנין לו, תנו לי בצל אחד ונותנין לו, אומר בצל בלא פתא נסיב ליבא, כך הצדיקים יודעים לרצות בוראם שנאמר (משלי י, לב) שפתי צדיק ידעין רצון, והנה כאשר כבר התפללו בלחש ובקשו כבר בברכת הודעה וכתוב לחיים טובים, איך יחזרו לבקש בחזרת הש"ץ זכרינו לחיים סתם, ע"כ שתיקתם יפה אז מידבורם, עד אשר מגיע לכתוב או בספר, אז כל הקהל כאחד מבקשים על מה שבקשו כבר בלחש לחיים טובים נזכר ונכתב בספרן של צדיקים אמן. (דברי יצחק) וכן הובא טעם זה בספר ילקוט אברהם סימן תר"ב, וכתב שכן נהג מרן הגה"ק הדברי חיים זי"ע

*

שיטות אחרות:

ובמעשה רב כתב שלא יאמר הציבור עם הש"ץ אפילו וכתוב ובספר, וכ"כ בס' אדני פז (בסימן תקפ"ז) וכתב דנשתרבב הטעות מפני שכמה פעמים שכח הש"ץ מלומר זכרינו והיו צועקין זכרינו וכו' להזכיר שיאמר כן, ועי"ז בא הטעות שהיו סוברים שצריכים לומר דברים ההם עם הש"ץ עיי"ש.

*

אמנם בליקוטי מהרי"ח הביא שיש מקומות שאומר הקהל עם הש"ץ גם זכרינו ומי כמוך, וכן הובא מנהג זה בקצה המטה ס"ק כ"ב) ובס' ילקוט אברהם הנ"ל, ונהרא נהרא ופשיטה.

חבורת
יסודי התורה

שני והאחדות אברכים וקול יטב לב דיסטמאר

נתייחסה עיי ביק מרן רבינו עט"ד שליט"א

בשנת אלפי ישראל - ליל בעשר תשס"ד לשיק

תחל שנה וברכותיה

בראשית השנה באנו להודיע לאלפי אנ"ש חברי חבורת "יסודי התורה", אשר

ב"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א
מייסד החבורה

קבע את לימוד מסכת הבאה

במסגרת חבורת יסודי התורה

והשי"ת יהי בעזרינו ולהתחיל ולסיים מסכתות הש"ס להגדיל תורה ולהאדירה

בברכת כתיבה וחתימה טובה
הנהלת התאחדות אברכים

הלכות ודינים, מפסקי הראשונים והאחרונים עם תוספת ביאורים וטעמים שונים

נערך ונסדר ע"י הרב יחיאל מנחם אברהם פרידמאן שליט"א

חוקים להורותם

כמה פרטי דינים הנוהגים בשנה זו

הכנה מיו"ט א' ליו"ט ב' ולשבת

צריך לזהר שלא להכין שום דבר מיום הראשון של יו"ט לצורך יו"ט שני, בין דברים שיש בהם משום מלאכה כגון בישול וכדו', הדלקת הנרות, ואפי' דברים שאין בהם מלאכה אסור לעשותם לצורך יו"ט שני (והא דר"ה ב' הימים הם קדושה אחת, והו דווקא להחמיר דהיינו שאין אנו מחזיקים את הימים לספק, אבל לקולא חיישי כשיטות הסוברים שהם ב' קדושות כדנתבאר בס' ת"ר).

ולכן אין להכין את השולחן, ואין לתקן את הנרות, ואין להכניס דברים לפריזידער או להיפך להוציא דברים מהפריזידער לצורך יו"ט שני.

לצורך גדול - ואם יהא טורח גדול להכין בלילה או שלא יספיק להכין בלילה, יש להקל הכנה של טירחא בעלמא לעשותו ביו"ט ראשון, ובתנאי שיעשו מבעוד יום שלא יהא ניכר שעושהו לצורך הלילה (חיי אדם כלל קנ"ג, ומובא במשנ"ב סי' תרס"ו, ובאלף המגן סי' תקצ"ח י"ג).

וכן אין להכין שום דבר מיו"ט ראשון לצורך שבת, ואף אם הניחו עירוב תבשילין, דעירוב תבשילין מתיר עשיית מלאכות רק מיו"ט שני לשבת (שו"ע סי' תקכ"ז סעי' י"ג, וב' טעמים בדבר: א' כיון דאנן ידיעין בקביעא דירחא יום הראשון הוא עיקר יו"ט, והא דנוהגים קדושה גם ביום השני משום מנהג אבותינו, נמצא דמדאורייתא יום השני נחשב ליום חול, ולכן כשיכול לעשות בשני אסור לעשותו בראשון, ב' כיון דבאמת איכא איסור דרבנן בעשיית מלאכה מיו"ט לשבת, ומותר משום העירוב תבשילין, דווקא שבות קרובה התירו דהיינו לבשל סמוך לשבת, אבל שבות רחוקה דהיינו לבשל מיו"ט א' לשבת לא התירו, ובמ"א מבאי נפק"מ בין הטעמים, ולמעשה במשנ"ב אסור בכל ענין ואף כשיש לו אונס ואינו יכול לבשל ביום ב').

הכנה מיו"ט ב' לשבת

מי שהניח עירובי תבשילין בערב יו"ט מותר לבשל ולהכין המאכלים ביו"ט לצורך השבת, ויזהר להקדים הכנת המאכלים לשבת בכדי שיגמר מלאכתו בעוד היום גדול, דהיינו כגון במבשל לשבת דצריך לזהר לבשל בזמן מוקדם בכדי שיספיקו להתבשל לכל הפחות שליש בישול ביום יו"ט עצמו. (מ"א משנ"ב ושאר אחרונים והטעם דפסקי מהראשונים הסוברים דמדאורייתא אסור לבשל מיו"ט לשבת ורק אם מבשל מבעוד יום מותר דשייך לומר הואיל ואלו מקלעי אורחים יהא ראוי להאורחים ביו"ט ונמצא שבשל ליו"ט, משא"כ במבשל סמוך לחשיכה לא שייך לומר הואיל).

ובשעת הדחק אם נתאחר בישולו ושאר ההכנות לשבת סמוך לכניסת השבת יש להקל. (ביאור הלכה, דסמכי אפוסקים דסוברים דמדאורייתא מותר לבשל מיו"ט לשבת). הפת והתבשיל של העירוב צריכים להיות קיימים עד גמר עשיית כל המלאכות ביו"ט לצורך שבת.

נאכל או שנאבד או שנתקלקל העירוב ביום טוב קודם שבישל לשבת אינו יכול לבשל ולהכין המאכלים לשבת, אלא א"כ נשתיר ממנו כזית הראוי לאכילה (סעי' ט"ו, שו"ע ושאר אחרונים).

ודוקא אם נאכל התבשיל אבל אם נאכל הפת אין בכך כלום, (משנ"ב).

עירב בעיו"ט ביותר מהשיעור הנדרש לצורך העירוב דהיינו כביצה לפת וכזית לתבשיל, וביו"ט נמלך ורוצה לאכול חלק מהם ולהשאיר רק כשיעור הנצרך להעירוב אסור לעשות כן, (מאמר מרדכי, והטעם דחיישי שמא ישכח ויאכל הכל ולא ישייר מינה מיד, ועיי"ש עוד טעם).

התודה והברכה לידידינו הרבני הנכבד והמפואר

מו"ה שלמה צבי עקשטיין הי"ו

חבר הנהלת מוסדות יטב לב בארה"ק

אשר נדב סכום נכבד להוצאת גליונינו

קול התאחדותינו שע"י התאחדות האברכים די"סאטמאר בני ברק

פרטי דינים בהל' יו"ט

חתיכת ה"בלעך" וה"חלב" שנשארו לאחר שנכבו הנרות, מותר להוציאם לצורך הדלקת הנרות של יו"ט שני ושל שבת, ועדיף להוציאם בעזרת כלי [סכין וכדו'] ולא בידו (הנידון בזה הוא שהבלע"ך והחלב הם מוקצים שאינם ראויים לכלים ואסור לטלטלם, אולם יש לצדד להתיר להוציאם ביד עפ"י הכלל הידוע בהל' יו"ט שטלטול מוקצה מותר לצורך אוכל נפש ושמחת יו"ט, ומכאן זה כתב הרעק"א (בגליון סוס"י תק"א) שמותר להוציא הפתילות הישנות ביו"ט אף שהם מוקצה, בכדי שיוכלו להכניס הפתילות החדשות שזה נחשב טלטול מוקצה לצורך אוכל נפש, אולם יש לדון בומנינו שאור הלעקטע"ר מאיר כבר והנרות אינם אלא תוספת אורה ואפשר דלצורך זה לא הותר טלטול מוקצה, ולכן כתבנו דעדיף להוציאם בעזרת כלי דאין נחשב כטלטול מן הצד).

שהחיינו בליל ב'

לבוש בגד חדש או יהי מונח לפניו פרי חדש בשעת הקידוש, ויכוין לצאת בברכת שהחיינו של הקידוש בליל ב' דר"ה גם על לבישת הבגד או אכילת הפרי (שו"ע סי' ת"ר, בכדי לחוש להפוסקים הסוברים שבי' הימים של ר"ה הם קדושה אחת ולשיטתם אין לומר שהחיינו בליל ב' דיוצאים עם הברכה של ליל א'). ומעיקר הדין די בזה שהמקדש יאכל מהפרי החדש שהוא מברך שהחיינו וצריך להסתלק מהספק הנ"ל, אבל השומעים קידוש שממילא אינם מברכים בעצמם שהחיינו אינם צריכים לאכול מהפרי, והעולם נוהגים שכל אחד אוכל מהפרי ואפשר שנוהגים כן לסימן טוב לחידוש השני (מטה אפרים ת"ר ו').

ובמחזור דברי יואל מובא דרבינו זי"ע בליל ב' קודם עריכת השולחן לבש בגד חדש (טיש קאפטן) לברכת שהחיינו (דלא רצה לסמוך על הפרי לחוד לשהחיינו לפי שחשש שאין לברך שהחיינו כהיום על שום פרי ולכן לבש רבינו גם בגד חדש ע"ש, וכן בירך בורא פרי העץ על ענבים).

תיכף אחר ששתה מכוס הקידוש צריך לאכול מהפרי לברכת שהחיינו קודם נטילת ידים (מחצה"ש, יעב"ץ, מטה אפרים, בכדי שלא יהא הפסק בין השהחיינו לאכילת הפרי, ובזמירות דבר"י מובא דכן נהג רבינו לברך על ענבים תיכף אחר קידוש). ויש נוהגים שלא לאכול מהפרי אלא לאחר ברכת המוציא, מחשש הפסק בין הקידוש לסעודה, ונכון לזהר שלא להפסיק הרבה.

וכשאוכל הפרי לפני הסעודה - אזי אם בדעתו לאכול מהפירות גם בתוך הסעודה, או שבדעתו לאכול בסוף הסעודה מיני פירות [קאמפאט] וכדו', אין צריך לברך לפני הסעודה ברכה אחרונה (דברה"ז) שבסוף הסעודה יפטור אף את הפירות כמבואר במשנ"ב סי' קע"ו).

ואם אין בדעתו לאכול בתוך הסעודה שום פרי - אם אוכל לפני הסעודה מהפירות שיעור כזית יברך ברכה אחרונה קודם הסעודה, ואם לא בירך לאחריו קודם הסעודה יברך בתוך הסעודה.

נשים בהדלקת הנרות - וכן הנשים המברכות שהחיינו בהדלקת הנקות, יש להם ללבוש בגד חדש קודם ההדלקה, או לכוין על הפרי החדש ותדליק סמוך לקידוש כדי שתאכל הפרי לאחר הקידוש (ואין הקידוש נחשב הפסק דעל כרחק צריכה לשמוע קידוש דבלא זה אסורה לאכול (מטה אפרים סי' תקצ"ט ואלף למטה שם)).

ואם אין לו בגד חדש או פרי חדש - אף על פי כן יברך שהחיינו (משום שמעיקר הדין ההלכה דצריך לומר שהחיינו בליל ב' כיון דשני ימים הם (ש"ס)).

וכמו כן אשה שאין לה בגד חדש ומדלקת הנרות בביתה ואוכלת במקום אחר, מברכת שהחיינו על אף שההלכה במקום הסעודה הוי הפסק בין ברכת השהחיינו לאכילת הפרי.

זוהלים ורועדים מיום בואך

[סליחות ליום ראשון]

לב מי לא יפחד פון די אנקומענדיגע ימי הדין וועט מען אונז אנשרייבן צו א יאר פון:
פרנסה בריווח? נחת פון די קינדער? געזונט פאר די משפחה? הרחבת הדעת? און אלעס גוט'ס?

דא האט איר די הייליגע הבטחה!

פאר ווער עס שטיצט אונזער הייליגן כולל עצי חיים צדקת רבי מאיר בעל הנס

...ואלקא דמאיר יענינו בצירוף זכות אבותינו הק' מייסדי כוללינו להוושע בדבר ישועה ורחמים,

בבני בריכי, חיי אריכי, ומזוני רויחי, רב ברכות ושובע שמחות, חיי נחת, וכל טוב סלה

(לשון קדשו של מרן רבינו שליט"א במכתבו למוטב כוללנו הק')

Yetev Lev

D'Rabeinu Joel D'Satmar
Gretz Yisruel Inc.

מוסדות יטב לב

דרבינו יואל מסאטמאר
בארה"ק תיבב"א

שיר וקול תודה

באותות הוקרה וחביבה, נשגר בזה ברכה מרובה, את מעלת
כבוד ידידנו הנכבד האי גברא יקירא, עומד הכן לימינינו
בהתמסרות נפלאה תדירא, תומך נלהב למוסדותינו
המעטיה, ישראל"ל אשר בכך אתפאר, מוכתר בכל תואר

הרבני הנגיד הנכבד והמפואר

שמעון ישראל קליין
מה"ר

ומנשים באהל תבורך

נוות ביתו רעייתו החשובה
רבת פעלים שתחי'

אשר יהללוה בשערים מעשיה הכבירים למען החזקת מוסדותינו הק'

על כל הטוב והחסד אשר עשו עמנו,

וערכו מסיבה נהדרה לטובת מוסדותינו

יה"ר שזכות המצוה יגן בעדם להצטרך ברוב שמחה
ואנורה, וימשיכו לעמוד לימינינו לשם ולתפארה, ויזכה
לאושר ועושר והרחבת הדעת, שישון ושמחה בכל עת,
וכל טוב סלה

החותמים למען שמו בתודה וקול זמרה

הנהלת המוסדות

ימים הנוראים בשנות ת"ש - תש"ה בצל כ"ק מרן רבינו הקוה"ט זיעוועבי"א

בעמק הבכא

ימי הר"ס עולם שנות ת"ש - תש"ה

מלכות ראמעניא, ובעוה"ר החזרה הזאת היתה סיבה לשפך דם רבבות אלפי יהודי אונגארין שנשלחו לאושוויץ ואלמלי היה נשאר חבל זה בראמעניא אז היו נשארים בחיים.

בשבת מברכים אלול שנת ת"ש אמר רבינו בסעודה שלישית באמצע התורה לפרש הפסוק "יצב גבולות ארץ למספר בני ישראל" שלפעמים מחלקים את גבולות הארץ באופן שאי אפשר להבין בפשטות, וכל זה מן השמים לטובתן של ישראל, שעל המדינות בו יאמר איזה לחרב ואיזה לשלום, וישנם יהודים שנחתך להם חיים לחיות, וצריכם להיות במדינות כאלו שישארו לחיים, ועל כן נגזרה על חלק זה שיהיה שייך למדינה זו כעין שמצינו אצל יעקב אבינו ע"ה "ויחץ את העם אשר אתו לשני מחנות וכו' והיה המחנה הנשאר לפליטה".

מדי שנה בשנה נעשה המצב קשה ביותר וימים אלו מכונה בפי שרידי הזקנים "די צרות צייטן" או "די אונגארישע צייטן", בסתיו שנת ת"ש בצעו הרשעים האונגארים גזירת מאסר וגלות ליהודים בתוך המדינה, בעיקר עבור חשד שהם משתפים פעולה עם הקאמעניסטן (דהיינו מדינת רוסלאנד שהיתה מהמדינות הגדולות שלחמו נגד גרמניא), ואח"כ בשנת תש"א גורשו יהודים ומשפחתם אל מעבר לגבול אונגארין והושמדו ליד "קאמעניץ פאדאלסק" ומקומות אחרים בתואנה שאינם אזרחי אונגארין ומקום מוצאם מפולין גאליציע ובוקאבינה וכו', בשנת תש"ב גייסו אלפים לעבודת כפיה במסגרת הצבא האונגארי, ורובם נשלחו לאוקריינא ונהרגו שם במיתות משונות ואכזריות, עד אשר עלה הכורת בשנת תש"ד ואז היה הדעפארטאציע הגדולה שנשלחו יהודי אונגארין למחנה ההשמדה באושוויץ הי"ד.

כבר מראשית השנה של שנת ת"ש כאשר הגיעו שמועות מבהילות ממדינת פולין על הגזירות רעות וההשמדות הנוראות ר"ל על בית ישראל ועל עם ה' כי נפלו בחרב, הרגישו ג"כ על שמי מדינת אונגארין וראמעניא כי חושך ענן וערפל כסה השמים, בדברי קדשו עורר רבינו ז"ל כי אחב"י צריכים לרחמי שמים מרובים, בכל דרשותיו שאמר בימי הרחמים והרצון הרבה לחזור ולעורר על אחב"י במדינות שונות הנתונים בצרה ובשביה, ועל אבדן אלפי ישראל במיתות משונות ר"ל.

בערב שב"ק פרשת ראה כ"ז מנ"א שנת ת"ש נתאספו ראשי תשרי המדינות בארמון "באלבארדא" בעיר הבירה וויען, ודנו בדבר חלוקת גבולות המדינות מחדש באירופה, ראשי המדינות איטאליע וגרמניא החליטו באסיפה זו שמדינת ראמעניא תחזיר את חבל טראנסילוואניע קארפאט-רוס ועוד כמה חלקים למקורה להיות חלק ממדינת אונגארין, ואז חזרה העיר סאטמאר תחת ברית ממשלת אונגארין, כאשר פירסם הראדיא האונגארי בקול תרועת נצחון "סאטמאר נעמעטי, נאדיוואראד, נאד באניע וקולחשוואר שלנו הם" היו יהודי מקומות אלו מאושרים, והמונים טעו בדמיונם וראו בזה אות לטובה וישו למשמע אזנם כאילו נתבשרו בשורה טובה, שתחת ממשלת ראמעניא היתה העניות גדולה מאוד ופרנסות ישראל נלקו בחסר, ואילו במדינות אונגארין היתה הרווחה ובמשך השנים של שנות תר"פ ותר"צ היה במדינת אונגארין שפע גדולה בפרנסה הרבה מאנ"ש הצליחו ונתעשרו, לעומת המצב בראמעניא, אולם רבינו הקדוש ז"ל עיניו הקדושים שפיר חזו והביע את דעתו כי אין זה בשורה משמחת כלל, וכי יותר טוב להיות תחת

כל היום יהי' רק בדרך התורה, כי רק באופן זה נזכה להנצל מכל צרה וצוקה.

במשך ימים הנוראים ראו אז עין בעין את עבודתו הק' של רבינו בימי הרחמים והרצון ששופך שיח פני קונו וצורו לעורר רחמים וחסדים על כלל ישראל.

שנת תש"ב היה שנה קשה ביותר במדינת אונגארין, שאז נתחדשו גזירות רעות על היהודים, ונתרבו הצרות בכל מקום במדינה, בימי הרת עולם של שנת תש"ב הרבה רבינו לעורר את בני ישראל לשוב אל ה' להטיב מעשיהם ולקבוע עתים לתורה, וכל התנהגותם

ראש השנה שנת תש"ג לפ"ק

השופר הקל בו לתקוע, ויתן להם את השופר הקשה."

רבינו שהיה מלא רחמים וחמלה על כל ישראל לא רצה להכביד על אנשי הצבא ורצה ליתן להם את השופר הקל בו לתקוע, אולם ר' משה מאיר ע"ה עמד בתוקף על דעתו ומנע את רבינו מזה, ואמר: שרבינו תוקע עבור כללות ישראל אשר לא יכלו לתקוע, וקול השופר צריך שיהיה הולך וחזק מאוד בטוב טעם, לכן צריך רבינו לתקוע בשופר הקל לתקוע בשופר הקל, ואולם אנשי הצבא יכולים לצאת ידי חובתם גם אם לא יעלה בידם לתקוע כל המאה קולות, ור' משה מאיר הצליח לשנות את דעתו של רבינו, ורבינו השאיר לעצמו את השופר הקל בו לתקוע.

כשמסר רבינו את השופר לשליח הצבא אמר לו: הסכת ושמע השופר הזה אשר אנוכי נותן לך היום קשה מאוד לתקוע בו, אמנם אם תעשה כך וכך כאשר אנוכי מצווך, רבינו אף הוסיף ואמר לו: "ותכוון מה שאנוכי אומר לך" אז יעלו התקיעות מהודרים וצלילים.

הלה לקח את השופר בידו וחזר למחנה הצבא, ואחר שעברו החגים בא האיש להחזיר את השופר לרבינו ז"ל וסיפר: שביום הרת עלם כשהגיעו לתקיעת שופר היו שם כמה אנשים מכובדים שנתכבדו לתקוע, ותקעו פעם אחת ופעמים ושלוש אמנם התקיעות לא עלו להם ולא נשמע כלל וקול השופר נסתם, ואז רמזתי להם שיתנו לי את השופר ואנוכי אנסה לתקוע בו, עשיתי כאשר ציוה לי רבינו ז"ל והתקיעות יצאו מהודרים וקול השופר הולך וחזק מאוד.

על אף כל העיכובים והקשיים נתאספו בראש השנה שנת תש"ג בבית מדרשו של רבינו

בפרוס הימים נוראים של שנת תש"ג כבר גלו רבים מאחבי" מבתיהם ונתגייסו בצבא ולעבודת כפיה ביערים ובשדות, יהודים רבים הגיעו ליערים ומדבריות ולארץ שממה, ולא נתנו להם לחזור לביתם לימי החג לבלות את החג עם משפחתם, והתפללו בשדות וביערים.

עובדא הוה כמה ימים לפני ראש השנה של שנת תש"ג הופיע יהודי אחד בבית רבינו ז"ל ושפך מר שיחו שנקלע בקבוצת הצבא שגלו מביתם והגיעו בשדה סמוך לעיר באניע, ראשי הצבא נתנו לו רשות ליסע לעיר הסמוכה להשיג "שופר" למצות היום בראש השנה, הלה הגיע לעיר סאטמאר לבקש מרבינו שופר שיוכל לתקוע בו ולהוציא את הציבור כולו בצבא שגלו אתו למקום נידח.

רבינו ז"ל שמע את מבוקשו ואמר לו שקודם ישתדל להשיג איזה שופר ממקום אחר בעיר, ובאם לא יצליח להשיג שופר ממקום אחר, אז יחזור אליו לביתו והוא יתן לו שופר.

אחר שסבב הלה בעיר חזר לרבינו ואמר שניסה את מזלו אצל הרבה אנשים אבל לא השיג שום שופר, רבינו ז"ל ציוה לאחד ממקורביו הרה"ח ר' משה מאיר וויינבערגער ע"ה שעמד שם שיושיט לו את השק של השופרות, בתוך השק היו שני שופרות, שופר בצבע שחור שהיה קשה מאוד לתקוע בו, ושופר בצבע לבן שהיה קל מאוד לתקוע בו, רבינו רצה ליתן לו את השופר הלבן ולהשאיר לעצמו את השופר הקשה בו לתקוע, אולם ר' משה מאיר ע"ה עכב את רבינו ואמר: "הן גם רבינו צריך לתקוע שופר בראש השנה, והשופר הזה קשה מאוד לתקוע בו וזה עולה לרבינו באומץ וכוח רב, לכן מבקש מרבינו שישאיר לעצמו את

ברעש גדול והכריזו שאכן נודע הדבר שיש כאן התאספות של הקאמוניסטן וחמתם בערה בם, אין לתאר הפחד והבהלה שנפל על המתפללים, כולם ברחו לנפשם זה לכאן וזה לכאן.

בין הבורחים היה גם הרה"ח ר' יוסף אשכנזי ע"ה ואתו עמו ברח גם הרה"ג ר' יושע גליק ע"ה מעיר קראלי והוא החזיק ביד ר' יוסף ע"ה, וע"כ שרכו רגליהם בכבדות אמנם הגיעו למרתף שבבית הרה"ח ר' דוד ראזנבערג ע"ה שהיה שכינו של רבינו ז"ל אבי הרה"ח ר' יודל ראזנבערג ז"ל.

אלו שלא הספיקו לברוח ונתפסו נצטוו מפי הקלגסים לעמוד בצד ובבדקו על ידם והחזיקו אותם בערך שלש שעות, והקלגסים תפסו בערך חמש עשרה אנשים והובילו אותם להקעסערנע בית הקלגסים לחקור אותם.

בדרך הילוכם הכו הקלגסים את היהודים ודחפו אותם במכות ובבעיטות, הרבה קלגסים היה בידם מספרים שחתכו בהם להיהודים את הפיאות וגילחו להם את זקנם, ומררו את חייהם של היהודים בצער רב.

בין הנתפסים היה גם המשב"ק הרה"ח ר' שרגא פייוויש אשכנזי הי"ד ולהבחל"ח הרה"ח ר' עזריאל גליק שליט"א שהיה אז בימי בחרותו, ור' פייוויש ע"ה היה מספר שספג שם מכות רצח ולקחו ממנו את מנעליו וחזר לביתו יחף, וסיפר הרה"ח ר' עזריאל גליק הי"ד שבדרך הילוכם אל הקעסערנע אחז ביד ר' פייוויש ז"ל והלכו כל הקבוצה זוגות שנים שנים, והפאליציי הרשע שהיה בידו קנה שריפה (ביקס) הכה עם הביקס את ר' פייוויש בכל עת, ור' פייוויש סבל ולא אמר דבר, ור' עזריאל ריחם על ר' פייוויש ע"ה ואמר לו: "הבה נחליף את מקומינו שהרי אני צעיר לימים ויוכל לספוג ולסבול יותר", ואולם תיכף אחר שהחליפו את מקומם עלה גם בדעת הרשע שיחליף את מקום שניהם ועי"ז המשיך להכות את ר' פייוויש ע"ה.

אחרי כל השתדלנות ופעולות העסקנים בחלונות הגבוהות, הסכימו הרשעים לשחררם, כשיצאו אנ"ש מהקעסערנע עברו כולם דרך שני חומות של קלגסים שהכו אותם בלי חמלה מכות אכזריות, אחר השתדלות מרובה של כמה שעות עלה בידי העסקנים ומשתדלים לשחרר את הציבור.

ז"ל ציבור גדול שבאו מרחבי המדינה להסתופף בצלו של הקודש ביום הרת עולם, כולם היו שבורי לב ורצוצים על מצב היהודים שהיה בכי רע ועננים שחורים כיסו את שמי המדינה.

בדרשה שלפני קריאת התורה ביום א' דראש השנה שחל בשבת ועל אף שלא תקעו בשופר מ"מ עמד רבינו על הדוכן ובקול חוצב להבות אש עורר את העם והאריך בפסוקים "בחודש השביעי באחד לחודש יהי לכם שבתון זכרון תרועה מקרא קודש וכו' וכתוב אחד אומר בחודש השביעי באחד לחודש מקרא קודש יהי לכם וכו' יום תרועה וכו'" ודייק רבינו כי בפסוק הראשון נאמר מקרא קודש אחר זכרון תרועה, ובגמ' מפרש הפסוק הא' זכרון תרועה בראש השנה שחל בשבת שאז אין תוקעין ולא הוה רק זכרון תרועה, והפסוק הב' איירי בחול שתוקעין.

והסביר רבינו ז"ל עפ"י משל למה הדבר דומה לאחד שעמד בדין לפני שופטיו, וטרם שהוציאו השופטים את פסק דינו בא במרוצה וצעק לפני הבית דין "אנא המתינו יום אחד עד שתוציאו את הפסק כי יש לי עדות שיבוא ליום מחר, והוא יעיד לפניכם ויגלה את צדקתי שחף אנוכי מכל פשע וזכאי אני בדין".

והנמשל מובן שביום א' דר"ה שאז הוא דינא קשיא אנו מתחננים להשי"ת שימתין ואל יוציא משפטינו עד ליום מחר שאז תוקעין בשופר ובעבודת השופר נעשה עבודה גדולה לעורר הרבה זכותים ויתגלה צדקתנו וליום מחר כשתוקעין בשופר כבר דינא רפיא ואף שאיננו זכאין כל כך מ"מ כשדינא רפיא יתמלא עלינו ברחמים, וזהו המשך הפסוקים זכרון תרועה מקרא קודש שע"י שביום זה הוא רק זכרון תרועה עי"ז הוא מקרא קודש דהיינו "יום טוב" הוא לנו שנזכה לגמר הפסק דין ליום מחר שאז כבר דינא רפיא.

בליל ב' דראש השנה אחר תפילת מנחה כשהתפללו תפילת ערבית, לא הדליקו הנרות בבית המדרש מפני הסכנה וסביב העמוד של הבעל תפילה דלק נר אחד, ורבים הצטופפו ליד נר זה שרצו לומר מתוך הסידור תפילת ותודיענו שאומרים בליל יו"ט שחל במוצ"ש, ובאותו זמן עבר גונדא של חיילים (קלגסים) ברחוב הבית מדרש, וכאשר ראו את העם בבית המדרש הוציאו אקדחים וירו לתוך בית המדרש, ונכנסו

רבינו הנה עת צרה היא עכשיו ואם לברך ברכת הגומל צריכים לברך בכל יום ויום שהרשעים אינם רוצחים את היהודים נפש, אבל נראה לי שיש לברך בלי שם ומלכות.

ביום ב' דראש השנה לפני תקיעת שופר עורר רבינו את העם בדרשתו, ואמר להם "המשל הידוע שפעם נסעה ספינה בלב ים, והנוסעים הרגישו כי במקום אחד נעשה איזה חור בהספינה ויראו לנפשם מאוד שלא תטבע במצולות ים, ובאו כולם במרוצה לפני רב החובל שיעזור להם, ואמר להם רב החובל לא אוכל לעזור את המים הזדונים רק כולכם צריכים לעזור בכל מה דאפשר, והנמשל מובן כי לעת עתה שעת צרה הוא ליעקב צריכים כולנו להתפלל ולזעוק אל ה' ואל תסמכו עלי כלום".

אגב, יש לציין מה שאמר רבינו פע"א תחת אחד השיחים בתחילת שנת תש"ג דהצדיקים נתנו רמזים על ביאת משיח צדקינו, ורבים אמרו על שנת תש"א, ומצאו רמז "כי תשא את ראש בני ישראל", והרבה רמזים נאמרו על שנת תש"ב שהוא שנת שבת, ובעוה"ר לא אסתייע מילתא ועדיין בן דוד לא בא, ואמרו לרבינו ז"ל כי הנה כבר נכנסנו לשנת תש"ג ועדיין לא שמענו איזה רמזים מפורשים על שנה זו, ונאנח רבינו אנחה עמוקה ואמר: "יעזור השי"ת שנוכה שיבוא הגואל צדק ויגאלנו, ואח"כ כבר נמצא רמזים ששנה זו הוא שנת הגאולה, אכן מזליהו חזי שהיה ירא לגשית ולומר על שנה קשה כזו שיבוא משיח צדקינו.

ונפלא הרמז שכותב רבינו ז"ל בתשובתו להגאון ר' נטע שלמה שליסל דומ"ץ מונקאטש (נדפס בשו"ת דברי יואל) שמתחילת התשובה רושם רבינו את השנה שנת "ישועה קרובה" שהוא שנת תש"ג, אולם בעוה"ר לא זכינו לביאת הגואל, הרחמן יזכנו ויחינו ויקרבנו לביאת הגואל במהרה.

רבינו ישב כל הזמן בחדרו שהיה חדר צר ואופל וישב שם בפחד גדול, ועלו אליו מספר בחורים, ובתוך כך נכנסה גם הרבנית ע"ה לראות את שלום רבינו, ואחד הסיט בטעות על כפתור העלעקטער ונדלק האור העלעקטער בחדרו של רבינו, רבינו נבהל מאוד שנתחלל יו"ט וצעק "מה זאת לחלל את היום טוב", וענה הלה: שברחוב יורים באנשים "מען שיסט מענטשן", ושאל רבינו: "אז מען שיסט ברויך מען שוין פארגעסן פון באשעפער".

רבינו היסט האם להיכנס לבית המדרש להתפלל תפילת ערבית בשעה זו וגמלה ההחלטה בלבו להשאר בחדרו בביתו, רבינו התכוון לתפילת ערבית, ולא היה מי שיתפלל לפני התיבה כי לא היה אתו רק כמה בחורים שאינו נהוג לשלחם להתפלל לפני התיבה בשבתות ובימים טובים, כאשר חיפש רבינו את מי שיעבור לפני התיבה הציע אחד הבחורים ואמר לרבינו "אולי נזכה שרבינו בעצמו יעבור לפני התיבה להתפלל", וענה לו רבינו הנה אין דרכי להתפלל בליל ב' דיום טוב (מיטל נאכט), ובאין ברירה צוה רבינו לאחד הבחורים שהוא יעבור לפני התיבה כשליח ציבור, רבינו אמר לו: "שאם ביום מן הימים יספר ויתפאר בעובדא שהתפלל במנינו (של רבינו) ביום טוב של ראש השנה לפני התיבה בבחרותו, אז יספר גופא דעובדא בשלימות וסיבת הדבר למה התפלל לפני התיבה, כי אינו רוצה שיחשבו שכיבד בחור לפני הנישואין להתפלל לפני התיבה ביו"ט של ראש השנה.

כשחזרו אנ"ש מהקעסערנע היו כולם סחופים ודוויים מהמכות שספגו מקלגסים, ואחד מאנ"ש שהיה מלמד דרדקי בעיר קלויזנבורג חזר מלא פצעים וחבלים מכף רגל ועד ראש, וניגש לרבינו ז"ל ושאל אותו האם צריך לברך ברכת הגומל שיצא חי מתחת ידי הרשעים, ואמר לו

ראש השנה שנת תש"ד לפ"ק

שנת תש"ד לפ"ק התקרב ובא והצרות של הדייטשן נתרבו וגברו, וכמובן שנתרבו הצרות על היהודים, וכל אחד הי' יכול לראות על איזה רעה שמתכוון לבוא על יהדות אונגארין.

במשך כל שנות המלחמה שפחדו במדינת אונגארין מפלישת הרשע הגרמני לגבולותיה, הרקיע רבינו שחקים לעורר רחמי שמים למנוע את ממשלת גרמניה הארורה מלהפק זממם.

הכרוך בסכנה, מ"מ לא יכלו להתאפק מאות תלמידיו וחסידיהם של רבינו ומסרו נפשם לנסוע ולהסתופף בצל קדשו של צדיק הדור בימים נוראים אלו, כך שעל ראש השנה ההוא נהרו ציבור גדול מכמה ערים ועיירות אל עבר העיר סאטמאר.

השוטרים מיד הבחינו בקיבוץ הגדול שנעשתה בעיר ושמו עינא פקחא על הציבור הגדול שבאו והתכנסו, וביום ב' דראש השנה הופיעו בפתע פתאום בבית מדרשו של רבינו ולקחו למאסר הרבה אורחים, רבים ברחו לנפשם והסתתרו, במיוחד אלו שהיו שייכים לחברת "טמיר ונעלם" שנתחמקו ממונקא - טאבאר (המחנות של עבודת הכפיה) אשר עליהם רבצה סכנה גדולה כשהשוטרים חיפשו אחריהם.

כמובן שמההתנפלות של השוטרים נוצר מהומה גדולה, מפקדי השוטרים עלו לביתו של רבינו וצעקו עליו בקולי קולות שיאמר להם מה חיפשו פה הקהל הגדול, הרשע ההוא אמר בשפת אונגארין שכולם יהיו בשקט ואף אחד לא יוציא הגה מפיו, ורבינו לא הבין מה שאמר ושאל את המשב"ק ר' פייבוש אשכנזי ע"ה: "וואס זאגט ער?" והרשע נתמלא חמה והכה את ידיו של רבינו.

בדרשה של תקיעת שופר אשר דרש רבינו אז הרעיש רבינו עולמות בבכיות עצומות על הגזירות הנוראות שמצאו את דורינו, גם בכה בכיה רבה על ההרוגים הרבים שנופלים לפי חרב על שדי קרב המלחמה, וכן עובדי הכפיה בפרך (המונקא - טאבאריסטן) שאין להם אפילו הזכיה ליהרג על קידוש השם מדעת ומרצון ברורה. (מהשחיתות שנעשו באוישוויץ ובשאר מחנות ההריגה עדיין לא עלו בחלום ובמחשבה ולא ידעו מזה כלל).

בין שאר דבריו הנוראים בוקעים שחקים, אמר רבינו בבכיה עצומה קורעת לב:

"כשהקב"ה צוה לאברהם אבינו ע"ה לעקוד את יצחק בנו ולהעלהו לעולה לא הרהר אברהם אחרי הציווי, וישכם אברהם בבוקר וילך אל המקום לקיים את רצון השי"ת, ואיתא במדרש שבדרך הליכתו פגע בו היצר הרע וניסה באופנים שונים למנוע מלהקריב את יצחק בנו יחידו.

רבינו ז"ל בעיניו הטהורים שראו למרחוק ראה את הכל, וניסה להעביר את רוע הגזירה ברגע האחרון, הוא עורר את הציבור לתשובה באמרו להם ראו כי רעה נגד פניכם, וכלפי שמיא הרעיש עולמות בתפילה ובתחנונים, ולפעמים תבע בפה מלא רחמים וחסדים.

בתוך אמירת דברי תורה פרשת וילך תש"ג, ערב ראש השנה תש"ד, התפלל רבינו בבכיות נוראות שהנאצים לא יצליחו להיכנס לתוך גבולי מדינת אונגארין, רבינו הזכיר את מאמרם ז"ל (סנהדרין צח:): אמר רב אין בן דוד בא עד שתתפשט המלכות הרשעה על ישראל וכו', ולכאורה לפי זה הרי ניבאו חכז"ל שמלכות הרשעה תתפשט על ישראל, אמנם כתב הרבי ר' יונתן זי"ע ביערות דבש על מה שאמרו חז"ל אתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא, שאין כוונתם שבכל דור ישנו אחד שגדול כמשה, רק הכוונה דרך אתפשטותא דמשה דהיינו ניצוץ ממרע"ה מתפשט בכל דור ודור, ולכן מ"ש שתתפשט ג"כ רק ניצוץ ממלכות הרשעה תתפשט על ישראל.

והמשיך רבינו ואמר שבעוה"ר כבר יצאנו ידי חובת מאמר חז"ל זה כי כבר נתפשט הרבה יותר מניצוץ ממלכות הרשעה, ואין צריכים את פלישת הרשעים לגבולינו בכדי שמאמר זה יתקיים, וכעת ירחם ה' עלינו במדת חסדו וטובו, ורבינו חזר על מה שאמר הרבה פעמים לפרש הפסוק "לך נא ה' בקרבינו" ודייק לומר שם הו"ה שהוא מידת החסד דהיינו שהקב"ה יתנהג אתנו בחסד וברחמים, "כי עם קשה עורף הוא" ורק ברחמים וחסדים ישובו בני' ולא ע"י מלכות הרשעה מגזירות מלך קשה, ובכל התורות שאמר רבינו הרבה לעורר רחמים ולהתחנן להעביר את רוע הגזירה, ולמנוע את כניסת הנאצים לאונגארין.

בפרוס השנה שנת תש"ד ניגשו ראשי אלפי ישראל בפחד גדול לקראת יום הדין, והרגישו כי בימי הדין של שנה זו יחרץ גורל עם ה' במדינת אונגארין, כי מבחוץ שכלה חרב המלחמה ומחדריסן אימה, והפרעות שהיו במדינות אירופה, ועדיין לא נשמע כלום על כניעת הצורר הגרמני ימ"ש, ואימת הדין שרר על בני ישראל.

על אף כל הצרות והנגישות מהשוטרים שנתרבו מיום ליום, ולצאת אז עלי דרך ה' דבר

"פעם בדור של שמד כשבאו על בני ישראל גזירות רעות הי' להם ברירה בידם, ונתנו להם בחירה או להמיר את דתם רח"ל, או להעקד על המוקד על קידוש השם, וכי איכא שמחה גדולה יותר מזה כשמושלכים לתוך האש על קידוש שמו יתברך מתוך ידיעה ברורה שהי' עוד ברירה להנצל מהמיתתה משונה והיא ע"י המרת הדת ח", ורק ע"י בחירתם העצמי נשרפו על המוקד כשברצונם לקדש ש"ש, אבל כהיום בדורינו אנו הרי הרשעים אינם נותנים אפילו היכולת הזו שנהי' אפשר למסור נפשינו על אי עזיבת תורתו ואמונתו" (כי כידוע אפילו המושומדים לא יכלו להתחמק מידי הנאצים).

"אוי וויי, אולי זה מחמת שאין אנחנו ראויים אפילו לזה - כפי שנתיירא אברהם אבינו ע"ה - ואין הקב"ה חפץ בקרבנינו ובמסירת נפשינו, ואין אנחנו כדאים לבחור בעצמינו את המות מדעת ומרצון ברורה שאנו עושים זאת למען כבוד שמו יתברך ועל קידוש השם".

הצבור פרצו בבכי תמרורים בשמעם דברים כדרכונות היורדים לתוך חדרי בטן יוצאים מפי כהן גדול, נהרות של דמעות זלגו מנער ועד זקן וקולות של צעקה ובכיה בקעו מפיהם, ואבן מקיר תזעק כשכותלי בית המדרש גם המה געו בבכי תמרורים.

ביום ב' דראש השנה בדרשה שלפני תקיעת שופר הרבה רבינו לעזר את העם בדברי מוסר, אמנם הלכבות היו אטומין וסתומין והעם לא בכה ולא נתעוררו, רבינו ז"ל שעבודתו הק' היה לעזר את העם, ובכל דרשותיו ברי"ה ויוהכ"פ והו"ר לא נח ולא שקט עד שנתעוררו כולם מתוך בכי, וכמו שהיה רגיל לומר בכל עת "מען דארף זיך אויסוויינען צום באשעפער", ובפרט בשנה זו שרבינו הרגיש בצרות המתרגשות ובאות לעולם, רצה רבינו שהציבור הקדוש ישפוך שיחו לפני ה' בתחנונים ובדמעות.

בראותו זאת נעצר רבינו לרגע באמצע דרשתו והתחיל לומר בזה"ל:

"הנה בכל שנה ושנה שעומדים להוכיח את ישראל בדברי כבושין היו כולם מתעוררים והיו מוזילים כנחל דמעה לשוב אל ה', אמנם כעת הלכבות סתומין וסתומין, וכל זה נובע מתוקף הצרות וקושי השיעבוד והשמועות המבהילות מההריגות יהודים עולל עם יונק בכל המדינות

אברהם אבינו לא שת ליבו לעצת היצר ויעקוד את יצחק בנו על גבי המזבח, אולם אז אמר לו הקב"ה אל תשלח ירך אל הנער ואל תעש לו מאומה, ומובא במדרש שעתה כבר פנה אברהם אל הקב"ה ושאלו על פשר הדבר שבתחילה אמר לו "כי ביצחק יקרא לך זרע" ואח"כ ציוה אותו "והעלהו שם לעולה" ועתה שוב אומר לו "אל תשלח ירך אל הנער".

לכאורה מהו הקושיא של אל תשלח ירך אל הנער, והרי זהו התירוץ הנכון על קושייתו הקודמת של אברהם, כי לאברהם הי' קשה למה ציוה אותו הקב"ה להקריב את בנו בו בזמן שאמר לו מקודם כי ביצחק יקרא לך זרע, וזה כבר מתורץ עתה היטב כי לכך אמר לו הקב"ה אל תשלח ירך אל הנער כדי לקיים את כי ביצחק יקרא לך זרע, ומה הי' תמיהתו של אברהם אבינו.

אלא, לאברהם אבינו הי' קשה מה שנצטוו מפי הקב"ה אל תשלח ירך אל הנער, כי הי' ירא שמא אין הקב"ה רוצה בקרבנו, וזהו מה ששאל את הקב"ה: "למה צוית אותי עתה אל תשלח ירך אל הנער אולי אין אתה חפץ בקרבן שלי".

רבינו אמר בתוך דבריו הק' בהתעוררות רבה ובקול רווי מבכי:

מה דאיתא במדרש ששרה אמנו פרח נשמתה כששמעה שנעקד יצחק על המזבח, ובמפרשים כתבו ששרה נפטרה כאשר כשר שמעה שלא נעקד, והדבר צריך ביאור, אמנם הענין נראה כי שרה אמנו גם היא רצתה להעלות את בנה על המזבח קרבן לה' אבל אחר ששמעה שלא נעקד יצחק חשבה בלבה למה יעשה ה' כן לצוות להביא את בנה לקרבן ואח"כ יאמר אל תשלח ירך אל הנער, ובוודאי שראה הקב"ה שבדורות אחרונים יתגברו הצרות ולא יהיה לישראל שום זכות מעצמם לבקש רחמים על עצמם, ויצטרכו לנצל זכות אבות שהם זרע אברהם יצחק ויעקב, ויצחק פשט צווארו על גבי המזבח ויצטרף זכות זה לדורות העתידים ומגדול הצער של ישראל שיהיו בצרה ובשביה ולא יהיה להם שום זכות לבקש רחמים עליהם לכך פרח נשמת שרה אמנו הצ' ע"ה

רבינו התפרץ בבכיות נוראות והרים קולו כשנחלי דמעות זולגות מעיניו הקדושים והמשיך:

ככה המשיך רבינו בדברי מוסר ותוכחה לעורר את הלבבות עד שגעו כולם בבכי. ואמנם לדאבונינו כן היה בעוה"ר שבשנה הבאה – שנת תש"ה – לא היה אף אחד בבית המדרש בסאטמאר ביום ר"ה, ודרכי העיר סאטמאר וכל מדינת אונגאריין אבילות מבלי באי מועד, וגורלם נחרץ כגורל שאר מדינות אייראפע.

אשר הרשעים מציקים את בני ישראל, ועי"ז נחלש מוחינו ושכלינו עד שאין אנו מרגישים ושומעים דברי מוסר להתעורר, אמנם דעו לכם רבותי כי כל אלו שנהרגו וכל אלו שגלו היו כולם אשתקד בבית המדרש, ובעת מי יודע היכן נמצאו, וכמו"כ אנחנו נמצאים כולנו בבית המדרש אבל צריכים להתבונן מי יודע איפה נהיה אנחנו בשנה הבאה".

ראש השנה שנת תש"ה בבערגן-בעלזן

נמצא שופר אצל יהודים מהאלאנד, תיכף הזמינו פגישה עם הרופא שיניים של הגעטא - מבלעדי זאת לא הותר להיהודים של מחנה אחד בבערגן בעלזן לדבר עם יהודים ממחנה אחר, לכן נקבע חדר ההמתנה של רופא השיניים כמקום מפגש, מקום אשר שם עשו היהודים ביניהם משא ומתן - יהודי האלאנד אמרו שהם מוכנים לתת את השופר תמורת שלש מאות ציגארעטן, זה היה סכום גבוה מאוד, אבל רבינו מסר כמעט את כל הציגארעטן שהי" לו, וכן השתדל אצל אחרים שגם הם יתנו את הציגארעטן שיש בידם, וכך הסכימו להעביר את השופר לרבינו.

וכפי הידוע לא היו יכולים להעביר חפצים ממחנה אחד למשנהו, והי' שם גדר עלעקטעריק ודחפו את הציגארעטן בהחורים של הגדר דבר שהי' כרוך בסכנת נפשות וכך העבירו את הציגארעטן להמחנה הסמוכה ותמורתם קיבלו שופר לראש השנה.

אחרי ראש השנה ביקש רבינו שישאירו לו את השופר עד לאחר יום כיפור, כדי שיוכלו לתקוע בו במוצאי יום הקדוש, ואח"כ ביקש שישאירו אותו אצלו עד לאחר הושענא רבא, כדי לקיים מנהג אבותיו הקדושים לתקוע בין ההקפות.

כמו כן דאג רבינו שיביאו פרי כדי שיוכלו לברך עליה ברכת שהחיינו, אחרי ריבוי השתדלות וחילושים ראה פעם המשב"ק ר' יוסף אשכנזי ע"ה בבית התבשיל בבערגן בעלזן שאשה אחת שמוצאה מעיר סיגעט קיבלה מאיזה מקומן פרי פלא"ם אחד, ועברה מחשבה בראשו של ר' יוסף ע"ה שמה טוב ומה נעים אם

בשנת תש"ה כבר היה רבינו במחנה בערגן בעלזן, ויהי כשהתקרב ובא יו"ט ראש השנה התחיל רבינו לדאוג למען שופר, ואכן עלה בידו להשיג שופר בעד מחיר יקר של שלש מאות ציגארעטן.

וגופא דעובדא איך היה לרבינו הציגארעטן האלו יסופר דכשנעצר הרכבת של רבינו בפרעשבורג על אם הדרך לבערגן בעלזן קיבל אז הציגארעטן מר' שלמה שטערן, אשר הביא לרבינו אז יי"ש וויסקי והרבה ציגרעטלעך, ורבינו השתמש עמהם אח"כ רבינו בבערגן בעלזן למשא ומתן דהיינו שרבינו נתן את הציגרעטלעך ותמורתה קיבל נייר לנקיות, שופר לראש השנה, אתרוג לחג הסוכות וכדומה.

אחרי המלחמה אמר פעם רבינו לר' שלמה: "אדאנק די וויסקי און די ציגארעטן בין איך געבליבן לעבן, עס איז געווען אמת'דיג הצלת נפשות".

רבינו הירבה להודות לו אחר המלחמה על היי"ש שקיבל מאתו באמרו לו: "איך האב יעדע וואך קידוש געמאכט דערויף, אַ גרויסן יישר כח, איצט וויל איך דיר מיט עפעס צוריק צאלן, זאג מיר וואס דו ווילסט?", ר' שלמה השיב לרבינו שבי"ה לא חסר לו מאומה, בלתי דבר אחד חפץ לבקש אצל רבינו שיברך את בנו - אשר כבר עומד זה כמה שנים אחר נישואיו - בזרע של קיימא. רבינו אחז את ידיו של ר' שלמה ואמר לו: "זארג נישט, ער וועט נאך האבן פיל קינדער", וכך הוה, בנו העמיד משפחה גדולה עם יותר מעשרה נפשות בליעה"ר.

וסיפר הגה"צ אבדק"ק אודווארי שליט"א שבבערגן בעלזן נתוודעו שבמחנה הסמוכה

שדופקים על הדלת, כשהלך לפתוח רואה לתדהמתו שאין זה כי אם ר' יוסף אשכנזי ע"ה ובידו ארגו, ר' יוסף הבחין בתדהמתו ואומר לו: "רבינו שלח אותי הנה לשלם לך את החוב", הלה תמה ושאל על איזה חוב של רבינו מדובר כאן? ר' יוסף לא נתן לו לחשוב ארוכות ופותח לפניו את הארגו ומוסר לו את הכובע של רבינו.

אגב היהודי שמר על הכובע מני אז כבבת עינו כשמירה מעולה בעדו ובעד ביתו, לפני עשר שנים כאשר חגגו את יובל החמישים להצלת רבינו הפתיע הראש הקהל הרה"ח ר' סענדער דייטש ע"ה את הציבור הגדול במסיבה המרכזית בויליאמסבורג כשהכריז שבנו של היהודי הנ"ל נמצא באולם והביא עמו את הכובע של רבינו להראותו לציבור הנאספים.

כל העת ששהה רבינו בבערגן-בעלזן לא ירד לפני התיבה ואפילו ביום שב"ק, אבל בהגיע הימים הנוראים התפלל רבינו לפני התיבה והרבה חילונים ונעלאגן אשר לא ידעו מעולם מהו פירושו של תפילה נתקבצו ובאו לשם.

בבערגן בעלזן לא הי' בנמצא מחזורים וכשהתקרבו ובאו הימים נוראים התחילו לדאוג איך יתפללו את התפילות מבלי מחזורים, למען השליח ציבור היה מחזור אבל לא להמתפללים.

ר' וואלף ראטה ז"ל בנו של ר' חיים ראטה ז"ל סיפר שלפני ר"ה פנה אליו רבינו וביקשו שירשום על נייר כמה תפילות ופיוטים שיוכלו המתפללים לומר עם הש"ץ, התפילות היו: ונתנה תוקף, בראש השנה, כי כשמך, אין קצבה, לקל עורך דין, ובפיוט היה עם פיפיות מהקטע שלא יכשלו בלשונם (ראה תצלום בעמ' כ"ה)

לעריכת התפילות נתנו לרבינו חדר מיוחד ששם היו הרופאים מרפאים את החולים, ורבינו ז"ל התפלל שם את תפילותיו הזכות שמרפא רפואות הגוף והנפש, רבינו התפלל עם מנין מצומצם של אנ"ש כי הסדר של רבינו היה שעמד להתפלל באיחור הרבה משאר המנינים וכן נהג ג"כ שם בבערגן בעלזן כשעמד להתפלל בר"ה מאוחר יותר מהמנין הגדול וכשדיירי המחנה כבר הלכו לאכול סעודתם אז התחיל רבינו את עבודתו הק' בעבודת היום, וכאשר התחיל רבינו תפילת מוסף באו רבים לשמוע ולראות את עבודת הקודש של רבינו, וציבור גדול הצטופפו בחדר הקטן.

יכול להשיג את הפלא"ם הזה לרבינו לברכת שהחיינו בליל ראש השנה, אולם לא העיז לבקש את הפלא"ם ממנה, ואחר שעברו כמה ימים ור' יוסף ראה שהפלא"ם עדיין בידה או אז ניגש אל האשה וביקש ממנה שאולי תואיל בטובה ליתן את הפלא"ם הזה לרבינו שיהי' לו לליל ר"ה לברכת שהחיינו, בתחילה לא רצתה לשמוע מזה כלל, כי רצתה ליתן את הפלא"ם לבעלה שהיה גם במחנה ההסגר, אמנם ר' יוסף ניסה פעם שנית ואמר לה: הנה פלאם אחד אין בו כדי שביעה, ואין בו אפילו להגיע לטעמו, ואילו לרבינו יהיה מזה קורת רוח מרובה שיוכל לעשות ברכת שהחיינו בליל ראש השנה בעת צרה, וגדול שכרה אם תזכה להנות את רבינו.

האשה התבוננה בדבריו ולפליאת ר' יוסף הסכימה האשה ושלחה את הפלא"ם לרבינו שיהי' לו לברכת שהחיינו בליל ראש השנה, שמחתו של רבינו עם פרי קטן ויבש זו הי' עד אין לשער, רבינו שוויתר על הלחם עוני בכדי להשיג פיסת נייר לנקיות שמח עתה שמחה גדולה עם אותה פרי... על שחבלים נפלו לו בנעימים ויזכה לברך ברכת שהחיינו בליל ר"ה.

ערב ר"ה אמר רבינו לר' יוסף שצריכים להשיג קצת דבש בכדי שיוכלו להטביל בו את הפת היום בערב, ר' יוסף יצא אל המחנה וחיפש אחרי דבש.

אחרי חיפושים ארוכים מצא יהודי שאמר שיש בידו דבש, ר' יוסף שאלו כמה ציגארעטן הוא רוצה עבורו, השיב לו הלה: "איני צריך ציגארעטן, אלא נפשי בשאלתי ובבקשתי שכשבעזשה"ת נצא מכאן לרווחה יתן לי רבינו את הכובע אותו הוא לובש עתה עטרה לראשו, לאות מזכרת של הימים ששהינו יחדיו במחנה בבערגן-בעלזן."

בעל הדבש התכוון עי"ז להשיג ברכת קדשו של רבינו והבטחתו שיזכה להשתחרר מבור גלות הזה, ר' יוסף חזר לשאול את רבינו אם מסכים להמקח, ורבינו ז"ל הסכים למלא דרישתו, ואכן רכש ר' יוסף את הדבש והביאו לרבינו ז"ל שנתן שמחה בלבו שעלה בידו לקיים מנהג זה בימי עברה ויהי' לסימנא טבא שיתחדש עליהם שנה טובה ומתוקה.

יהי בעבור חודשים אחדים אחרי ההצלה והלה יושב לו בדירה בשווייץ פתאום שומע

רבינו בירך ברכת התקיעות בקול רעש גדול ולקח את השופר בידו וניסה לתקוע בו אולם התקיעות לא עלו יפה, ומסר את השופר לאחר לתקוע בה, כאשר תקעו בשופר נתאספו יהודים רבים ממחנה הסמוכה אשר רובם היו ממדינת האלאנד [כאמור לעיל שהם הביאו את השופר] ועמדו סמוך למקום שרבינו התפלל שם ושמעו קול שופר.

יסופר שבשעת התקיעות עברה פלוגה ממחנה של פוילישער לאגער, שהוליכו אותם לעבוד עבודת הפרך, והיהודים בשמעם קול שופר במחנה נעמדו על עמדם לשמוע תקיעת שופר, והדייטשן הרוצחים היכו אותם עד זוב דם על שעמדם על מעמדם מגודל התלהבותם לשמוע קול שופר.

רבינו התפלל לפני התיבה בהתלהבות עזה וקול גדול, אולם הזדרז קצת בתפילתו בכדי שלא יצטרך להפסיק באמצע התפילה אם יכריזו העס. עס. על ספירת האפעל, כמו שאירע אח"כ בעת התפילה ביום הקדוש.

אחר שגמר רבינו את התפילות בראש השנה נטל ידיו לסעודת היום ואחר הסעודה הספיק עוד הזמן ללכת לתשליך, והלך רבינו לקנה מים (פומפ) אחד שהיה במחנה ופתחוהו ואמר שם סדר אמירת תשליך.

על אף שבכל ימיו נהג רבינו שלא הלך לתשליך בראש השנה והלך לתשליך ביום שלש עשרה מידות או ביום שלפני זה והסיבה היה בשביל שבראש השנה לא היה לו זמן ללכת לתשליך כי כאשר סיים את תפילתו כבר היה מאוחר מאוד משא"כ בבערגן בעלזן שגמר במקום את תפילתו כאמור לכן עדיין היה יכול ללכת לתשליך.

סיפר ר' יוסף אשכנזי ז"ל שביום ראש השנה קודם שהלכו להתפלל קיבלו את כל הסעודות מבית התבשיל, והיה בהם כמה לחמים שלמים שנאפו בהידור לכבודו של רבינו, והטמינם ר' יוסף מתחת להכר והכסת במיטתו שיהי' לרבינו לחם משנה לסעודת היום, אולם כשחזר רבינו אחר אחר התפילה הלך ר' יוסף למקום מיטתו בהבאראק והרים את הכר ליקח את הלחמים וראה שנעלמו הלחמים ואינם שאחד מהשכנים גנב את הלחמים לעצמו ולא היה לרבינו לחם משנה לסעודת היום.

כאמור צוה רבינו להעתיק מהמחזור קטעי תפילות לחלקם בין האנשים שיוכלו להתפלל מהם, וגם צוה שילמדו כולם בע"פ הנוסח של "לקל עורך דין", ואמר:

הנה מחזורים להתפלל בהם כראוי אין לכל אחד, לכן נפיל תחינתנו לפני הבוכ"ע "לבוחן לבבות ביום דין" כי הוא בוחן כליות ולב לכן ישיגה בלבבות בני ישראל מה שאי אפשר לומר בפה רק לבוחן לבבות וישמע שוועתינו.

כאשר אמרו בתפילת שחרית "לקל עורך דין" געה רבינו בבכיה עצומה והרעיש בתפילתו שהחריד את כל הלבבות, וכולם געו בבכי, וכאמור לעיל באו אז אף החפשיים ולא יכלו לעצור ברוחם ובכו מאין הפוגות ונתעוררו לתשובה בשמעם קול תפילת רבינו.

המנין של רבינו עוררה תשומת לב מיוחדת בכל המחנה עד שאפילו אנשי העס-עס שעמדו שם על המשמר הבחינו במרוצה שנעשה לחדר הקטן ההוא, דבר שנוגדה לכללי שמירת המחנה, השומרים פנו מיד למשרדי המחנה להודיעם על מעשי החשדות שמתחוללים במחנה, שם ענו להם בשני מילים: "לאזט אפ".

אחרי קריאת התורה כבר הגיעו רבים לשמוע דרשת תקיעת שופר כנוהג רבינו בכל שנה ושנה לעורר לבבות ישראל לפני התקיעות, רבינו דרש ואמר להם בתוך דבריו הקדושים בקול בוכים:

כתיב היתקע שופר בעיר והעם לא יחרדו, והלא הדברים ק"ו ומה כשתוקעים שופר בעיר, דהיינו שכל ישראל שרוין על אדמתן וכל אחד נמצא בעירו כבימי קדם מימים ימימה צריכים לחרוד מאימת הדין בשמעו קול תקיעת שופר, ק"ו לעת כזאת שאנו נמצאים ביער ובשדה במצור ובמצוק וכל היהודים גלו מעריהם וכל עיר שמם וחריבה הרי זה כ"ש שכל אחד צריך לחרוד בשמעו קול שופר מאימת הדין, וזהו פי' היתקע שופר בעיר, שהוא לשון תימה ושאלה האם תוקעים בשנה זו שופר בקראקא או בסאטמאר או בעיירות אחרות שתקענו שם אשתקד ובשנים קדמונים, הלא כל היהודים גלו מערים הרי בוודאי שצריכים לחרוד מאימת יום הדין הגדול והנורא.

פלגי מים ירדו מעיני כל הנאספים, לשמע דברי התעוררות אלו הנוקבים חדרי בטן.

Kolel Atzi Chaim
Tzedukes
Reb Meir Baal Hanes

כולל עצי חיים
לצדקת
רבי מאיר בעל הנס

ישמח מש"ה במתנת חלקו

בברכת התורה, ובאותות הערכה והוקרה, נשגר ברכת מזלא טבא, לכבוד ידידינו החשוב האי צנתר דדהבא, בפי ישרים תהילתו, יראתו קודמת לחכמתו, נודע בשערים, בפעולותיו הטובים והיקרים, מסור בלב ונפש חפצה למען החזקת כוללינו המעטירה, ברוח נדיבה ומסורה, ה"ה

הרה"ח ר' משה כהנא שליט"א

גבאי הקודש לטובת כוללינו הק'

לרגל שמחתו באירוסי בגו

הבחור היקר והנעלה, מופלג בכל מידה ומעלה,
תורה יר"ש וחסידות אצלו כלולה

כמר יצחק אייזיק ניו

עב"ג הח' שתחי' למז"ט ובשעטו"מ

יה"ר שמשמחה זו יושפע לו רב תענוג ונחת, תורה וגדולה במקום אחת, ויזכה להמשיך במעשי הצדקה והחסד לפרט ולכלל, ולעמוד לימין החזקת הכולל, עדי נזכה לקיבוץ ישראל, בביאת הגואל, ומלכינו בראשינו, במהרה בימינו, אמן.

החותמים למען שמו בתורה וקול' זמרה

הנהלת הכולל בארה"ק הנהלת הכולל בארה"ב

דבר בעתו

לקט אמרי קודש מפי צדיקי וקדושי עליון,
בגדל קדושת הימים הבעל"ט וסגולתו

גדלות היום

פתוחים, והבורא יתברך כביכול קרוב אלינו, והיום הוא יום הראשון מימים האלו והרחמים הם יותר גדולים, וגדול הרעש בכל העולמות, שמצפים שבשנה זו כבר נפעל בתקיעותינו ובתפילותינו, נראה שלא להניח לעבור זו השעה בלא כלום ולא נצא ריקם ח"ו, והנה עכשיו מצות היום לפנינו, נפיל נא תחינתנו לפניו יתברך.

(דברי יואל)

ויש להסביר טעם הדבר בקריאת "היום" לראש השנה דייקא כי נודע שבכל יום ויום צריך האדם לידע שאין לו עוד רק זה היום שעומד בו עתה, כי מי יודע מה יולד יום, ואמרו ז"ל שוב יום אחד לפני מיתתך, וזה שאמר הכתוב וידעת היום שאם תדע שאין לך רק היום אז ממילא והשבות אל לבבך, והנה בכל יום ויום אין האדם משים אל לבו זאת כי עולם כמנהגו נוהג, אולם ביום הדין ראש השנה אשר מלך במשפט יעמיד ארץ, ויודע כל אחד ואחד אשר עתה דנין עליו כפי מעשיו בין לחיים, כי מי לא נפקד כהיום הזה, ולזה נקרא ראש השנה "היום" שכל העומד בו אינו מובטח רק ליומו, ולא ליום שלאחריו, והבן.

(קדושת יו"ט)

השני ימים של ר"ה יום א' שייך לתיקון שנה שעברה ויום ב' להבא, בכדי לכלול סופו בהתחלתו, ובהשני ימים יכולים לתקן שנה שעברה ושנה הבא עלינו.

(בית אהרן)

כמו שאדם נוהג בר"ה כך יתנהגו עמו כל השנה, והוא מורה גדול ביום הזה שהוא נעשה רושם על כל השנה ולכן אין לאדם בר"ה כי אם לבלות כל היום בתורה ובתפלה, והסביר ענין ר"ה, כמו שאדם רוצה לבנות בית אזי מצייר תחלה על השבלא הבית צורתו עם חדריו וכו', ועל דרך זה הוא הבנין, כך הוא רשימו של ראש השנה על כל השנה.

(הרה"ק ר' פנחס מקורין זצ"ל)

ראש השנה הוא ראש של השנה כמו שאנו אומרים מה שנקרא ראש חודש ולא ראשון של חודש, שהוא הראש של החודש, ובתר רישא גופא אזיל לכן יכולין לזכות בראש השנה שיהי' כל השנה טובה שנוכה בו להאור כי טוב.

(פרי צדיק)

אשרי מי שהוא זוכה לקדש ולטהר עצמו ומחשבותיו, ולהכין עצמו לקראת אלקינו בכל המ"ח שעות שבראש השנה, שבוה ימשוך קדושה ודביקות השם על כל השנה שיוכל להיות דבוק בנועם השם כל היום, וכל חלק מחלקי השעות שבראש השנה יתנו עוד וסעד לכל יום מימי השנה להמליך הבורא ברוך הוא.

(מאור ושמש)

מורי ורבותי, הנה עכשיו הוא עת רצון הגדול ביותר, כמו שאיתא דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב, ואמרו חכמינו ז"ל אלו עשרה ימים שבין ראש השנה ליום הכיפורים שבימים אלו שערי רחמים

תפלות היום

שינה, וכל שכן דראוי לקום קודם אור היום מחמת חרדת אימת הדין, משום שאמרו רבותינו ז"ל דבשעה ראשונה מהיום הוא התחלת הג' שעות הראשונות,

בראש השנה נוהגין לקום קודם אור היום, משום שאמרו רבותינו ז"ל הישן בראש השנה מזליה גם כן ישן, ובוודאי הכוונה על שינת היום, כי בלילה הוא זמן

שבהן הקדוש ב"ה דן את כל העולם כולו, ואם ישן אז מראה בעצמו כאילו אינו חושש לדין שדנין אותו למעלה.

(אלף המגן)

על ידי מחשבות זרות נפסל התפלה ומשליכן במקום פסולי המקודשין, ואם מתפלל בר"ה בכוונה מעלה כל התפלות של כל השנה שחרית לשחרית ומנחה למנחה וכו'.

(תולדות יעקב יוסף)

העיקר הוא ביום הקדוש הבעל"ט הוא לראות לתקן הכל בתפלה כי בתפלה יש תיקון כל הענינים עניני הגוף ונפש לשפוף נפשו לפני ה', הרוצה יוכל להבין ולהרגיש כל המקומות, אך אין צורך לזה רק להתקשר ולכוין פירוש התיבה.

(בית אהרן)

ולכן אם שבראש השנה נוהגין להתפלל בקול זכרינו לחיים לא זה העיקר, כי אם לכוון בלב, ובחשאי בתחנונים ידבר בלב נשבר ויבקש רחמים שישיע לו ה' שיתחרט בלבו על העבר, ויתקנו בתשובה שלימה לפניו יתברך, ואחר זה לפתוח פיו לבקש חיים וכל טוב על העתיד.

(ייטב פנים)

הנה נכנסנו ליום איום ונורא בו נדונים כל ברואי תבל, ואנו נגשים עכשיו אל התקיעות ותפלות מוסף, ואנו זקוקים לעורר רחמי שמים, שהרי בשמים דנים עתה על הכל על הכלליות ועל הפרטיות של כל העולם, ואין אתנו יודע עד מה על מה להתפלל, על כן עלינו להתחנן אל השם יתברך על זה גופא שישפיע לנו דעת, שנדע על מה להתפלל, ועל מה לבקש ושנוכל להתפלל כדבעי, שהרי הלבבות אטומים וזקוקים לסייעתא דשמיא, שהשם יתברך יהי עם אמרי פינו בעת תפלתנו, ויתקבלו אמרינו לרצון לפניו ונמצא חן בעיני השם יתברך.

(דברי יואל)

אתם נצבים היום בא למדנו הפסוק, האידן איפוא נוכל להמלט ולעמוד על נפשנו ביום הגדול והנורא, דא היום ראש השנה, כאשר יבואו בני האלקים

להתייצב על ה' מיימינים ומשמאילים, ואם כל אחד ואחד ילך וישיב לדרכו לחנן ולחלות רק בעדו ובעד ביתו, האידן נזכה בדין בקום למשפט גבר בחקר אדם, אם יבוקר על כל פרט ופרט מעשה איש ופקודתו ועלילות מצעדי גבר, ועל זה אומר הכתוב אתם נצבים היום באיזה צד ואופן תזכו במשפט ותהיה נצבים וקיימים כפירוש רש"י, כלכם לפני ה' אלקיכם היינו באם כלנו נהפך פנינו נוכח פני ה', לשפוף שיח תחניתנו רק על הגלות שם הנכבד והנורא שיתגדל שמו במהרה בימינו, כי צדיק הוא ה' וראוי כי יבוא מועד עת קיבוץ גלויות, ואז יתפרדו ויבדלו כל המשטינים והמקטריגים, ראשיכם שבשכם כל איש ישראל, היינו מי אשר רק שם ישראל יכונה אף אם אינו ראוי וכדאי לעצמו, עם כל זה הקדוש ברוך הוא בודאי כדאי שיתגדל ויתקדש שמו במהרה בימנו אמן.

(קדושת יו"ט)

זכרינו לחיים וכו' דקשה הזוהר צווח וכו' הב לן חיי וכו' ואידן יסדו אנשי כנסת הגדולה כן, והנראה לו, דאלו המתפללים על החיים רק למענו שרוצה בחיים, על אלו צווח הזוהר, מה שאין כן אם רוצה בדבקות השם יתברך, וזכרינו לחיים היינו הדבקות, כי נאמר ואתם הדבקים בה' וכו', אם כן אין חיות בלא דבקות, ואם כן זכרינו לחיים, היינו שנהיה דבוקים בך שהוא החיות האמיתי, והבן.

(ישמח משה)

ק"ז זל"ה"ה הישמח משה היה מרגלא בפומי' להסביר ולתאר, איך שבכל שנה ושנה ביום הזה באים למעלה כל שרי האומות, כל אחד ואחד לבקש על עצמו ועל מדינתו, ובתוכם בא גם המלך המשיח ואף גם הוא שואל ומבקש מתי יגיע זמני לילך לגאול את ישראל עם קדושו, ושרי האומות אומרים לו למה אתה בא, הלא הנך רואה שבכל שנה ושנה אתה יוצא בפחי נפש ובלא כלום, והוא בעיניהם ללעג ולקלס, ואם אומרים ח"ו למלך המשיח שעדיין לא הגיע זמנו, אז הוא יוצא בחרפות ובבושות, וכל השרי האומות כולם שוחקים ממנו ומלעיגים עליו, ואי אפשר לצייר את ההרגש שלו, וכמה קשה הוא בזיונו אחד שהוא בוכה ומבקש ומתחנן ומפיל תחנון לפני הבורא כל העולמים, ועד מתי נהי עוד בגלות המר והנמחר הזה, ומתי יגיע גם זמני כמו שמגיע לשאר שרי האומות, אם אח"כ אומרים לו בעוה"ר שעוד לא בא זמנו.

הקדושה, וכנסת ישראל אשר יושבת בגלות בעוה"ר, וירחם עלינו בישועה כללית, שלא נצא עוד מיום הדין בצער ובחרפה כמו בכל שנה ושנה.

(ברך משה)

כבר נתבאר לעיל שעת מוכשר ביותר הוא ביום שני של ר"ה, כי אז דינא רפא, ונכון ביותר להתפלל לפניו יתברך, ולעורר את רחמיו וחסדיו עלינו לגאלינו במהרה מגלות המר הזה וירחם על קרן התורה וקרן ישראל.

(קדושת יו"ט)

הדרך הנכון לכל אדם להתפלל ביום ראשון דר"ה עיקר על תיקון הנשמה ועל עסקי עבודת השם יתברך שזה פנימית העולמי וביום השני להתפלל על צרכי בני חיי ומזוני ולהשפיע לכל ישראל.

(עבודת ישראל)

להבין הטעם מפני מה נקרא ר"ה יום הזכרון כי ר"ה הוא ב' ימים ביום א' דינא קשיא, וביום ב' דינא רפא, ומפני כן ביום א' עיקר להתפלל עבור כבוד הבורא על צער גלות השכינה כנזכר לעיל, אך ביום ב' צריך כל אחד מבני ישראל לזכור כללות ישראל לעורר רחמים עליהם להשפיע להם כל טוב וחסד, וזה שכתב אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע ויכתב בספר זכרון לפניו וכו', ומכל שכן מי שהוא זוכר את חבירו בתפילתו בוודאי זה רצונו של הקב"ה, לכן ר"ה נקרא יום הזכרון שמחויב כל אחד ואחד להתפלל על חבירו.

(תפארת שלמה)

אמנם הנה אף אם לבזיון הזה כבר הורגל המלך המשיח בעוה"ר, שאומרים לו כן בכל השנים ומלעגים עליו, מ"מ עכשיו בדורינו אלה גדולה חרפתו, דלא די שלא בא זמנו, אדרבה נעשה עוד הס"מ השולט והמשפיע על ארצינו הק' באלו השנים האחרונות, וכמבואר אצלנו מדברי הב"ח דא"י אינה נתונה תחת שום שר ומושל, וחלילה ע"י העונות גורמים לסילוק שכינתו ית', ונעשה הס"מ המשפיע שם, יעיי"ש, ובאלו השנים האחרונות נסתלקה משם שכינתו יתברך בעוה"ר, ואם גם עכשיו יאמרו להמלך המשיח שחלילה עדיין לא הגיע זמנו עבור עונותינו הרבים, אזי עוד נתוספה וגדולה חרפתו שגם הס"מ לועג ממנו, כי הוא נעשה המושל בארה"ק, על כן נתעורר נא ונשפוך לבבינו לפני אל חי, ונפיל תחנון לפניו יתברך שמו, שבמהרה יתבטל ממשלת הרשעה שבארה"ק ע"י מלך המשיח.

(דברי יואל)

ובעמדנו כעת ביום הקדוש והנורא הזה, אשר דנינו בו בשמים על הכלליות ועל הפרטיות, מוטל עלינו להתחזק ולהתעורר שלא להניח לעבור ח"ו זמנים יקרים כאלו בלא כלום, כי עלינו לדעת מה שדרשו חכמינו ז"ל דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב שבעשרה ימים שבין ר"ה ויום הכיפורים, הוא עת רצון וזמן תפלה, ועל כן בואו ונקרא על ה' בחזקה, ואזי יעזור לנו הקב"ה שיתעוררו עלינו רחמיו המרובים, ויעזור לנו השי"ת שיהיה שנה הזאת הבא לקראתינו שנת קבול תפלות, שיוושע כל אחד בכל הישועות הנצרכות לו, אבל מהעיקר ג"כ אין לנו לשכוח לבקש ולהתחנן לפני הקב"ה, שישמע הקב"ה ויראה בצער גדול של השכינה

פסוקי דזמרה

יקובל התוספות בלתי העיקר, ובדרושים של הרב ר' בער זלה"ה בהכתובים יש שם דרוש ארוך על גנות האנשים האלו, ואתה ידעת זה מעיקרא מעצמך ממנהג הקדוש מו"ה מנחם מענדל זלה"ה מפרעמישלאן שעשה העיקר עיקר בפרט ביום נורא כזה צריך לשום נפשו בכפו לכוונת התיבות ואותיות כידוע, ובה מעלים התפילות הפסולות של כל השנה.

(יושר דברי אמת)

צריך אני לעוררך ולהזכירך ולהזהירך, אף שכבר ידוע הוא לך אבל להזכיר אני צריך, בענין התפלות של ראש השנה ויום הכפורים שהעולם אומרים אותם באמת בהתעוררות גדול, אך עיקר מגמתם שהם מתעוררים הוא בפיזיים ותפלות החדשות הנאמרים במחזור, אבל התפלות הסדורה בפסוקי דזמרה וקרבנות וקריאת שמע ותפלה הם אומרים במרוצה כמו בכל השנה, ואינם יודעים כי זה העיקר, וזה התוספות, ולא

שמונה עשרה

בתפילותינו ותמלוך אתה ד' מהרה לבדך, מלוך על כל העולם כולו בכבודך, שאי אפשר לעמוד בתפלה הזאת בלי מסירת נפש, כי כן מבואר בגמרא כי שעה אחת קודם תחיית המתים ישוב האדם לעפרו ע"ש, הנה בעל כרחך כשיגיע במהרה העת שימלך ד' לבדו ביום ההוא הנה צריך האדם לשוב אל עפרו תחלה ואחר כך יתנער מעפר כמבואר, לכך הנה בתפלה זאת צריך לקבל עליו מסירת נפש בלב שלם, אך שיתגדל ויתקדש שמו בעולם במהרה, ועל זה הוא שאמר דוד המלך ע"ה, כלתה לתשועתך נפשי אליך ד' נפשי אשא, ובה פירוש לכל חי רצון, שיהי מוסכם בלב האדם ברצון גמור למסור כל חיותו במסירת נפש עבור כבודו יתברך שמו.

(תפארת שלמה)

כאשר מבקשין מלוך על כל העולם צריך להיות עיקר הבקשה על עצמינו, שכל אדם מישראל נקרא עולם בפני עצמו, וכפי מה שמקבלים על עצמינו כך נצמח מזה הארה לכל העולם, ולכן כמו כן על ידי הרשעים מרגישין הצדיקים שאינם יכולים לקבל על עצמן בשלימות ולכן מבקשין מלוך וכו' ודוק ותבין.

(שפת אמת)

הנה הימים האלה נקראים ימי הרצון, הוא בשביל שבימים הקדושים האלו נתעורר רצון השם יתברך לעם סגולתו, ונתן דעת ותשוקה בקרבם להלהיב לבם לעבודת יתברך שמו, כמו שכתוב פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון, ולהבין פ"י לכל חי, דהנה כל איש ישראל מחויב למסור נפשו וכל חיותו לעבודת השם יתברך ברוך הוא ועל קידוש שמו יתברך, ובפרט ברה"ה

דמעות

שחביבה לפניו מאוד מאוד יותר מכל סגולת מלכים אשר לו וכל חפצים לא ישוו בהן והוא אינו מצויה רק במדינתכם, והמביא לפניו המשקה הזה לא ימנע שאלתו ממנו שכל אשר ישאל יעשה כחפצו. בן ישתדלו בכל כוחם להביא לפניו המשקה ואל תמעיטו רק כל מה באפשרי תרבו מאוד כפי פשעכם, רק תראו שלא תביאו אליו בכלים מכוערים רק בכלים יפים שדרכו להשתמש בהן, וכל א' יתן בצנצנת חתום בחומתו כדי שיכיר בפרטיות כל אחד ובצירוף הוא חשוב מאוד וגם אני נותן את צנצנת שלי בידכם ואז בשעת שתביאו המשקה הזה תתראו לפניו החרטה הגדולה והגמורה על כל פשעכם שפשעתם לנגדו ותבקשו מחילה בלב שלם ותקבלו מעתה מלכותו עליכם ואדנותו שתעבדו אותו מעתה בלב שלם ובוודאי ימחול לכם ויקבל אתכם בשמחה ובכבוד גדול ותקבלו נבזבזין סגיאין ישיש עליכם לשוב אך זה תעשו לי באם שישאלכם המלך מנן אתם יודעים הדבר החביב אצלי כ"כ תאמרו אחד מבני פלטרין שלך הנדחה מחמת פשעו הוא גילה לנו והזהיר אותנו מאוד על זה וגם הוא השתדל להביא מן המשקה ההוא אך מה הוא ומה השתדלותו כי איש אחד הוא ואנחנו הרבים ובצירוף הוא ראוי לעלות לפני מלך כמוהו ונתן גם את שלו בתוכינו, ויאמר המלך יכנס גם הוא לשלום וכן

קול ברמה נשמע, אם אותו קול שופר שנשמע ברמה עולה בבכי תמרורים בתשובה ומעשים טובים, אז רחל מבכה על בניה והשם יתברך מבטיח לה, ושוב בנים לגבולם, על גאולתינו ועל פדות נפשינו לחדש עלינו שנה טובה.

(מראה יחזקאל)

האר"י ז"ל היה נוהג לבכות בראש השנה וביוד"כ ומי שאינו בוכה בימים אלו אין נשמתו שלימה, ומי שמתעורר בבכיה גדולה מאליו, באותה שעה דן אותו בבית דין של מעלה ונפשו מרגשת, ולזה באה לו הבכיה.

(אור צדיקים)

משל למדינה שהיו חייבים מאוד למלך וגזר עליהם גזירות רעות משונות, אשר לכל השומע תצילנה אזניו, והנה היו ברעה ובחרפה ויחשבהו מחשבות ותחבולות, ועשתונות משתנות לפייס את המלך ולא יכולו והיו בצרה גדולה, והנה באחד מעבדי המלך אשר הי' רגיל בבתי גניזו ויודע מהותו ואיכותו ונסרד ג"כ ונדחה מחמת מדרו ואמר להו דעו שאני שר המשקים של המלך שיוודע אני ומכיר באיכותו ומהותו כי אין דבר חשוב לפני, כסף וזהב כעפר לפניו, רק משקה אחד יש

אצלנו, ואיתא שביום הדין הזה הקדוש ברוך הוא בכבודו מקדים לבתי כנסיות לשמוע תפלות מלבבות באות, ומה אנו עושים אנו בורחים כלנו לבית הכנסת במקום אשר אבינו שם, ועל זה אמר הנביא דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב, הנה העת יאתה לבכות ולהתחנן לפניו, הואיל והוא אצלנו ודאי ישמע תפלתנו וירחם עלינו הנה העת לספר לפניו תלאותינו, הנה העת לפייסו על כל מה שעשינו, ובמה מפיסין אותו הנה השי"ת נקרא מלך מתרצה בדמעות שיכולין לפייסו בדמעות אין אנו יכולין לפייסו בדבר אחר רק בדמעות. (ערבי נחל)

הוי. והנמשל מובן, המשקה הוא דמעות שנאמר ותשקמו בדמעות שליש ודמעות של ישראל חביבים לפני הקב"ה מן הכל וסופרן ומניחן בבית גניזו מלך מתרצה בדמעות.

(ישמח משה)

ונקבל עלינו עול מלכותו יתברך באמת ונתפלל לפניו בדמעות אמיתיות, כי בדמעה אחת אמיתית של יהודי יכולים להביא הגאולה.

(דברי יואל)

והנה ביום הדין הקדוש ברוך הוא בעצמו הוא

תקיעת שופר

פונה אלי בקירות לבו, ולכן אע"פ שתוקעין הרי הוא בכלל שנה שאין תוקעין בתחלה ח"ו מריעין לה בסופה. (ערבי נחל)

מצות התפלה לדעת הרמב"ם ז"ל הוא פעם אחת בשנה ובוודאי העיקר בראש השנה שמצוה הוא בקול שופר הרומו להצעקה מפנימיות הלב והוא עיקר התפלה.

(תורת אמת)

הנה יש להקשות דאם כך הוא דעל ידי תקיעת שופר מסלק הדין לגמרי מעל בני ישראל ונשאר כולו רחמים, אם כן תמיד ראוי להיות כתיבה טובה, ומהיכן נצמח שנה רעה, שנה שעברה השם ישמרנו עוד משנה רעה כזו, וגם משיח צדקינו למה לא בא כיון שנסתלק הדין לגמרי, רק התירוץ מובן מאליו כי קול השופר אינו פועל רק כשיש תשובה עמו, דאם לא כן לא מקרי קול שופר, כמו שביארנו במקום אחר דשופר היינו שפרו מעשיכם.

(ישמח משה)

וכעת שאנו הולכים לתקיעת שופר "לאמיר נישט פאפאטשקען די פאר מינוט, אין די פאר מינוט ווענדט זיך אלעס", נעורר נא רחמי שמים שיהיה כבר סוף וקץ לכל צרות ישראל, ומלך המשיח יצא השנה בשמחה ושוב לב ובזה יהיו נכללים כל הישועות.

(ברך משה)

באמת כשישראל עושין תשובה בר"ה, ובפרט בעת תקיעת שופר מביאים על ידי השופר אורות עליונים עד שמאיר להם בכל השנה.

(בית אהרן)

לכן צריך האדם לשום אל לבו בעת תקיעת שופר לתקן המעוות ולקבץ הנדחין, כמבואר בספרים הקדושים שאותן ניצוצין הקדושים ונשמות דאזלין ערסלאין, באים לבית הכנסת למען להעלותן, ועתה זכרו מה שהיה ומה שנעשה זה כמה שנים, גודל הלחץ זה הדחק אשר מצאתנו, ובשגם מפני חטאינו זה גלינו מארצינו וכו', אמנם לתקן הדבר ולהסיר דין להמתין ברחמים הרפואה לזה הוא מצוה לשמוע קול שופר ולשוב בתשובה כמבואר בספרים.

(ייטב פנים)

ועיקר מצות תקיעת שופר הוא, אם יש תשובה, שעל ידי זה משברים כל הקליפות והמקטריגים, וכמו שכתב האר"י ז"ל להתוודות בלחש בעת התקיעות שאז השטן מעורבב ואין התקיעה מזיק, משא"כ שופר בלא תשובה אין מועיל כלל והלואי שלא יקלקל, שהוא כמזמין המלך לביתו ויוצא בעצמו לחוץ ומניח המלך לבדו, הלא יכעוס המלך מדוע באתי ואין איש, ככה ע"י מצות עשה של תקיעות שופר ממשיכים להשראת השכינה ואם לבו אין שם לשים לבו לתשובה הרי הוא מניח המלך לבדו ח"ו כי הלב הוא עיקר האדם, הלא ח"ו יאמר הקב"ה מדוע באתי אליכם ואין איש מכם

וגם צריך להיות בהכנעה גדולה ובבכיה ובחרדה וזולת זו אין מועיל, לזה אמר הנביא אפילו אם יתקע שופר בעיר, רק והעם לא יחרדו, אזי הוא כלא תקעו כלל ומריעין ח"ו, ועתה אחינו בני"י יש לנו להוריד מזה עצמו ולקונן ולילל מה יהיה התכלית, עד מתי לא תרחם את ערי יהודה וירושלים אשר זעמת זה כמה שנים, ועל מי יש לנו להשען פנינו לימין ואין עוזר לשמאל ואין סומך וח"ו אבדה תקותינו, כי כל התקוה שלנו הוא על האבן טוב הלזה הוא המצוה של תקיעת שופר ואם לא נעשה זאת כראוי ח"ו אין תרופה, לכן אנשי לבב שמעו ותחי נפשכם להתעורר בעת התקיעות שופר בבכיה ובתשובה בעזיבת החטא ובחרטה ובידוי כמו שכתב האר"י ז"ל שבעת התקיעות יתוודה כל האדם בלחש, ואזי אנו מובטחים לשבח החומה ויופיע אור כבוד ה' עלינו ואז נצטק לפני אבינו שבשמים וכמרו רחמיו עלינו ויגאלנו.

(ערבי נחל)

לפרשא חובי בשתיקה ובבכיה בין התקיעות של תשר"ת תש"ת תר"ת, ואין כה ביד שום בית דין לסלות, אלא קודשא בריך הוא יאמר סלחתי בפומא קדישא, לכך בהכרח שמתודה דן ליה הקדוש ברוך הוא בעצמו ומחיל ואומר סלחתי.

(וזה"ק)

כי בהגיע הימים האלו, יש קליפות ר"ל אשר הם משמטמין לבות בני אדם, וכמ"ש האריז"ל כי מי שאינו בוכה בימים האלו בידוע שאין נשמתו מתקנת והוא מלא עונות, והן הן המחיצה של ברזל המפסקת, אכן אבן טוב יש בידינו מאוצרות אבינו ממעמד הר סיני שאז היו כל האוצרות בידינו, ונשאר אצלינו אבן טוב אשר סגולתו לשבר החומה הלזו, והאבן הטוב הלזה הוא תקיעת שופר אשר סגולתו לשבר החומה, אך אנו עושים זאת מידי שנה בשנה ואין מועיל ואין קץ ותכלית לגלותינו, הטעם לפי שאין עושים כפי הצורך,

כוונת התקיעה

טעם פשוט על מצות תקיעת שופר, יש לומר שהוא לזכר ולהזכיר את האדם אשר בו ביום ההוא בר"ה נעשה ונברא כידוע, והוא על פי המבואר בזהר הקדוש על ויפח באפיו וכו' שכביכול הנופח מעצמו נופח וכו' ולכן תמצא ביום ההוא שנברא לנפוח בהבל פיו דייקא כדי להזכירו מאן דנפח באפיו נשמת חיים ברוך הוא וברוך שמו, ועל ידי זה יתעורר לתשובה ולהשיב מעשיו.

(צבי לצדיק)

במצות תקיעות שופר תקנו חז"ל להאריך בתקיעות שופר, ולתקוע שתי פעמים בתקיעות דמיושב ותקיעות דמעומד, ולא חששו שע"י השחיות יתערבו מחשבת בלתי רצויות, והטעם יש לומר על פי מה שכתוב הרמב"ם אף על פי שתקיעות שופר בר"ה גזירות הכתוב רמז יש בו, כלומר עורו ישנים משנתכם, וחפשו במעשיכם וחזרו בתשובה וזכרו בוראכם, ויעזוב כל אחד מכם דרכו הרעה ומחשבתו אשר לא טובה, עכ"ל, הרי שסגולת השופר לעורר את לבב ישראל לזכור את בוראם ולעזוב מחשבות לא טובות, ובכן מטעם זה לא חששו חז"ל במצוה זו לעשותה בלי שהיות, דאדרבה כל כמה שיאריכו בתקיעות יותר יחרד לבם מאימת הדין ויעזבו המחשבות לא טובות.

(ברך משה)

אמר אדוני מורי ורבי הרב הקדוש רבינו אלימלך זצוק"ל, על הגמרא למה תוקעין רחמנא אמר תקעו ופירש הוא ז"ל שהגמרא מקשה למה תוקעין כלומר מה היא הכוונה של התקיעות ותיירץ רחמנא אמר תקעו פירש שזאת תהיה עיקר הכוונה לעשות רצון הבורא ברוך הוא, ועל ידי תקיעתנו לעשות רצון הבורא ב"ה אנו ממתיקין הגבורות ונהפכו לרחמים.

(מאור ושמש)

והנה ידוע כי בשופר יש טעמים הרבה למה תוקעין, ועוד איתא טעמים ע"פ סוד וגם כוונת נעלמות שצריך לכוון ולייחד ע"י התקיעות, אבל עכ"ז העיקר לעשות כאשר צוה השי"ת כי הוא היודע מקומה וערכה ושעתה וזהו יותר מכל הכוונת אשר ביד השכל אנושי להשיג.

(עצי חיים)

עיקר כוונת השופר על דרך הקרא, לבי חלל בקרבי, להזכיר את האדם להתגבר עצמו על יצר הרע עד שיהיה חלל בקרבו בלי פתיות היצר כלל, על כן השופר הוא דבר חלל, ולזה תוקעין מאה קולות העולה ל"ב עם חל"ל ותיבת בקרבי עולה מטטרו"ן המוליד מאה קולות למעלה.

(אמרי נועם)

אז הוא אומר וודאי זהו שיפורא דיתקע בשופר גדול, ומטא זימנא להתבלע, ומתערבב וכו', כי מזה יש לו שפיר על מה להתיירא. על כל פנים היוצא לנו מכל זה, דביום הקדוש הזה שאנו עומדים בו יש לנו עוד איזה מינוטען קצרים להכין עצמינו לקיים מצות תקי"ש, נתעורר כולנו ביחד להשים על הלב לשוב בתשובה שלימה ואמיתית לפני יתברך שמו, ואף שאין מזכירין חסאים בר"ה, אף על פי כן כל אחד יודע נגעי לבבו מה שצריך לקבל על עצמו לשוב ולתקן את מעשיו במחשבה בדיבור ובמעשה, כי צריכים להאמין באמונה שלימה מה שאמרו חז"ל אין יסורים בלא חסא, והתשובה ומעשים טובים הם כתריס בפני הפורעניות, ועל ידי תשובה אמיתית יכולים להתהפך ברגע אחד להיות נחשב כצדיק גמור כידוע מ"ש חז"ל דהמקדש את אשה על מנת שאני צדיק גמור אפילו רשע גמור מקודשת, שמא הרהר תשובה בלבו, ועל ידי זה יהי כח לכוון בתקיעות דמעימד לבקש ולהתחנן עבור כבוד שמו ית' ובזכות זה נזכה שימלא הקב"ה עלינו רחמים, וירחם עלינו ויהפוך עלינו מדה"ד לרחמים.

(טהר"ם ט"ב)

י"ל דתקיעות דמיושב נתקנו בעיקר שכל יחיד ויחיד יכוון בהם על עצמו, לשוב בתשובה שלימה על כל החסאים ועוונות ופשעים שעשה, ואף שאין מזכירים בר"ה את החסאים בפה, אעפ"כ צריכין להתוודות בלחש בשעת תקיעות שופר בינו לבין עצמו, ולשוב בתשובה שלימה, ואח"כ נתקנו התקיעות דמעומד, אצל מלכיות וזכרונות ושפרות, לכוון בו על ישועה כללית, למען כבוד שמים שהקדוש ב"ה למענו יעשה, ולמען כבודו יתברך שמו המחולל בעונותינו הרבים ושיהא בקשתינו למען כבוד יתברך שמו, אז אין פגע רע וקטרוג כנ"ל וזהו אמרו לפני בר"ה מלכיות היינו לכבודו של השי"ת, כדי שתמליכוני עליכם, שעיקר בקשת ישראל יהיה בר"ה עבור מלכיות שמים, ואז יעלה זכרונכם לפני לטובה, ובמה בשופר, אשר אנו תוקעין למענו ית"ש. ובזה יש לפרש דברי הגמרא אמר ר' יצחק למה תוקעין בר"ה וכו' כדי לערבב השטן, ופירשו התוס' דזימנא חדא בהיל ולא בהיל, כי פעם הראשון הוי התקיעות עבור כל אחד ואחד לעצמו, ובזה אינו מתיירא כל כך, אבל כד שמע תניין היינו התקיעות השניות, שתקנו עבור ישועות הקב"ה, והתגלות כבוד שמים, שעל זה אין שייך שיהי קטרוג,

סגולת השופר

פירא ראש וילענה הכוונה אפילו מי שנפל כל כך לסטרא אחרא אף על פי כן השופר יכול לעלות אותו.

(אהל שלמה)

ויהי קול השופר הולך וחזק מאד פירוש על ידי השופר זוכה האדם להיות בחינת הולך, כמו שכתוב אשרי כל ירא ה' ההולך בדרכיו, וזה הולך וחזק מאד שיהי לו התחזקות לעמוד נגד היצר.

(תפארת שלמה)

וכן הוא בר"ה בכל שנה ושנה שע"י התקיעות שישאל תוקעין ביום הזה נעשה רעש גדול בשמים שהתקיעות של השנים הקודמים מתגברים לעלות, וכל כמה שהזמן מתאחר מתרבים כח התקיעות ביותר בהצטרפם אל התקיעות של שנים הקודמים ונעשה הרעש יותר גדול בכל העולמות ומצפים שבשנה זו יעלו כל התקיעות והתפילות ונושע בגאולה שלימה.

(דברי יואל)

והנה סולם מוצב ארצה, כי סול"ם גמטריא צום, קול, ממון, כל אחד גימטריא סול"ם מוצב ארצה, ועל ידי הקול שופר יוכל לעלות התפילות מארצה להיות וראשו מגיע השמימה, והבן.

(תורת חיים)

הכח של תקיעות ראש השנה להשפיע ולקרב כל התפילות שיעלו למעלה לרצון מראשית השנה עד אחרית שנה.

(תפארת שלמה)

נודע ענין השופר הוא לתקן הברית הקדוש ולהעלות הניצוצין הקדושים שיצאו לבטלה רח"ל ועל ידי שמיעת קול שופר יכופר ויתעלה הכל.

(דעת משה)

באלו ימים הוא עת רצון ובפרט בראש השנה שאנו תוקעים בשופר ושמעתי בשם הרב היהודי זצלה"ה מפרשיסחא שאמר שר"ת שופר הוא שורש

תפלת מוסף

לפני לטובה, ונמצא כל עצמו יתברך דורש טובתינו להטיב לנו באחריתנו.

(אור המאיר)

אמרו לפני מלכיות כדי שתמליכוני, ולכאורה מה היום מיומים הלא בכל יום אנו אומרים ה' מלך ה' מלך ה' ימלוך לעולם ועד, אמנם זה הכח שלנו בכל ימי השנה להמליכו יתברך נובע ממקור ראשית השנה, על ידי שהוא יתברך זיכה אותנו במצות עשה לומר לפניו מלכיות כדי שתמליכוני עליכם, והיינו שעל ידי זה יהיה לנו הכח בעצמינו להמליכו עלינו תמיד.

(תורת אמת)

מאמר חכמינו זכרונם לברכה אמרו לפני מלכיות כדי שתמליכוני עליכם, ר"ל כי אין זה מספיק שהאדם יאמר בפיו המלכיות, אלא שיאמר ויחזרו כל כך עד שתמליכוני עליכם ממש, עד שכל עצמותיו תאמרנה.

(תורת אבות)

וזהו שסדרו לנו רבותינו זכרונם לברכה מלכיות זכרונות שופרות מלכיות הוא נגד עולם הדיבור שפגם בו, וזכרונות הוא נגד עולם המחשבה, ושופרות הוא מחשבה, לתקן הפגם בענינים הדקים גם כן.

(שארי ישראלי)

ונתנה תוקף שבמוסף ר"ה אמר שיש בו כל כוונת תקיעת שופר.

(מדרש פנחס)

ואמר הקב"ה, אמרו לפני מלכיות זכרונות ושופרות בראש השנה מלכיות כדי שתמליכוני עליכם, זכרונות כדי שתבוא זכרונכם לפני לטובה, ובמה בשופר, ולכאורה שתי תיבות לפני וכדי מיותר, ומהראוי לומר אמרו מלכיות שתמליכוני עליכם, אמנם נאמרו לרמוז דברים נפלאים כי תיבת כדי משמעו לשון די והכוונה אמרו לפני כל כך פסוקים מלכיות עד שיהיה די בדיבורים אלו להמשיך מלכותי עליכם ליחד עליכם המלוכה, כנזכר אשר עיקר מגמתינו וכוונתינו עתה בראש השנה סוד הנסירה וכו', ולזה העמיקו במאמרם, אמרו לפני כל כך פסוקי מלכות במדה ומשקל והכונת הלב, שהיא די בפסוקים להמליכוני עליכם שתבנה ותכונן עשרה פרקין של קומת המלכות לבא פנים אל פנים, וזהו הרמז במלת לפני דייקא להביאה לבחינת הפנים, וכן הכוונה בזכרונות כדי לשון בפסוקי זכרונם שתבא זכרונכם לפני דייקא לטובה. ומכאן תוכחת מגולה על רבות בני עמינו כשמאריכים בתפילה בראש השנה אזי כמשא כבד יחשבו להם ואין לך חיד מתוק מזה שהאדון ה' צבאות ביקש כזאת מידינו לאמר לפניו מלכיות וזכרונות כנזכר כדי שתבוא זכרונכם

סגולת היום

סגולה והבטחה לבני ומוזני, מאדמו"ר הגה"צ הק' בעל קדושת יו"ט ז"ע שמעתי ממנו בדרוש שדרש קודם התקיעות בנוכחות כמה אלפים אנשים והרעיש עולם על המאדעס הארורים שנשים הולכות בשערות, ושערות צדדית הנקרא ביי"א האר ועל מה שלובשים בגדים עם מאדעס כגון כובע על הראש ומתוך דבריו החוצבים להבות אש ביקש מהאנשים שעמדו שם שיפרסמו על העתונות בשמו הק' "שהוא מבטיח לכל מי שימנע המאדעס הנ"ל, מתוך ביתו יוושע בבנים ובפרנסה, עכ"ל"ק.

(זכרון יעקב יוסף)

בראש השנה שאז נברא העולם הוא עת פקידת עקריות.

(ורע קודש)

ביום הזה בוודאי מתעורר כל מיני שפע להשפיע בני חיי ומוזני כאשר היה נשפע בראשית הבריאה ביום זה חיי, נאמר כיום זה ויפת באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה, ובני נשפע גם כן הכח המוליד במאמר פרו ורבו וכאשר היו מיד בפועל כידוע, ומוזני הוכן לו עוד במאמר תדשא הארץ.

(תורת אמת)

עשרת ימי תשובה

הטעם שעשייתם הם אחרי ר"ה, כי בר"ה הכל עושין תשובה אבל היא עדיין במחשבה, וצריך שתהיה התשובה במעשה שזה לא יתכן בר"ה שהוא יו"ט וזה מתקנין בעשייתם שהם ימי חול.

(אבני נזר)

מבואר בסידור האריז"ל שבכל יום דעשיית יכולין לתקן בכל יום ויום מה שפגם כל ימיו ביום זה עכ"ד, והנה לפי זה הי' די שבעה ימי תשובה נגד שבעה ימי השבוע, ויש לומר דהנה בר"ה העיקר להמליך הבוית"ש דאין אין לחשוב בחטאים רק דצריכים להעשות עצמו כקטן שגולד ולהמליך הבוית"ש ולאחר שהמלכנו הבורא יתברך שמו ניתן לנו שבעה ימי תשובה להתחיל לפשפש בכל מעשינו מיום הולדנו ולתקנם, וביום הכיפורים לבא כולו נקי.

(דברי יחזקאל)

וכתוב בספרים שהפרש יש בין עשרת ימי תשובה לשאר הימים לענין תשובה ותפלה כהפרש האור מן החושך ויפה שעה בתשובה ומעשים טובים בימים האלו מימים שלמים בשאר הימים אשר על כן ראוי לחוש על כל רגע של ימים אלו שלא לאבדו.

(פלא יועץ)

בעשרת ימי תשובה יתבודד אדם ויפנה עצמו מעסקי העולם שהימים האלה הם ימי דין ואם מלך בשר ודם היה קורא אותו לדין כיצד היה עומד באימה וביראה ולפשפש במעשיו כן יעשה בימים האלו ואני אומר שלא יעסוק במלאכה בכל יום מאותם הימים אלא מה שיספיק לו בצמצום כי ימים אלו מקודשים שיום טוב לפנייהם ולאחריהם והם כמו חולו של מועד, וכבר ידעת כי הם רומזים במקום התשובה העליונה לכן יעסוק ברוב היום בתורה ובתשובה.

(רבינו יונה)

לכך העשיית המה בזמן בריאת העולם להורות כי ע"י התשובה האדם נעשה בריה חדשה כמבואר ברמב"ם, שאצל בע"ת הוא שינוי השם כי אחר התשובה הוא איננו החוטא רק אחר.

(חסד לאברהם)

הרמב"ם כתב אף על פי שהתשובה והצעקה יפה לעולם, בעשרה ימים שבין ר"ה ויוה"כ היא יפה ביותר ומתקבלת היא מיד, שנאמר דרשו ה' וברבים כל זמן שעושין תשובה וצעקה נענין, מן המדרש זה מוכח דאף לרבים יש חילוק שנתקבלה יותר בעשרה ימים, שהוא עת רצון שערי שמים פתוחין, וגם משמע מזה שכתוב ואדון אתכם לכף זכות משמע אף אם התשובה לא הי' כדבעי, אף על פי כן אדון אתכם לכף זכות, והוא למשל בעוה"ז אם אחד חטא למלך בשר ודם ואח"כ יש לו חרטה, ואף שמפייס למלך עד שימחול אעפ"כ יש לו צער וחושש שמא לא ימחול בלב שלם, שמא נשאר בלבו שום טינא ומחפש עת שיהי' עת רצון אצל המלך דהיינו שהמלך יעשה חתונה לבנו ואז המלך בשמחה גדולה ויכולין לפעול אצלו מה שאחד צריך, ואז מחמת שמחה יהי' מוחל לכל האסורין בתפיסה בדרך העולם, ע"כ זה שיש לו חרטה גדולה מצפה שיזדמן לו עת כזאת, ואם יזדמן עת רצון אצל מלך הוא בשמחה גדולה, ומשמר הזמן לכנס למלך מחמת שהוא עת רצון שאז ימחול המלך בלב שלם, ואם לא ישמור זה הזמן לכנס למלך אז סימן שאין לו חרטה גמורה ובפעם ראשונה שהי' מפייס למלך הי' רק להיות יוצא ואין דאגה שלו שימחול לו המלך ברצון גדול, כך כל שכן אם אדם חוטא, ואף אם עושה תשובה אין אדם מבין על עצמו אם הי' התשובה כדבעי, ואף שכתב רמב"ם כל זמן שציבור צועקין בלב שלם, וכי יכול להיות מבין אדם אם הוא בלב שלם, והשי"ת יודע מה שבלב אדם שאינו בלב שלם, על כרחך שצריך לצפות ולשמר העת עשיית שהוא עת רצון גדול ושערי שמים פתוחין, והשי"ת רוצה מאד שיעשה אדם תשובה, ואז ידין השי"ת את אדם לכף זכות, על כן צריך האדם לשמור בין ציבור ובין יחיד, זמן עשרה ימים לעשות תשובה, והא השב צריך כל השנה לעשות תשובה, כש"כ וכש"כ שצריך לשמר הזמן העת רצון שמבין שבאותו זמן יכול לפעול יותר מכל השנה שהוא עת רצון יותר, וגם שהוא ימים נוראים וצריך להיות שוכב על אדם יראה גדולה בזמנים הללו, ואם אדם אין משגיח על זה נראה שאין לו חרטה גמורה, וזה שעשה באמצע השנה תשובה היא בחיצוניות הלב ולא בפנימיות הלב כלל ודו"ק.

(בכורי אבי"ב)

מזל"א טבא וגדיא יאה

ברגשי הודאה והערכה, נשגר בזה כוס של ברכה, בברכת מז"ט בשיר ושבחה, קדם ידידינו הרבני הנגיד הנכבד, עושה ומעשה צדקה וחסד, לטובת מוסדותינו הק' משליך עצמו מנגד, ולא ישבות למענינו בכל עת תמיד, האדם היקר באנשים, ראש וראשון לכל דבר שבקדשים, נודע לשם ולתהילה, נחמד למטה ואהוב למעלה,

מזה"ר אשר זעליג לעזו שליט"א

רוח החיים של מוסדות יטב לב בארה"ק

לרגל שמחת הכנס בנו כמור משה ארי' נ"י לעול התורה והמצוות

והנה כי כן יז"ל כטל ברכותינו באותות כבוד והוקרה, להביע בזאת השורה, ברכת מזל טוב בשפה ברורה, קדם מר אביו האי גברא יקירא, עושה ומעשה צדקה וחסד תדירא, בונה ומקים עולמות של תורה, בכל קצוי תבל ובפרט למוסדותינו המעטירה, זה רבות בשנים עומד בראש קהילתנו בלאנדאן הבירה, ומשמש כעמוד התווך של מוסדותינו הק' לטובת המוסדות בארה"ק המפוארה, שמו הנכבד והנערץ מהללים בשבח ובשירה,

הרבני הנגיד החסיד המרומם

מזה"ר ישיעי' וואלף לעזו שליט"א

ראה"ק דקהל יטב לב ד'סאטמאר לאנדאן יע"א - ויו"ר מוסדות יטב לב בארה"ק סניף אייראפע

זכות מעשיכם הכבירים לטובת מוסדות רבינו הק' זה רבות בשנים, תעמוד לכם לראות דורות ישרים ונאמנים, מהם ומכל יוצאי חלציתם, לאורך כל ימי חייכם, ומשמחה זו יושפע לכם רב ברכות ושובע שמחות, ותזכו להמשיך בפעליכם הישרים מתוך תענוג והרחבת הדעת.

החותמים למען שמו בשמחה ובהערכה

הנהלת המוסדות

דברות קודש

מאת כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

סעודת רעוא דרעווין פרשת נצבים וילך העעל"ט

מתאווה לתפלתן כדי שעל ידי תפלתן של צדיקים יפתח הצינור והמעין לכל מי שצריך לאותו דבר. וזה שאמר רב נחמן מכח ענוה, שלא נושע בזכותו ובתפלתו, כי אם על ידי תפלתו של אדם הראשון שכבר התפלל על הגשמים, והיינו דרב אסי שהקב"ה מתאווה לתפלתם של צדיקים, כדי שבתפלתם יוושעו דורות הבאים, עכ"ד.

והוסיף על זה כ"ק אבא מארי זללה"ה בברך משה (פ' תולדות עמוד קל) כי גם כל תפלותיו של יעקב אבינו שהתפלל בשעתו להנצל מידי עשו, ניתוסף בהם רבות קודשא לכל מאן דאיצטריך בצלותהון דצדיקא, ובכח תפלות אלו יכולים בני ישראל בכל הדורות להנצל מידי מבקשי רעתם, ולהחזיק מעמד בגלותם בין האומות, עכ"ד.

ובזה יש לפרש הפייט (בתפלת מוסף לראש השנה) באין מליץ יושר מול מגיד פשע תגיד ליעקב דבר חק ומשפט וצדקיננו במשפט, הרמז בזה כי בימים נוראים עלינו להרבות באלו הימים בתפלה ותחנונים, כי עיני ישראל נשואות למרום להוושע בדבר ישועה ורחמים, ובהביטנו על מצבינו נפל לבינו בקרבינו, מי יתפלל בעדינו ויפתח צינור ההשפעה, באין מליץ יושר מול מגיד פשע, שור כי אבדו חסידינו ומפגיע אין בידינו, ולזה תגיד ליעקב"ב דבר חוק ומשפט, היינו להזכיר זכות יעקב אבינו שהתפלל בשעתו להנצל מידי עשו, ובכח תפלותיו פתח צינור לדורות הבאים, ועל זה אנו בטוחים שזכותו יעמוד לנו גם בדורינו אלה.

באפסרתא דיומא, כי כארץ תוציא צמחה וכגנה זרועיה תצמיח כן אדני אלקים יצמיח צדקה ותהלה נגד כל הגוים.

ויבואר בהקדם דברי הגמרא (חולין ס:) רב אסי רמי, כתיב (בראשית א יב) ותוצא הארץ דשא, בתלת בשבתא, וכתיב (שם ב ה) וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ, במעלי שבתא, מלמד שיצאו דשאים ועמדו על פתח קרקע, עד שבא אדם הראשון ובקש עליהם רחמים וירדו גשמים וצמחו, ללמדך שהקב"ה מתאווה לתפלתן של צדיקים, רב נחמן בר פפא הו' ליה ההיא גינתא זרע ביה ולא צמח, בעא רחמי אתא מיטרא וצמח, אמר היינו דרב אסי שהקב"ה מתאווה לתפלתן של צדיקים. ותמוה שרב נחמן יאמר על עצמו שהוא צדיק.

וביאר א"ז זללה"ה בייטב לב (פ' בשלה) על פי דברי הזוה"ק (תולדות דף קלו.) עשרים שנין אישתהה יצחק עם אתתיה, ולא אולידת עד דצלי צלותא, בגין דקוב"ה איתרעי בצלותהון דצדיקא, מאי טעמא בגין דיתרבי ויתוסף רבות קודשא לכל מאן דאיצטריך בצלותהון דצדיקא. ופירש במקדש מלך שמרויחים בזה שמתרבה השפע גם לזולתם למי שצריך לאותו ענין שהם מתפללים, למה זה דומה לצינור שנסתם, ואם יבוא אחד ויפתחנו וינקנו, שוב הוא פתוח לכל, ומי שצריך לישועה ישאב מאותו הצינור. וכעין זה כתיב (ישעיה יב יג) ושאבתם מים בששון ממעיני הישועה, ופירשו המפרשים (אהל יעקב פ' לף) כי ישועת צדיקים הוא מעין הנובע ישועה לכל מיד ולדורות, ולכן הקב"ה

ועל

פי זה אמרתי לבאר מה דאיתא במס' ראש השנה (דף כט:) יום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת במקדש היו תוקעין אבל לא במדינה, ובגמרא מנא הני מילי אמר רבי לוי בר לחמא אמר רבי חמא בר חנינא, כתוב אחד אומר (ויקרא כג כד) שבתון זכרון תרועה, וכתוב אחד אומר (במדבר כט א) יום תרועה יהיה לכם, לא קשיא כאן ביום טוב שחל להיות בשבת, כאן ביום טוב שחל להיות בחול, אמר רבא אי מדאורייתא היא, במקדש היכי תקעינן וכו' ומסיק שם הכל חייבין בתקיעת שופר ואין הכל בקיאין בתקיעת שופר גזירה שמא יטלנו בידו וילך אצל הבקי ללמוד ויעבירו ארבע אמות ברשות הרבים. והקשה הכתב סופר בתשובותיו (או"ח סי' ק"ד) דלרבה עדיין קשה סתירת המקראות יום תרועה ושבתון זכרון תרועה. והנה בטורי אבן במס' מגילה ובכתב סופר הקשו עוד על לשון הגמרא דבמס' ראש השנה הקדים רבה הכל חייבין בתקיעת שופר ואין הכל בקיאין בתקיעת שופר גזירה שמא יעבירו, ובמס' סוכה (דף מב:) מקצר ואומר גזירה שמא יעבירו בלי שום הקדמה הכל חייבין.

אמנם

יש לומר, כי הנה בימי קדם היה לנו צדיקים וקדושים אשר בכח קדושתם זכו על ידי תפלתם ותקיעת שופר לפעול פעולות נשגבות, ולהשפיע רב טוב לבית ישראל, וכמו שפירש א"ז זללה"ה בישמח משה (פ' אמור) יום תרועה יהיה לכם (במדבר כט א), על דרך דדרשינן (ביצה כח:) גבי יום טוב לכם (שמות יב טז), לכל צרכיכם, והיינו לתועלתכם, עכ"ד. אבות אבותינו עבדו עבודתם בקודש בתפלות ותקיעות שופר, ובדרשותיהם הנלהבות היו מעוררים לבבות ישראל לתשובה, אמנם בימינו אלה דור שפל וחלש, אבדו חסידינו ומפגיע אין בעדינו, בזאת ימצא לנו נוחם שהצדיקים הקדושים כבר פתחו צינור למעלה, וגדולים מעשה צדיקים שפעולתם עומדת לעד.

ומעתה

לא קשה סתירת המקראות, כי גם ביום תרועה צריך שיהיה זכרון תרועה, כי בכדי שנזכה ליום תרועה יהיה לכם, לכל צרכיכם, שיושפע השפעות טובות בפרטיות ובכלליות בני חיי ומזוני רווחי, צריך שיהיה זכרון תרועה, להעלות על זכרוננו עבודתם בקודש של הצדיקים הקודמים, אשר המה בכח קדושתם עוררו לבבות ישראל לתשובה והיו מכבסים לבבות ישראל, ועל ידי זה נגשו לתקיעת שופר בהרחורי תשובה אמיתיים ונשפע לבני ישראל שפע רב, ובכח קדושתם פתחו צינור שפע גם לדורות הבאים, ועליהם אנו סמוכין. וזה שאמר רבה הכל חייבין בתקיעת שופר, היינו שהכל חייבים לפעול דבר ישועה ורחמים בעת תקיעת שופר, אבל אין הכל בקיאין בתקיעת שופר, כי אינם יודעים לכוון ולפעול פעולות הראויות על ידי תקיעת שופר, אמנם על ידי זכרון תרועה יעלה זכרוננו לטובה לפני אדון כל.

ובדרך

זה יש לפרש מקראי קודש בפ' תולדות, בעת אשר נכנס יעקב להתברך על ידי יצחק אביו, וירח את ריח בגדיו ויברכה ויאמר ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה', ויש להבין אמרת יצחק ליעקב טרם שברכו ראה ריח בני כריח שדה. אמנם לפי האמור יש לומר דהנה מבואר בזה"ק (אמור דף כט:) ביומא דראש השנה קרי יצחק לעשו ואמר ליה וצודה לי ציד ועשה לי מטעמים, ואז נכנס יעקב ונטל הברכות, עי"ש בדב"ה ק. ובכן יש לומר כי יצחק אבינו ראה ברוח קדשו את בני ישראל בדרא בתראה עד ימינו אלה באיזה מצב שיהיו, איך שיהיו נראים ביום ראש השנה שלא יהיה מי שישפיע להם דבר ישועה ורחמים, ולכן פתח אז יצחק אבינו מעיין ההשפעות לדורות הבאים. ובזה יתבאר הכתוב וירח את ריח בגדיו, ודרשו חז"ל (סנהדרין לו.) אל תקרי בגדיו אלא בוגדיו, היינו אלו שנכשלו בחטא ואינם ראויים להוושע בישועה, ועל כן המליץ עליהם יצחק וברכם ראה

טעג צום הייליגן באשעפער, יעדער קען אויס'פועל'ן די מחסורו אשר יחסר לו, וואס אים פעלט, וואס ער דארף צו האבן, ווערט נשפע אין די הייליגע טעג, ובזכות פון די תפלות אין תקיעות פון די פריערדיגע צדיקים וואס האבן געעפנט א צינור פאר די השפעה.

מען געזעגנט זיך פון יאר תש"ע מיט א צובראכנקייט, אידן זענען מתפלל און בעטן דעם הייליגן באשעפער, אוי תכלה שנה וקללותיה, תחל שנה וברכותיה, ס'זאל נעמען א עק די קללות פון אידישע קינדער, מען האט אזויפיל מיטגעמאכט, ס'איז געווען אזא שווער יאר, אזויפיל צרות ישראל, אזויפיל צובראכענע אידישע הערצער, אז מען קען זיך נישט פארשטעלן, ס'איז ממש נישטא א שטוב וואס זאל נישט זיין צובראכן אויף שברי שברים, מען קוקט ארויס אויף א ישועה, אידן זאלן געהאלפן ווערן, תחל שנה וברכותיה, ס'זאל זיך שוין אנהייבן א יאר מיט ברכות פאר אידישע קינדער, כריח שדה אשר ברכו ה', די ברכות וואס יצחק אבינו האט געבענטשט יעקב אבינו, השי"ת יאמר לצרותינו די, ס'זאל זיין א סוף וקץ לכל צרותינו, דער אייבערשטער זאל העלפן, אז השנה הבאה לקראתנו לשלום זאל זיין א שנה טובה ומבורכת, ס'זאל קומען א שנת אורה, א לעכטיג יאר, א געבענטשט יאר בכלליות ובפרטיות פאר יעדן איינציגן איד וואס ער דארף צו האבן, מען זאל זוכה זיין צו א שנת גאולה וישועה, בהתרוממות קרן התורה וישראל ובהתגלות כבוד שמים עלינו בב"א.

ריח בני כריח שד"ה אשר ברכו ה', רומז לתפלת אדם הראשון על כל שיח השדה טרם יצמח, מפני שהקב"ה מתאוה לתפלתן של צדיקים, ובזה נפתח צינור לדורות הבאים, ועל כן בכח זה יושעו בני ישראל בדרא בתראה, בזכות התפלות והתקיעות של הצדיקים הקודמים שהחזירו את בני ישראל בתשובה שלימה לאבינו שבשמים, כי כח תפלתם של הצדיקים הקודמים קאי וקיים לעד ולנצח נצחים.

ועל דרך זה יתבאר באופן אחר אומרו תגיד ליעקב דבר חק ומשפט, היינו לעורר המליצה שאמר יצחק אבינו ליעקב ראה ריח בני כריח שד"ה אשר ברכו ה', ורמז בזה שבכח התפלות של הצדיקים הקודמים שפתחו צינור לדורות הבאים יזכו לישועה.

ובזה יתבאר דברי הנביא שאנו קורין בהפטרה שבת לפני ראש השנה, אשר בא לחזק לבבות ישראל איך אנו נגשים בתפלה באלו הימים, ולזה אמר כי כארץ תוציא צמחה וכגנה זרועיה תצמיח, היינו כמו שהוציא הארץ דשא וצמח מכח תפלתו של אדם הראשון, כן אדני אלקים יצמיח צדקה ותהלה, להצמיח ישועה לבני ישראל בכל מקומות מושבותיהם, ויוכלו לפעול השפעות טובות וכל משאלות לבינו לטובה, כי כבר נפתח צינור לדורות הבאים.

עס קומען די הייליגע טעג, יעדער איד קען שעפן חיזוק, אז קיין שום תקיעה קיין שום תפלה קיין שום קרעכץ גייט נישט לאיבוד, יעדע תפלה פון יעדע איינציגע איד וואס איז מתפלל אין די

התודה והברכה לידידנו הרבני הנכבד והמפואר

מו"ה משה כהנא הי"ו

אשר נדב סכום נכבד להוצאת גליונינו
לרגל שמחת אירוסיו בנו כמר יצחק אייזיק נ"ו למזל טוב ובשעטו"מ

ליל א' דראש השנה שחל בשבת תש"ע לפ"ק

מחמת שלא נתעוררו רק לתשובה מיראה ונשארו עדיין שגגות, ונתקלקלו הלויים בשיר, שלא יכלו להוציא לצדק דינם, התקינו שיהיו נוהגין אותו היום קודש ולמחר קודש, כי סגולת השופר לעורר לבחינת יראה ככתוב (עמוס ג ו) אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו, ועל ידי שיתקעו בשופר בשני הימים, יתעוררו לתשובה מיראה שני פעמים, והוא כמו תשובה מאהבה ונעשו זכיות.

והנה כתב בזרע קודש (פ' צו) הנה השי"ת ברא ז' ארצות, ואמרו חז"ל (אבדר"נ פ"ז) שתכל גבוה מכולם והוא הארץ אשר אנו עם בני ישראל עליה, ויש לרמוז שלכן נקראת **תבל**, כי הוא בגימטריא ב' פעמים **יראה**, כי צריך לעובדו יתברך בב' בחינות יראה, והם יראה תתאה ויראת העונש, ויראה עילאה בגין דאיהו רב ושלט עיקרא ושרשא דכל עלמין, עכ"ד.

וזה שאמר לדוד מזמור להוי"ה הארץ ומלואה, שנמשך מדת הרחמים בעולם כמ"ש (תהלים פט ג) עולם חסד יבנה, מכח תב"ל ויושבי בה, היינו שעושים ב' פעמים תשובה מיראה, והוי כמו תשובה מאהבה והזדונות נעשו זכיות, ולכך אומרים מזמור זה בראש השנה, שזה מורה הטעם שקבעוהו לשני ימים, כדי שיתעוררו בשני הימים לתשובה מיראה, ושני פעמים תשובה מיראה הוי כמו תשובה מאהבה ויתהפכו הכל לזכיות.

והנה בבאר שבע לאא"ז מטאלמשווא זללה"ה (פ' ח"י) הביא בשם הקדמונים, דאף דקי"ל (קידושין לט:) שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, מכל מקום על מצות כאלו שנתהפכו מזדונות לזכיות על ידי תשובה מאהבה, על זה איכא שכר גם בהאי עלמא, עכ"ד. ובכן

לדוד מזמור לה' הארץ ומלואה תבל ויושבי בה. יש לרמוז בו מענינו של היום ראש השנה, גם הענין המבואר בספרים (פרע"ח שער תפילות ר"ה פ"ז) שזה מסוגל לפרנסה.

וי"ל על פי דברי הצ"ח (ברכות ד:) מצינו (יומא פו:) שני מיני תשובה, דהיינו תשובה מאהבה ותשובה מיראה, וההפרש ביניהם, שבתשובה מאהבה זדונות נעשו זכיות ובתשובה מיראה זדונות נעשו כשגגות. אמנם גם על ידי תשובה מיראה שנעשו שגגות, כשחוזר אחר כך ועושה שנית תשובה, הרי הוא מאהבה ונעשו זכיות, וזה שאמר הנביא (הושע יד ב) שובה ישראל עד ה' אלהיך כי כשלת בעוונך, ואז עדיין נשאר שוגג וכדרשת חז"ל (יומא פו:) בזה, ואמר אחר כך קחו עמכם דברים ושובו אל ה', לעשות תשובה שנית, אמרו אליו כל תשא עון וקח טוב, דהיינו שנהפך לטוב ולזכות, עכ"ד.

ובזה אמרתי לבאר מאמר המשנה במס' ראש השנה (דף ל:) בראשונה היו מקבלין עדות החדש כל היום, פעם אחת נשתהו העדים מלבוא ונתקלקלו הלויים בשיר, התקינו וכו' שיהיו נוהגין אותו היום קודש ולמחר קודש. הכוונה כי בדורות הראשונים נתעוררו ביום ראש השנה לתשובה מאהבה ויראת התרוממות, והזדונות נעשו זכיות, ואז באו פרקליטים ומליצי יושר לפני בית דין של מעלה להעיד על התשובה שעשו בני ישראל ביום החודש הזה. ולזה אמר בראשונה היינו בדורות הראשונים, היו מקבלין בבית דין של מעלה עדו"ת החודש, הן הפרקליטים ומליצי יושר על התשובה של ראש השנה, כל היום, כי במשך היום שבו כולם מאהבה, פעם אחת נשתהו העדים מלבוא,

צריכים להתעורר לעשות תשובה מאהבה, ויה"ד שנוכה לזה ויתחפכו כל המעשים לזכיות, ויושפע פרנסה בריווח לכל בית ישראל וכתובה וחתומה טובה לשנה טובה ומתוקה ולשנת גאולה וישועה, שפע ברכה והצלחה וכל מילי דמיטב ונוכה לביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.

כיון שבאמירת מזמור זה יתעורר האדם לב' בחינות יראה ויעשה שני פעמים תשובה מיראה, לכן אמירת מזמור זה הוא מסוגל לפרנסה, כי על הזכיות שנעשו מהזדונות, יש שכר מצוה בעולם הזה.

אמנם בשנה זו שחל ראש השנה בשבת, ואין תוקעין בשופר ביום הראשון כפי תקנת חז"ל,

דרשה ביום א' דראש השנה שחל בשבת

עוד, בהגיע הזמן הקבוע פעם אחת בשנה, בבואו אל המדינה התחפש עצמו בלבושים כדי שלא יכירוהו, וכשראו הבנים כי בא מועד ואת פני המלך לא ראו, היתה נפשם עגומה עליהם, משתאים לדעת האם לא בא המלך אביהם אל מקומם, בצר להם הלכו ושאלו את פי איש חכם היודע תכסיסי המלוכה מדוע אין המלך בא אל מקומם, והוא ענה להם גם אני הנני אובד עצות כי כמוני כמותכם אינני רואה את פני המלך, אמנם דבר אחד אני יודע בבירור כי המלך נמצא כאן במקום, כי כך מקובלני מבית אבא שאין המלך משנה שום דבר בהנהגתו וחק הקבוע מלפניו, ובודאי שגם בשנה זו המלך הוא נמצא כאן, אלא שהוא מסתתר עצמו ומתחפש בלבושים שלא יכירוהו, ובכן זאת העצה היעוצה להתחיל ולזעוק ולבקש אבינו מלכינו התגלה נא לעינינו שנוכל לראותך.

והנמשל מובן, כתיב (ישעיה נה ו) דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב, ודרשוהו חז"ל (ראש השנה יח.) על עשרת ימי התשובה, כי חק קבוע הוא מלפני המלך מלכי המלכים ית"ש כביכול לבא בעולם השפל והוא מצוי בינינו כדי להתבונן במעשינו, ונותן לנו ההזדמנות שנוכל להתקרב אליו לבא ולהתחנן על חיינו ועל נשמותינו, והנה בימים הראשונים בבוא אלו

איתא בזוהר הקדוש (רע"מ אמור דף צט:) ביומא דראש השנה נכנס יעקב אבינו לקבל הברכות מאת יצחק אבינו. ואז נאמר (בראשית כו כז) וירח את ריח בגדיו ויברכהו ויאמר ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה', ודרשו חז"ל (סנהדרין לו.) אל תקרי בגדיו אלא בוגדיו, והתכווין יצחק אבינו לברכו בברכה כללי לכל בני ישראל לכל הדורות גם בעת שיהיו ח"ו בבחי' בוגדים, והמליץ טוב בעדינו לזכותינו ביום המשפט ביום הזה דראש השנה. ויש להבין מהו הדמיון כריח שדה אשר ברכו ה'.

וי"ל על פי דברי כ"ק מרן דו"ז זללה"ה זי"ע בדרשת הושענא רבה שנת תשכ"ב (נדפס בדברי יואל ה"ר אות כג) משל למלך אדיר וחזק שסרחו בניו והגלם למדינה רחוקה, ברוב טובו וחסדו היה חק קבוע מאת המלך לבא לבקר במדינה פעם אחת בשנה, להתבונן על מעשיהם ולתת להם ההזדמנות שיבואו לפניו לבקש ממנו על נפשם ועל חיותם, והורגלו הבנים להמתין על זה הזמן פעם אחת בשנה, ובבוא המלך אל מקומם, הלכו ושיחרו פניו בבכי ותחנונים ותבעו כל אחד כפי צרכו ומבוקשו, והמלך ברוב טובו וחסדו כשראה שנוכח לבם נתמלא רחמים עליהם ונתן להם כל משאלותם, ויהי כאשר ארכו הימים והבנים סרחו

הזמנים היו רואים ומרגישים שהשי"ת נמצא בכאן, ונתעוררו כולם לתשובה ויצאו מהימים האלו בישועה על כל משאלותם, אמנם כהיום הזה גברה ההסתרה ואין אנו מרגישים כלום, עברו ימי חודש אלול ועומדים אנו ביומא דראש השנה שהוא יום הראשון של עשרת ימי התשובה, ואין אנו רואים את המלך שהוא בנמצא כאן, אמנם נאמנים עלינו דברי חז"ל קראוהו בהיותו קרוב אלו עשרת ימי תשובה, שבודאי השי"ת נמצא בתוכינו, הוא נמצא כאן בבית המדרש אתנו כמו בדורות הראשונים, ומה שאין אנו רואים אותו ואינם מרגישים את הקדושה, זהו מחמת שהשי"ת כביכול ב"ה מסתתר עצמו ומתחפש בלבושים שלא נכירהו, לזאת העצה לבא ולהתחנן מלפני המלך, אבינו מלכינו, והופע בהדר גאון עוזיק, ואז בודאי נזכה לתשובה ולפעול ישועה בכלל ובפרט, עכדה"ק. וכך אמר אז מרן דו"ז זלה"ה בלשון קדשו: **"די בקשה איז דאס, טאטע אנטפלעק דיך פאר אונז, לאמיר דיר זען, מיוויס מיר דעם אמת הקב"ה איז דא צווישן אונז, נאר זייער פארשטעלט, לאמיר זיך בעטן, הייליגער טאטע אנדעק דיך פאר אונז, אונז זאל מיר דיר זעהן, לאמיר דיר שפירן"**.

ועל פי זה יש לפרש מה שנאמר בפרשת העקידה (בראשית כב יד) ויקרא אברהם שם המקום ההוא ה' יראה אשר יאמר היום בהר ה' יראה, הכוונה שהתפלל אברהם אבינו שבמקום המקדש יזכו בני ישראל להרגיש קרבת אלהים, וזהו בהר ה' יראה, שיתגלה אליהם השראת שכינתו ית"ש.

ובזה יתפרש ברכת יצחק אבינו שבירך את יעקב בנו ביומא דראש השנה, והמליץ טוב בעד בניו אחריו עד סוף כל הדורות, וירח את ריח בגדיו, אל תיקרי בגדיו אלא בוגדיו, שהוא ראה גם אותנו ברוח

הקודש איך שאנו עומדים בדור השפל הזה בעיקבתא דמשיחא, ארכו הימים ודבר כל חזון, עומדים אנו בראש השנה ונמצאים בשפלות גדול כי אין אנו מרגישים כלום שהשי"ת נמצא בתוכינו, לזה ביקש יצחק אבינו רחמים עלינו ויברכהו ויאמר ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה', דאיתא בגמרא (פסחים פח.) אברהם קראו לבית המקדש הר יצחק קראו שדה, וזה שהתפלל יצחק אבינו ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה', היינו כמו במקום המקדש זכו להרגיש השראת השכינה בבחי' בהר ה' יראה, כן יזכו בני ישראל בכל הדורות ביום ראש השנה לחזות בנועם ה' ולהרגיש השראת השכינה, שהקב"ה מצוי בבית הכנסת (ברכות ו.), ובפרט ביום הקדוש הזה ראש השנה השי"ת מצוי פה אתנו בביהמ"ד ומצטרף עמנו בתפלותינו, ומה גם שהיום חל יום טוב של ראש השנה בשבת, ואמרו חז"ל (זוהר בלק דף קטט:) מעולם לא זזה שכינה מישראל אפילו בשבתות של חול, אם כן הקב"ה מצוי בתוכינו, והרחמן ית"ש ימלא כל משאלותינו ברחמים וברצון.

והנה איתא במס' ראש השנה (דף כט:) יום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת במקדש היו תוקעין אבל לא במדינה, משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהיו תוקעין בכל מקום שיש בו בית דין. וידוע (רא"ש ור"ן שם ובטור או"ח סי' תקפ"ח) שהרי"ף היה תוקע בבית דינו בראש השנה שחל להיות בשבת. והנה כהיום אין לנו עוד בעולם שום בית דין קבוע שיתקעו בשופר ביום הזה, אמנם י"ל כי בשמים בבית דין של מעלה מקיימין תקנת רבן יוחנן בן זכאי שיהיו תוקעין בכל מקום שיש בו בית דין, וביום הזה שחל ראש השנה בשבת השי"ת תוקע בשופר בבית דין של מעלה. ומודעת זאת גודל סגולת תקיעת שופר, כאמרנו תעיר ותרע להכרית כל מריע, אך בזמנינו מי

רחמנות'דיגע טאטע!, די הארץ צוגייט ווען מען הערט צרות ישראל וואס אידן מאכן אלץ מיט, מיט אידישע אינגלעך און אידישע מיידלעך, הערשט דעם לעצטן שבת קודש אינדערפרי איז ארויסגעגאנגען דא אין שטאט א אידישע אינגעלע זאגן תהלים, און ער איז אוועק געריסן געווארן. אידן קומען ראש השנה אין בית המדרש מתפלל זיין, און מען זאגט אבינו מלכינו חמול עלינו ועל עוללינו וטפינו, מיר בעטן זיך צו השי"ת, הייליגער טאטע האב רחמנות, מיר האבן זיך נישט צו וועם צו ווענדן, נאר צו דיר אונזער טאטע אין הימל, אוי וויי, הייליגער טאטע, דו ביזט דאך אבינו אב הרחמן, חמול עלינו, האב רחמנות אויף אונז, ועל עוללינו וטפינו, אויף אידישע אינגלעך און אידישע מיידלעך. היי יאר ראש השנה איז שבת קודש זאגט מען נישט קיין אבינו מלכינו, אונז פארלאז מיר זיך אבער אויף די תפלה פון יצחק אבינו וואס האט שוין מתפלל געווען אויף אונז און האט געזאגט ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה', שדה מיינט שבת קודש ווען מען בעט נישט אבינו מלכינו, זאל אבער זיין די ברכה פון ויתן לך האלקים וגו' ורוב דגן אלו הבחורים, אידישע אינגלעך ותירוש אלו הבתולות אידישע מיידלעך, זיי זאלן אלע זיין געזונט בגשמיות וברוחניות".

כתיב (ירמיה לא יד) כה אמר ה' קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה מאנה להנחם על בניה כי איננו, לכאורה יל"ד מה שכפל לומר תיבת בניה, רחל מבכה על בניה, מאנה להנחם על בניה. וי"ל הכוונה דהנה ישנם אשר להם צער גידול בנים בגשמיות, ויש אשר להם צער גידול בנים ברוחניות, ועל שני בחינות הללו אמר הנביא, תחלה אמר קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על

הוא האיש אשר בכחו לפעול כל זאת, אמנם כיון שהשי"ת תוקע בשופר, והוא יודע ועד על כל המאורעות בבתי ישראל, ודאי יפעול השי"ת כביכול בתקיעת שופר שלו שנצל מכל עקתין בישין. ובכן אנו מבקשים מוהשי"ת, אנא ה' רבון כל העולמים, אבינו רועינו הבט נא בלבבינו, הלא אתה רואה את מצבינו ואת לבבינו הנדכה והנכאב, אתה רואה מחסורו של כל אחד ואחד מה שמעיק לו, הייליגער טאטע!, אנא הושיענו אבינו אב הרחמן.

ובכן י"ל כי כאשר ראה יצחק אבינו ברוח הקודש גלות ישראל, כמו שדרשו (ב"ר פס"ה סכ"ג) שהראה לו הקב"ה בית המקדש בנוי וחרב ובנוי, ראה ריח בני הרי בנוי כו', כריח שדה הרי חרב, עי"ש. ויאמר ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה', ופירש"י זהו שדה תפוחין, וכתב א"ז זללה"ה בייטב לב (פ' תולדות) רומז לשבת הנקרא (זה"ק יתרו פת). חקל תפוחין קדישין, עי"ש. ולדרכינו י"ל שראה יצחק אבינו ברוח הקודש, שבזמן הגלות בראש השנה שחל בשבת לא יתקעו בשופר מחמת תקנת חז"ל, ויהיה חסר סגולת תקיעת שופר להשפיע לבני ישראל כל מילי דמיטב, לזה אמר ויתן לך האלהים מטל השמים, היינו שמכל מקום יזכו לכל מיני השפעות טובות, מטל השמים, היינו מכח תקיעת שופר בשמי מעל, שבזכות זה נוושע בכל מילי דמיטב.

"ויתן לך האלקים מטל השמים ומשמני הארץ ורוב דגן ותירוש, שטייט אין מדרש (ב"ר פס"ו ס"ג) ורוב דגן אלו הבחורים, ותירוש אלו הבתולות. יצחק אבינו האט דא אינזין געהאט כלל ישראל עד סוף כל הדורות, ורוב דגן אלו הבחורים, אידישע אינגלעך, ותירוש אלו הבתולות אידישע מיידלעך, טאטע!, רחמנות!, אב הרחמן,

בניה, והוא בכיית רחל אמינו עם אלו שיש להם צער
וגידול בנים בגשמייות, שמצפים לרפואת הגוף וכדומה,
אך יתר על כן מאנה להנחם על בניה, נגד אלו שיש
להם צער גידול בנים ברוחניות, אשר בדמעתם
ערשם נמסה, ועיניהם מיחלות לראות נחת דקדושה
אצל יו"ה, "רחל אמינו וויינט מיט זיי מיט" שיוכו
לרפואת הנפש.

יִצְחָק אבינו ברך את יעקב אבינו ויתן לך האלקים מטל השמים ומשמני הארץ ורוב דגן ותירוש, ובמדרש רבה (פס"ו ס"ג) מטל השמים זה מקרא ומשמני הארץ זה משנה ורוב דגן זה תלמוד ותירוש זו אגדה, עוד שם במדרש ורוב דגן אלו הבחורים ותירוש אלו הבתולות, ובפשטות הכוונה על בנים ישירים והגונים העוסקים במקרא משנה תלמוד אגדה. אמנם אין מקרא יוצא מידי פשוטו (שבת סג:), ויתן לך האלקים מטל השמים ומשמני הארץ ורוב דגן ותירוש, שייכו בני ישראל לפרנסה בהרחבה, בעוה"ר נתדרדר מצב הפרנסה מאד, והנה יצחק אבינו בברכתו התכוין

סעודת 'יום א' דראש השנה

בשולחן ערוך (או"ח סי' תקפ"ג ס"א) יהא רגיל לאכול בראש השנה רוביא כרתי סילקא תמרי קרא, וכשיאכל רוביא יאמר יהי רצון שירבו זכיותינו. יש לדקדק מהו הכוונה בתפלה זו שירבו זכיותינו, והלא אם לא סיגל האדם מצוות ומעשים טובים בפועל המעשה איך תועיל התפלה להרבות זכיותיו.

וַיֵּלֶךְ בפשטות על פי מה דאיתא בגמרא (סנהדרין קד.)
 ברא מזכי אבא, ויש לפרש בזה ברכת יצחק
 אבינו ליעקב אבינו (בראשית כז כח) ויתן לך האלהים וגו'
 ורוב דגן ותירוש, ובמדרש רבה (פס"ו ס"ג) ורוב דגן אלו
 הבחורים דכתיב (זכריה ט יז) כי מה טובו ומה יפיו דגן

ס"ג יום א' דראש השנה שחל בשבת

בכל עת ועידן, ומרוב הטירדות ותלאות ופגעי הזמן נשכח מלבינו מה שאנו מחויבים לה, ואם כן הרי שוגגים ואנוסים אנו, כי בעת החטא האדם שוכח את הכל, אבל לא מזדון לבחוס ושלום. וראיה לזה שכן הוא הדבר באמת, מהא גופא דחזינן דחז"ל אסרו לתקוע בשופר בראש השנה שחל בשבת מטעם שמא ילך אצל בקי ללמוד ויעבירו ד' אמות ברשות הרבים, והכוונה הפשוטה דמחמת טירדה ישכח ממנו שהוא שבת ויבא לידי איסור, והנה אם מחמת אונס שכח אנו דוחים מצות עשה שבתורה תקיעת שופר שבא להעלות זכרוננו לפני אבינו שבשמים, מכל שכן שיש לנו די השב על מה שעברנו שהיה הכל מחמת שכחה, עכ"ד.

אמנם קושית הגמרא בראש השנה, מתורצת לפי הירושלמי (ר"ה פ"ד ה"א) והמדרש (ויק"ר פכ"ט ס"ב) דיליף מקרא דבמקום שהקרבנות קריבין שופר דוחה שבת, עי"ש. וניחא הא דבמקדש תוקעין בראש השנה שחל בשבת. אולם עדיין יש להקשות אי מדאורייתא אין תוקעין בשבת, איך עקר רבן יוחנן בן זכאי דבר תורה, והתקין שיהו תוקעין בכל מקום שיש בית דין, הא אין בית דין יכולין לבטל דברי תורה בקום ועשה (יבמות ז.), ועל כרחק כדבא דמדאורייתא מישראל שרי ורבנן הוא דגזור ביה גזירה שמא יעבירו.

ובזה אמרתי לפרש מה שנאמר בפרשת שופטים, כי יפלא ממך דבר למשפט וגו' דברי ריבות בשעריך וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה' אלהיך בו, וביאר א"ז זללה"ה בייטב לב שם שהכוונה על דבר המופלא למשפט של מעלה. והיינו איך שייך לדון את האדם לפי מעשיו, הלא אם תמצה עומק הדין מי יצדק לפניך בדין, והגם שיש מליצה ישרה בעד האדם שהוא אנוס מחמת השכחה, עם כל זה יפלא ממך דבר

וירח את ריח בגדיו ויברכהו ויאמר ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה', ויתן לך האלהים מטל השמים ומשמני הארץ ורוב דגן ותירוש, במדרש רבה (פס"ו ס"ג) מטל השמים זה מקרא ומשמני הארץ זה משנה ורוב דגן זה תלמוד ותירוש זו אגדה.

ונראה בהקדם מה דאיתא במסכת ראש השנה (דף כט:) יום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת, במקדש היו תוקעין אבל לא במדינה, משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהו תוקעין בכל מקום שיש בו בית דין. ובגמרא מנא הני מילי, אמר רבי לוי בר לחמא אמר רבי חמא בר חנינא כתוב אחד אומר (ויקרא כג כד) שבתון זכרון תרועה, וכתוב אחד אומר (במדבר כט א) יום תרועה יהיה לכם, לא קשיא כאן ביום טוב שחל להיות בשבת, כאן ביום טוב שחל להיות בחול, אמר רבא אי מדאורייתא היא, במקדש היכי תקעינן וכו', אלא אמר רבא מדאורייתא מישראל שרי ורבנן הוא דגזור ביה כדרבה, דאמר רבה הכל חייבין בתקיעת שופר ואין הכל בקיאים בתקיעת שופר גזירה שמא יטלנו בידו וילך אצל הבקי ללמוד ויעבירו ארבע אמות ברשות הרבים.

וכתב א"ז זללה"ה בקדושת יום טוב (לראש השנה אות יח) שזה גופא הוא לנו למליץ יושר, דבאמת האיך יצאנו ידי חובתינו במה שאנו חייבין להלל ולהודות לשמו יתברך בכל עת ובכל שעה על רוב נפלאותיו וטובותיו, וכמו שנאמר (תהלים קג ו) כל הנשמה תהלל, ואמרו ז"ל (ב"ר פ"ד ס"ט) על כל נשימה ונשימה תהלל, ומי גבר יזכה לזה לפרוע חובתו לשמו יתברך, ומלבד זה לא מבעיא שאין אנו יוצאין ידי חובתינו, ונהפוך הוא שקלקלנו מעשינו וכו', מתמיהים אנחנו עלינו איך נהייתה כזאת. אבל התירוץ לזה היא השכחה שנשכח בנו בטבע לשכוח טובותיו אשר הם

לכם, ומשמני הארץ זו משנה, פי' מה ששינינו במשנה יום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת, במקדש היו תוקעין אבל לא במדינה, משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהו תוקעין בכל מקום שיש בו בית דין. ורוב דגן זו תלמוד, הוא מה דקמפרש הטעם בגמרא דרבנן הוא דגזור ביה שמא יעבירונו, ואם כן יש בזה מליצה ישרה בעד בני ישראל כי כל מה שאינם יוצאים ידי חובתם כלפי מעלה, הוא מחמת שגבר עליהם השכחה, ובזכות זה יוציא לצדק דינם.

ועל פי זה יש לפרש מה שאנו אומרים בתפלת היום, כי זוכר כל הנשכחות אתה הוא מעולם ואין שכחה לפני כסא כבודך, ולכאורה הוא סתירה מיניה וביה, אם אין שכחה לפני כסא כבודך מהו הנשכחות שהשי"ת זוכר, אמנם על פי האמור יל"פ הכוונה כי זוכר כל הנשכחות אתה הוא מעולם, היינו שהשי"ת זוכר דבר זה שהאדם הוא בעל שכחה ויש לו כמה נשכחות, ולכן הגם כי אין שכחה לפני כסא כבודך, עם כל זה הוא ית"ש זוכר הברית ומתמלא רחמים עלינו.

והנה כ"ק מרן דו"ז זללה"ה אמר אחר יום הראשון דראש השנה דאם שווערסטע איז שוין אריבער, כי יום הראשון הוא דינא קשיא ויום השני הוא דינא רפיא (זוהר פינחס דף רלא:), עכדה"ק. ואכן ראש השנה שחל בשבת הוא רק ביום הראשון בלבד, דקי"ל (טור או"ח סי' תכ"ח) לא אד"ו ראש, ולכן התקינו חכמים יום זה אם יקרה בשבת קודש זכרון תרועה מקרא קודש, כי ביום הראשון שהוא דינא קשיא אנו צריכים ביותר למליצה ישרה לזכותינו במשפט, ויה"ד שיתעוררו עלינו המליצה ישרה לזכותינו בדן, והרחמן ית"ש הוא יקבל תפלותינו ותפלות כל ישראל בכל מקום שהם לרחמים ולרצון, ונוכה לשנה טובה ומבורכת שנת אורה שנת ברכה ולביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.

למשפט, לומר מליצה ישרה זו, שהרי זה תלוי בדברי ריבות בשעריך, בפלוגתת רבי לוי בר לחמא ורבא בטעם שאין תוקעין בשבת, דלרבי לוי בר לחמא מדאורייתא לא תקעין וליכא הך מליצה ישרה, לזה אמר וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה' אלהיך בו, להביא ראיה מהא דבמקדש היו תוקעין אבל לא במדינה, ואי מדאורייתא הוא במקדש היאך תקעין, ועל כרחך דהא דאין תוקעין בשבת הוא רק מדרבנן כדברה גזירה שמא יעבירונו ד' אמות ברשות הרבים, ומזה יש לנו מליצה ישרה על כל מה שעשינו ח"ו נגד רצון הבורא ית"ש, כי שוגגים ואנוסים אנחנו מחמת השכחה.

והנה איתא בזהר הקדוש (רע"מ אמור דף צט:) כי בראש השנה נכנס יעקב אבינו לקבל הברכות, ואיתא בגמרא (סנהדרין לו.) וירח את ריח בגדיו, אל תקרי בגדיו אלא בוגדיו. ולפי זה י"ל שהתכוין יצחק בברכתו להמליץ טוב על בניו עד סוף כל הדורות שיזכו לצאת זכאים בדן ביומא דראש השנה, ולזה ויברכהו ויאמר ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה', ופירש"י זהו שדה תפוחין, וכתב א"ז זללה"ה בייטב לב (פ' תולדות) רומז לשבת הנקרא (זוה"ק יתרו פח.) חקל תפוחין קדישין, עי"ש. ובמדרש רבה (פס"ה סכ"ג) מלמד שהראה לו הקב"ה בית המקדש בנוי וחרב ובנוי, ריח בני הרי בנוי וכו', כריח שדה, הרי חרב, עי"ש. והיינו שראה יצחק ברוח הקודש כי במקדש היו תוקעין בראש השנה שחל בשבת אבל לא במדינה, ואחר החורבן תוקעין בכל מקום שיש בית דין קבוע, ומזה ראיה כי מה שאין תוקעין שופר בראש השנה שחל בשבת הוא רק מכח תקנת חכמים גזירה שמא יעבירונו, ולזה גמר אומר ויתן לך האלהים מטל השמים, ובמדרש רבה (פס"ו ס"ג) מטל השמים זה מקרא, ומשמני הארץ זה משנה, ורוב דגן זה תלמוד. מטל השמים, רמז למקרא שנאמר יום תרועה יהיה

ליל ב' דראש השנה

ואילין דינא די תסדר קדמיהון, רצה לומר שתמותין השמות המורים דינים וגבורות, בשמות המרומים באותיות הקודמין, עכ"ד. וא"ז זללה"ה בייטב לב (פ' וארא) הביא בזה משמיה דהרה"ק רבי אליעזר מדזיקוב זצ"ל, שזה השם **אכדט"מ**, ראשי תיבות **כי טוב אחרית דבר מראשיתו**, פי' כי נמתקים אחרית האותיות, מראשיתו היינו אותיות הקודמין, עכ"ד. ובבחינה זו כתב באמרי נועם (פ' שופטים אות יג) בביאור הענין שאנו נוהגין על פי הארז"ל (פרע"ח שער השופר פ"ה) לתקוע שלשים קולות בתקיעות דמיושב וכן בתקיעות דמעומד וחזרת הש"ץ, כי אות **למ"ד** (במילואו) עולה **ע"ד** שהוא **אכדט"ם**, הוא המתקת שם **אלה"ם**, עכ"ד. נמצא מזה שהמתקת הדינים בתקיעת שופר נעשה על ידי מילוי האותיות, בתקיעת ל' קולות והאות למ"ד במילואו עולה שם הקדוש אכדט"ם ונמתק שם אלה"ם.

ועל פי זה יתבאר המדרש (ויק"ר פכ"ט ס"ד) אשרי העם יודעי תרועה, שהן מכירין לפתות את בוראן בתרועה, כי כתב א"ז זללה"ה בייטב לב (ר"פ בא) בביאור ההבדל שבין אותיות שלנו לאותיות של אומות העולם, כי אותיות של כל אומה ולשון אין באותיותיהן שום מילוי זולת הנכתב, אבל אותיות לשונינו הקדושה יש בכל אות מילוי מלבד הנכתב, כי יסוד דת הישראלי להאמין בלבו הנאמר בקבלה מאבותינו ואבות אבותינו, יותר ממה שענינו ראות בחוש ויותר ממה שמשגיג בעין השכל, כי אם מכח אמונה, מה שאין כן לשונות העמים אינו משמע לאזנו מילואי האותיות, שמאמינים רק במה שעניניהם ראות ולא מה שאזנינו שמעו מאבותינו, וזה שורש המינות ואפיקורסות, עכ"ד. (וע"ע בייטב פנים שפת הים

לדוד מזמור לה' הארץ ומלואה תבל ויושבי בה, יש לתת טעם לשבח על מה שאומרים מזמור זה בליל ראש השנה.

ויל"פ בהקדם מה דאיתא במדרש (ויק"ר פכ"ט ס"ג) על הכתוב (תהלים מזו) עלה אלהים בתרועה ה' בקול שופר, בשעה שהקב"ה יושב ועולה על כסא דין, בדין הוא עולה, מאי טעם, עלה אלהים בתרועה, ובשעה שישראל נוטלין את שופריהן ותוקעין לפני הקב"ה עומד מכסא הדין ויושב בכסא רחמים דכתיב הוי"ה בקול שופר, ומתמלא עליהם רחמים ומרחם עליהם והופך עליהם מדת הדין לרחמים. ביאור הענין על פי המבואר בכוונת תקיעת שופר (פרע"ח שער השופר פ"ב) שהמתקת הדינים הוא בשם **אלהים** במילוי יו"ד [כזה אל"ף למ"ד ה"י יו"ד מ"ם עולה ש], שהוא מנין שם **מצפץ** חילוף הוי"ה בא"ת ב"ש, מספר **ברחמים**, ועל זה מורה הש' של תיבת שופר, עי"ש. וזה שאמר עלה אלה"ם בתרועה, היינו שהקב"ה יושב ועולה על כסא דין בשם אלה"ם שהוא מדת הדין, ובשעה שישראל נוטלין שופריהן ותוקעין לפניו אז הוי"ה בקול שופר, נמתק מדת הדין על ידי ש' של שופר שהוא בגימטריא מצפץ מנין ברחמי"ם.

אמנם עוד כתבו בספרים (פרע"ח שער ספירת העומר פ"ז) המתקת שם אלה"ם הוא באותיות הקודמין, דהיינו שאותיות **א' מ'** לא יתחלפו, שהא' אין לו אות הקדום לו, שהוא אות ראשון שבאותיות, ולפני המ"ם סתומה הוא גם כן מ"ם פתוחה, רק הל' מתחלפת בכ' והה' בד' והל' בט', הרי **אכדט"מ**, עולה **ע"ד** שם הבטחון, בטחו בה' עדי ע"ד (ישעיה כו ד), עכ"ד. ובזה פירש במאור ושמש (פ' משפטים) ואלה המשפטים אשר תשים לפניך, ותרגום אונקלוס

*

עוד יש לומר טעם שאומרים מזמור זה בליל ראש השנה. על פי מה שכתב החתם סופר (פ' תצא עמוד פח) כי באמת אי אפשר לאדם שיהיו כל מחשבותיו תמיד שוים, אך בשעה שיתלהב לבב אנוש להשי"ת ומייחד כל מחשבתו לה' כאשר חפץ ה', באותה שעה ימסור מודעא שכל מעשי עבודת ה' אשר אעשה היום תהיה על כוונה זו שאני מחשב עתה, וכל התערוכות ממחשבה שתתערב בו יהיה בטל ומבוטל לא יקבלו ה' ממני, ולא יעשה רצוני במחשבה ההוא, כי אם יקבל המצוה ההיא שאעשה אז על מחשבתי של עתה, עכ"ד.

ומעתה י"ל כי לטעם זה בכניסתנו ליום ראש השנה ומתחיל שנה חדשה, אשר אז לבו של כל איש הישראלי בוער בקרבו בכוונה זכה ונכונה, כי אין חסידות כבתחלתה, אז הזמן מוכשר לומר מודעא זו, ואנו מכריזים לה' הארץ ומלואה תבל ויושבי בה, שכל מעשינו שאנו עושים משך השנה, הכל יהיה על כוונת מחשבתנו של עתה לשם ה'.

אות ה). וזה שדרש המדרש אשרי העם יודעי תרועה, שהן מכירין לפתות את בוראן בתרועה, כי דוקא בני ישראל המאמינים בהנעלם ומילוי האותיות, וזהו דרך ישראל סבא ללמוד את נערי בני ישראל להאמין באותיות הנעלם, הן מכירין לפתות את בוראם בתרועה, כי על ידי תקיעת שופר נמתק השם אלהי"ם על ידי מילוי האותיות, היינו אלהי"ם במילוי יו"ד או במספר למ"ד תקיעות שתוקעין בשופר, ועל ידי זה הקב"ה עומד מכסא דין לכסא רחמים והופך לנו מדת הדין למדת רחמים.

ולזה אנו אומרים בראש השנה יום הדין, לדור מזמור להו"ה, היינו שנמשך מדת הרחמים בעולם, על ידי הארץ ומלואה, ארץ יכונה על התורה, על דרך הכתוב (תהלים קיב ב) גבור בארץ יהיה זרעו, ומתרגם גבר באורייתא יהא זרעיה, ומלוא"ה רומז על מילוי האותיות, כי זהו מעלת לשונינו הקודש לשון התורה הקדושה שיש בה מילואי אותיות, וכיון שאנו מאמינים באותיות הנעלם, יועיל לנו התקיעת שופר המורה על מילוי האותיות, לפתות את בוראינו בתרועה, ויומשך עלינו רחמים וחסדים וישועה וברכה בכל הענינים.

דרשה לפני תקיעת שופר יום ב' דראש השנה

והופך להם מדת הדין למדת רחמים אימתי בחודש השביעי. וצריך ביאור במה יכולים בני ישראל לפתות את בוראן בתרועה יותר מן שאר האומות.

ויל"פ על פי מה שכתב בבני יששכר (תשרי מאמר יב אות ד) ובאגרא דכלה (פ' לך) על מה שהבטיח השי"ת לאברהם אבינו (בראשית י"ט) אבל שרה אשתך יולדת לך בן וקראת את שמו יצחק והקימותי את בריתי אתו לברית עולם לזרעו אחריו, ולישמעאל שמעתיך הנה ברכתי אותו וגו' ונתתיו לגוי גדול, ואת

איתא במדרש (ויק"ר פכ"ט ס"ג) עלה אלהים בתרועה ה' בקול שופר (תהלים מז ו), בשעה שישראל נוטלין את שופריהן ותוקעין, הקב"ה עומד מכסא הדין ויושב בכסה רחמים, דכתיב ה' בקול שופר, ומתמלא עליהם רחמים ומרחם עליהם. וכעין זה אמרו עוד במדרש (שם ס"ד) כתיב (תהלים פט טז) אשרי העם יודעי תרועה, וכי אין אומות העולם יודעים להריע וכו', אלא שהן מכירין לפתות את בוראן בתרועה, והוא עומד מכסא דין לכסא רחמים ומתמלא עליהם רחמים,

ובזה ביאר כ"ק מרן דו"ז זללה"ה זי"ע בדברי יואל (הושענא רבה עמוד תקכח) אמרינו בהושענא רבא, כל שיח תדשא ותושיע, דהנה הקל וחומר הראשון בתורה מצינו שנשאו הדשאים קל וחומר בעצמן בשעה שאמר הקב"ה תדשא הארץ דשא (בראשית א יא), וכמו שפירש רש"י ל"ש שם אע"פ שלא נאמר למינהו בדשאים בצווייהן שמעו שנצטוו האילנות על כך ונשאו קל וחומר בעצמן, עכ"ל. וזה שאנו מבקשים הושענא כל שיי"ח תדשא ותושיע, כי משיח הדשאים נמצינו למדים שדורשים קל וחומר, על כן ותושיע אף אם אין אנו ראויים לכך, דמכל מקום הלא איכא קל וחומר מבין האמה לבין הגבירה, עכ"ד.

ועל פי זה יש לפרש מה שנאמר (בראשית כז) וירח את ריח בגדיו ויברכהו ויאמר ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה', ויש להבין מהו הדמיון כריח שדה אשר ברכו ה'. אמנם י"ל על פי מה דאיתא בזוהר הקדוש (רע"מ אמור דף צט:) ביזמא דראש השנה נכנס יעקב אבינו לקבל הברכות מאת יצחק אבינו. ולזה המליץ טוב ואמר ראה ריח בני כריח שד"ה אשר ברכו ה', היינו ללמוד מהדשאים שבשדה שהן דרשו קל וחומר הראשון שבתורה, ומכאן זה יתעורר לדרוש קל וחומר לבין הגבירה מבין השפחה, וירום ה' את קרנינו למעלה ויושיענו למען שמו.

"אונז שטיי מיר דא אין אזא הייליגן טאג ראש השנה וואס איז א יום הדין, יעדער ווייסט דאך אליינס ביי זיך זיין מצב ווי ער האלט אויף דער וועלט, עס איז ראש השנה מען טאר נישט דערמאנען קיין חטאים, אבער במחשבה מעג מען זיך יא מתוודה זיין (עייז יי"פ אבני זכרון אות נה), די תכלית פון תקיעת שופר איז לעורר לתשובה און לערבב השטן, מען דארף זיך אויפשטעלן זאגן א מליצה ישרה אויף אידישע קינדער, דבר אין בפי

בריתי אקים את יצחק וגו', ודרשו חז"ל (ב"ר פמ"ז ס"ה) אמר רבי אבא מכאן אתה למד בקל וחומר בן הגבירה מבין האמה, כתיב הנה ברכתי אותו והפריתי אותו זה ישמעאל, וקל וחומר ואת בריתי אקים את יצחק, עכ"ל. ולכאורה צריך ביאור למה לן הקל וחומר, כיון שכבר מפורש הדבר הבטחת אלקינו ית"ש בפסוק הקודם לזה, ומה יתן ומה יוסיף שוב הקל וחומר. אך זהו הבטחה גדולה מאלקינו ית"ש אלקינו מרחם, אשר הבטיח לאבינו לאברהם אך יתנהג עם זרעו של יצחק, דהנה ההבטחה הקודמת שאמר לו השי"ת והקימותי את בריתי אתו לברית עולם ולזרעו אחריו, היינו זרעו המיוחס אחריו אשר יתנהגו כמותו בתורה ומצות ומעשים טובים, והנה אם ח"ו באיזה זמן לא יתנהגו אחריו לילך בדרכיו בתורה ומצות, הנה יש חשש ח"ו להפרת הברית, על כן היוצר כל הוא אלקינו המרחם על בניו העמוסים מני בטן, שוב הבטיח הבטחה שנית ולישמעאל שמעתיד הנה ברכתי והפריתי והרביתי, קל וחומר ואת בריתי אקים את יצחק, היינו אפילו אם ח"ו אם לא יהיו בניו עמוסים בתורה ומצות, נלמד קל וחומר מישמעאל שהוא בן האמה ואינו בן תורה ומצות, קל וחומר מעתה לבן הגבירה, וקל וחומר ניתן לדרוש על פי התורה, עכ"ד.ק.

ובעין זה איתא במדרש תהלים (מזמור פ) האכלתם לחם דמעה ותשקמו בדמעות שליש (תהלים פ ו), רבי אלעזר אומר שלש דמעות הוריד עשו הרשע מעינו, שנאמר ותשקמו בדמעות שליש, רבי אבין אמר ואית דאמרי משמיה דרבי שמלאי, אמרה כנסת ישראל, רבון העולמים בזכות שלש דמעות שהוריד אותו רשע, השלמת אותו בכל העולם ונתת לו שלוח בעולם הזה, לכשתבוא לראות עלבון בניך שעיניהם זולגות בכל יום ודמעתם תדירה כלחם, כענין שנאמר (תהלים מב ד) היתה לי דמעותי לחם וגו', על אחת כמה וכמה שתמלא עליהם רחמים.

ועל פי זה יל"פ מה שכתבו התוס' (ראש השנה טז: ד"ה מדי) בשם הירושלמי, שהשטן מתבהל בתקיעות השניות דוקא, עי"ש. ולפי האמור י"ל כי בתקיעות הראשונות מתעורר זכות קבלת תורה שבכתב, ובתקיעות השניות מתעורר זכות תורה שבעל פה דהיינו הי"ג מדות שהתורה נדרשת בהן, ולכן אז ודאי בהיל, שמתעורר הקל וחומר לבן הגבירה מבן האמה, ומתעורר עת פקידה להגאולה שלימה.

"אוי רבנו של עולם, קוק שוין צו די אלע טרערן וואס אידן פארגיסן די אלע יארן און גלות, אויף די אלע צרות וואס אידן מאכן מיט, צו מיט געזונט, אויפיל מחלות ל'ע ביי אידישע הייזער, צו מיט פרנסה, צו מיט נחת פון די קינדער, אוי ווי! וויפיל אידן מאכן דאס מיט, שוין צוויי טויזענט יאר וואס אידן פארגיסן אויפיל טייכן טרערן פון די אלע צרות וואס כלל ישראל מאכט מיט, און עס זענען דא אידן וואס מען זעהט זיי נישט אזוי אפן וויינען, אבער במסותרים תבכה נפשם, זיי וויינען ווען קיינער זעהט נישט, אבער דו רבנו של עולם לפניך גלוי."

הערשט נישט לאנג צוריק פלעגט מען אריינקומען אין די טעג ראש השנה ימים הנוראים אין ביהמ"ד און ווען מ'האט געזאגט אבינו מלכינו נקום לעינינו נקמת דם עבדיך השפוך, עשה למען טבוחים על יחודך, איז זיך דאס גאנצע ביהמ"ד פארגאנגען אין א געוויין, רבנו של עולם וויפיל פון זיי זענען נאך היינט דא געבליבן, עשה למען באי באש ובמים על קידוש שמך, אויפיל אידן זענען פארברענט געווארן אין פייער על קידוש שמך, די אידן האבן מיטגעמאכט די אלע ביטערע צרות ביי די לעצטע מלחמה אויף זייער לייב, פארלוירן די גאנצע משפחה, טאטע מאמע געשוויסטער, און א טייל א שטוב מיט קינדער, און

ובלשוני מלה, טאטע! דו ווייסט דאס בעסער!, אבער דאס קענען מיר יא זאגן פארן אייבערשטן, ארגער ווי עשו וישמעאל זענען מיר דאך זיכער נישט, הייליגער טאטע! דרש'ן אונז א קל וחומר, קל וחומר לבן הגבירה מבן השפחה, פאר עשו הרשע דריי טרערן האט ער פארגאסן, האסטו אים אויפיל געגעבן, האסט אים געגעבן די גאנצע וועלט גאנץ עולם הזה, קל וחומר לבן הגבירה."

ועל פי זה יש לפרש מה שכתב רב סעדיה גאון ז"ל (הובא באבודרהם) בטעם תקיעת שופר בראש השנה, שהוא בא להזכיר מעמד הר סיני שנאמר בו (שמות יט טז) וקול שופר חזק מאד. ויש להבין דלכאורה לפי טעם זה היה ראוי לתקוע בשופר בחג השבועות, ומה שייכות יש להזכיר זה בראש השנה. אמנם י"ל הכוונה כי טעם תקיעת שופר הוא לעורר לתשובה ביום הזה שהוא יום הדין והמשפט למעלה, ועל ידי התשובה יומשך לנו ישועה בכל הענינים ולזכותינו במשפט, ולזה מזכירין מתן תורה, היינו הי"ג מדות שהתורה נדרשת בהן, והוא מדת קל וחומר, ומעוררין בזה הקל וחומר מבן האמה לבן הגבירה, ועל ידי זה אנו זוכין בדין.

ולזה אמרו במדרש, אשרי העם יודעי תרועה, וכי אין אומות העולם יודעים להריע וכו', אלא שהן מכירין לפתות את בוראן בתרועה, כי האומות העולם לא קבלו את התורה ולא ניתן להם י"ג מדות שהתורה נדרשת, ולכן אינם יכולים לעורר מדת קל וחומר, מה שאין כן בני ישראל שקבלו את התורה, ניתן להם הי"ג מדות שהתורה נדרשת בהן, ולכן הן מכירין לפתות את בוראן בתרועה, היינו גנוחי גניח וילולי יליל, מה שעניניהם זולגות דמעות כל היום, על אחת כמה וכמה שתמלא עליהם רחמים קל וחומר מעשו וישמעאל, ועל כן בשעה שבני ישראל נוטלין השופר מתמלא עליהם ברחמים.

סעודת יום ב' ראש השנה ונעילת החג

כתב רב סעדיה גאון ז"ל בטעם מצות תקיעת שופר (ענין החמישי) שבא להזכירנו חורבן בית המקדש וקול תרועת מלחמת האויבים, כמו שנאמר (ירמיה ד יט) כי קול השופר שמעת נפשי תרועת מלחמה. ויש להבין מה ענין הזכרת חורבן בית המקדש בשעת תקיעת שופר שתכליתה הוא בעיקר לעורר לתשובה וכמו שכתב הרמב"ם (הלכות תשובה פ"ג ה"ד) רמז יש בו עורר ישנים משנתכם וכו', וכן הוא בטעמי רב סעדיה גאון ז"ל (ענין השני).

ויתבאר על פי מה שאמרו חז"ל (יומא פו.) ד' חלוקי כפרה שהיה רבי ישמעאל דורש, על מצות עשה ושב, מוחלין לו מיד. על לא תעשה, תשובה תולה ויום הכיפורים מכפר. על כריתות ומיתת בית דין, תשובה ויום הכיפורים תולין ויסורין מכפרין. חילול השם כולן תולין ומיתה ממרקת, ע"ש. ולכאורה יפול לב האדם בקרבו, כי מה יעשה בחטא מאחת מהנה חילול ה', אשר תשובה לבד אינה מכפרת. וביאר א"ז זללה"ה בייטב פנים (אבני זכרון אות סד) התקנה לזה על פי מה דאיתא בזהר (פ' במדבר דף קכא.) דאית חובין דלא מתכפרין עד דאתפטר בר נש מעלמא, הה"ד (ישעיה כב יד) אם יכפר העון הזה כו', והאי יהיב גרמיה למותא ומסר נפשיה לההוא אתר, כמאן דאתפטר מעלמא קב"ה מרחם עליה ומכפר ליה לחוביה, עכ"ל. מבואר מזה כי מסירות נפש שמקבל עליו לקיים מצות (ויקרא כב לב) ונקדשתי, אתחשיב ליה כאלו אתפטר מעלמא ממש, ואפילו היה בידו עון חילול השם ח"ו מתכפר ליה.

ובזה ביאר שם בייטב פנים ענין תקיעת שופר בראש השנה, שאמרו חז"ל (ראש השנה טז.) תקעו לפני בשופר של איל, ומעלה אני עליכם כאלו עקדתם עצמיכם לפני. ואם כן בשעת תקיעת שופר הרומז על עקידתו של יצחק אבינו ע"ה, כל אדם מקבל עליו

זענען געבליבן אחד מעיר ושנים ממשפחה, עלנד אליין, אבער זיי האבן אזוי ארויסגעקוקט אויף דעם צפית לישועה, געהאפט אז עס זאל זיין שמחינו כימות עיניתנו, נקום לעינינו נקמת דם עבדיך השפוך, וויפיל אידיש בלוט איז פארגאסן געווארן, מ'קוקט זיך דא ארום אין ביהמ"ד אזויפיל פון זייערע קינדער זענען שוין אויך נישט דא, אונז בעט מיר ותראה לפניך עקידה שעקד אברהם אבינו את יצחק בנו, רבונו של עולם קוק די אלע טויזענטער מזבחות די אלע מיליאנען עקידות, די טייכן טרערן וואס אידן האבן אזויפיל פארגאסן במשך פון די יארן אין גלות.

נישט לאנג צוריק איז געווען מיט אונז צדיקים וואס ווען זיי פלעגן זיך אויפשטעלן רעדן, און ראש השנה ביים דאווענען פלעגן זיי מעורר רחמים זיין און איינרייסן פאר די גאולה, וויפיל טרערן האבן זיי פארגאסן ביי ווראיינו בבנינו, ובטובך הגדול ישוב חרון אפך מעמך ומעירך ומארצך ומנחלתך, רבונו של עולם קוק די אלע טרערן פון אידן, קל וחומר לבן הגבירה מבן האמה, ארגער פון עשו און ישמעאל זענען מיר דאך נישט, שיק אונז א ישועה כללית און א ישועה פרטית פאר יעדן איינעם".

והשי"ת יעזור שהשנה הבא לקראתינו לשלום יהיה סוף וקץ לכל צרותינו, ויתקבלו התפלות והתקיעות של כל בני ישראל בכל מקום שהם לרחמים ולרצון, בני ישראל יושעו בכל מילי דמיטב, שפע ברכה והצלחה וכתובה וחתימה טובה, שנה טובה ומבורכת, ונזכה לראות בהתרוממות קרן התורה וישראל בהתגלות כבוד שמים עלינו במהרה בימינו אמן.

*

אין המניעה מצדינו כלל, כי אם כך גזר המצווה הבורא ית"ש, הוא צוה ויעש לתקוע בחול והוא גזר ויאמר שלא לתקוע בשבת, וכמו שאין מניחין תפילין בשבת, ולא נחשב זה למסירות נפש כי כך למדוהו מהקרא (מנחות לו:), הכי נמי ענין זה.

ונקדים עוד מה שביארנו למעלה (ס"ג יום א' דר"ה) דלשיטת רבי לוי בר לחמא דמדאורייתא אין תוקעין בשופר בראש השנה שחל בשבת, קשה הא דאמרינן במתניתין משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהו תוקעין בכל מקום שיש בו בית דין. דלכאורה אי מדאורייתא אין תוקעין בשבת, איך עקר רבן יוחנן בן זכאי דבר תורה, הא אין בית דין יכולין לבטל דברי תורה בקום ועשה (יבמות ז.), ועל כרחק כדרבא דמדאורייתא מישראל שרי ורבנן הוא דגזור ביה גזירה שמא יעביירו. ועכ"פ כיון שהוא רק מדרבנן, יש בזה ענין של מסירות נפש, כי כל אשר יש לו לאדם יתן בעד נפשו, ועם כל זה מכח תקנת חז"ל אנו מוותרים על מצות תקיעת שופר וסגולתה שהוא מצוה גדולה ונשגבה שאין לה תמורה, וכח מסירות נפש הלזו מכפר על כל החטאים בצירוף התשובה.

ועל דרך זה יש לפרש הכתוב בפ' תולדות, וירח את ריח בגדיו ויברכהו ויאמר ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה', ופירש"י זהו שדה תפוחין. וכתב א"ז זללה"ה בייטב לב (פ' תולדות) רומז לשבת הנקרא (וזהו יתרו פה). חקל תפוחין קדישין, עי"ש. ולפי דרכינו הכוונה על פי המבואר בזה"ק (רע"מ אמור דף צט:): ביומא דראש השנה קרי יצחק לעשו ואמר ליה וצודה לי ציד ועשה לי מטעמים, ואז נכנס יעקב ונטל הברכות, עי"ש בדבה"ק. ולפי זה י"ל שהתכוין יצחק אבינו להמליץ טוב על בני ישראל, כמו שדרשו חז"ל (סנהדרין לו:). וירח את ריח בגדיו, אל תיקרי בגדיו אלא בגדיו. והמליץ טוב עליהם שיזכו לצאת זכאי במשפט בראש השנה, ולזה ויברכהו ויאמר ראה ריח בני כריח

למסור נפשו לה', וחשוב לפניו כאלו היה בפועל, ואחר כך נעשים כבריה חדשה, וממילא מתכפר על כל החטאים. ואם כן יש להבין הניחא כשחל ראש השנה בחול, אבל כשחל בשבת ואין תוקעין בשופר, במה ממתיקים הדינים, ואיך נצא זכאי בהשפטינו כי מי יעמוד לפניו בדין. אבל הענין לאשר אנחנו יודעים כי עיקר המתקת הדינים הוא על ידי התקיעות, ועם כל זה אין אנו תוקעין בשבת לקיים מצות חז"ל שלא לתקוע בשבת גזירה שמא יעביירו, ואם כי ביום הזה כל חייו הן חיי הגוף וחיי הנפש תלוי בו, כי בראש השנה נכתבין וכו' הן חיי הגוף או הנפש ורוח ונשמה לעולם הבא, ולצאת זכאי בדין אי אפשר כי אם על ידי תגבורות מדת הרחמים והמתקת הדין, ולכך צוה השי"ת לתקוע להמתיק הדין, ועם כל זה בשבת אין אנו תוקעין ומשליכים יחבינו על ה' מבלי הפעולה של השופר כדי לקיים מצות חז"ל, כי כך צונו יתברך (דברים יז יא) לא תסור, אם כן בזה עצמו ממתיקין הדין, שזה עקידה בפועל ממש, ואין לך מסירות נפש גוף וממון ונפש יותר מזה, ואנחנו מוסרים גופינו ונפשנו בפועל ממש, וכמו שאז בעקידה על ידי מסירות נפש נמתקו הדינים, כמו כן עתה הנך רואה כי מניעת התקיעות עושה פעולה של התקיעות ביתר שאת ויתר עז, עכ"ד.

אך בגמרא (דף כט:) פליגי אמוראי בטעם שאין תוקעין בשופר כשחל בשבת, לשיטת רבי לוי בר לחמא הוי דאורייתא, ולשיטת רבא הוי דרבנן גזירה שמא יעביירו, ודעת לנבון נקל כי מה שכתב בייטב פנים דמניעת תקיעת שופר בראש השנה שחל בשבת יש בו ענין של מסירות נפש, לא אתיא אלא כשיטת רבא דהוי תקנתא דרבנן, אז יש לומר כיון דמדאורייתא יש מצוה לתקוע ורבנן הוא דגזרו ביה, אם כן מה שאנו נמנעין ואין תוקעין בשבת יש בו ענין של מסירות נפש לעשות משמרת לדברי תורה, אמנם לשיטת רבי לוי בר לחמא דמדאורייתא בשבת אין תוקעין, לא שייך לומר שמה שאין תוקעין הוא ענין של מסירות נפש, כי

שד"ה, רמז על שבת קודש, והכוונה על ראש השנה שחל בשבת, ובמדרש רבה (פס"ה ס"ג) מלמד שהראה לו הקב"ה בית המקדש בנוי וחרב ובנוי, ריח בני הרי בנוי וכו', כריח שדה, הרי חרב, ע"ש. והיינו שראה יצחק ברוח הקודש כי במקדש היו תוקעין בראש השנה שחל בשבת אבל לא במדינה, ואחר החורבן תוקעין בכל מקום שיש בו בית דין קבוע, ומוזה ראייה כי מה שאין תוקעין שופר בראש השנה שחל בשבת הוא רק מדרבנן, ולזה גמר אומר ויתן לך האלהים מטל השמים, ובמדרש רבה (פס"ו ס"ג) מטל השמים זה מקרא, ומשמני הארץ זה משנה, ורוב דגן זה תלמוד. מטל השמים, רמז למקרא שנאמר יום תרועה יהיה לכם, ומשמני הארץ זו משנה, פי' מה ששינינו במשנה יום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת, במקדש היו תוקעין אבל לא במדינה, משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהיו תוקעין בכל מקום שיש בו בית דין. ורוב דגן זו תלמוד, הוא מה דקמפרש הטעם בגמרא דרבנן הוא דגורז ביה שמא יעבירו, ואם כן כיון דמדאורייתא תוקעין, ומה שאנו נמנעין ואין תוקעין הוא רק מדרבנן, הרי יש בזה ענין של מסירות נפש שלא לתקוע, ובפרט ביוםא קמא דראש השנה שהוא דינא קשיא (וזהו פיעס דף רלא), והוא עיקר יום הדין, ועיני כל ישראל מיחלות שהשי"ת ימלא אסמינו שבע שנוושע בכל מחסורינו, ועם כל זה יהיה מה שיהיה, ישראל קדושים מוותרים במסירות נפש על סגולת המצוה, ובודאי בזכות זה יעזור השי"ת שיהיה שנה טובה.

ועל פי זה יתבאר טעמו של רב סעדיה גאון שבא להזכיר חורבן ביהמ"ק, כי עיקר תכלית תקיעת שופר הוא להתעורר לתשובה, והרי יש כמה חטאים שאינו מועיל עליהם תשובה, מ"מ ע"י קבלת מסירות נפש בשעת תקיעת שופר מועיל תשובה על הכל, אמנם בשנה זו שחל יום הראשון בשבת לא תקענו בשופר, ואיך יועיל תשובתנו ביום הראשון לכפר על

הכל, לזה מזכירין בשעת תקיעת שופר ביום השני ענין חורבן בית המקדש, להורות על מה שתיקן רבן יוחנן בן זכאי אחר החורבן לתקוע בכל מקום שיש בית דין, נמצא דמה שאין אנו תוקעין בשבת הוא רק מדרבנן ויש בזה ענין של מסירות נפש, ועל ידי זה יש לנו כח של מסירות נפש לכפר על כל העוונות ומהני תשובה.

ועכ"פ כל ענין של שופר בשנה זו היתה לקיים מדרבנן, הן ביום הראשון לקיים מה שגזרו עלינו שלא לתקוע בשבת גזירה שמא יעבירו, והן ביום השני דתקנתא דרבנן הוא להיות נוהגים אותו יום קודש ולמחר קודש (ראש השנה ל:), ובשניהם היה בו ענין של מסירות נפש, הן במה שנמנעין ואין תוקעין בשבת, והן במה שמקבלים מסירות נפש ועקידת יצחק בשעת תקיעת שופר בחול, ושניהם חזי לאצטרופי לכפר עוונות בני ישראל ולערבב השטן, ובזכות שקיימנו הכתוב זכרון תרועה, והכתוב של יום תרועה, ישפיע השי"ת לכל בני ישראל שפע ברכה והצלחה, ונזכה לשנה טובה ומבורכת.

והנה כתבו בספרים (עשרת ישועה סליחות לער"ה אות לו) לרמז מה שאמר יצחק אבינו בשעה שבא עשו ליקח הברכות, בא אחיך במרמה ויקח ברכתך (בראשית מ"ה), כי במרמה ראשי תיבות מלטם מכל רעות בזאת השנה, שבירך את יעקב בברכה הזאת הנרמז בתיבת במרמ"ה, ע"ש. וכבר הבאנו דברי הוזה"ק שכל הפרשה הזאת היה בראש השנה, ועל כן יפה בעתו ברך יצחק אבינו את יעקב בברכה זו, מלטם מכל רעות ביזאת השנה. והנה תיבות בזאת השנה בגימטריא תש"ע. יעזור השי"ת שהשנה תש"ע הבא לקראתנו לשלום, יתקיים מלטם מכל רעות בזאת השנה, בעזרתו יתברך יבא שנה טובה ומבורכת, גמור חתימה טובה לכל בני ישראל את אשר ישנו פה ואת אשר איננו פה, מיר זאלן האבן גע'פועל'ט אלעס גוטס, שנת גאולה וישועה בכלל ובפרט, ונזכה לביאת גואל צדק בב"א.

שהשמחה במעונם

ברכת מזל טוב

הננו משגרים ברכת מז"ט חמה ולבבית לאנשי שלומינו תומכי וידידי כוללינו הק' די בכל אתר ואתר כאו"א בשמו הטוב יבורך

קרית יואל

הולדת הבנים

מו"ה יעקב חיים לאנדא הי"ו
מו"ה אברהם שמואל משה מאשקאוויטש הי"ו
מו"ה ברוך שווארטץ הי"ו

הולדת הבנות

מו"ה שמואל גאלדשטיין הי"ו
מו"ה שמעון עוזר לעוו הי"ו
מו"ה אברהם עמרם מארקאוויטש הי"ו
מו"ה יקותיאל יצחק מייזעלס הי"ו
מו"ה אברהם מאיר מיללער הי"ו
מו"ה מרדכי יעקב פעלכערבוים הי"ו
מו"ה יואל (ברמ"ה) פערל הי"ו
מו"ה חיים קטינא הי"ו

הכנס בניהם לעול התורה והמצוות

מו"ה ישראל איסר מארקאוויטש הי"ו
מו"ה יוסף הערש בנעט הי"ו
מו"ה שלמה ברייער הי"ו

אויסטרעליע

הולדת הבנים

מו"ה הערשל גאלדבערג הי"ו
מו"ה שמואל דוב שטיין הי"ו
חתן מו"ה יוסף שלמה גאלדבערג הי"ו

הולדת נכדתו

הרב ר' חיים היימליך שליט"א

הכנס בנו לעול התורה והמצוות

מו"ה ישעי' מענדל ווייס הי"ו

בני ברק

הולדת הבנים

מו"ה מיכאל הערשקאוויטש הי"ו
בן מו"ה ישראל הערשקאוויטש הי"ו, אנטווערפן
חתן מו"ה משה שווארץ הי"ו

מו"ה דוד בנציון וויינבערגער הי"ו
בן מו"ה אברהם חיים וויינבערגער הי"ו
חתן מו"ה נח יעקב היימליך הי"ו, י"ם

הכנס בניהם לעול התורה והמצוות

מו"ה יו"ט ליפא אבראהם הי"ו
מו"ה חיים הירש הי"ו

אירוסו בתו

מו"ה חיים אליעזר מאשקאוויטש הי"ו
בן מו"ה יצחק מרדכי מאשקאוויטש הי"ו

אייראפע

הולדת הבנות

מו"ה אפרים גוטמאן הי"ו, לאנדאן
להולדת בנותיו התאמות
בן מו"ה יעקב ישעי' ד'ל
חתן מו"ה אברהם צבי גראסמאן הי"ו

מו"ה מרדכי שעהר הי"ו, מאנטשעסטער
בן מו"ה שלום יצחק הי"ו, לאנדאן
חתן מו"ה שמחה כהן הי"ו, מאנטשעסטער

הולדת הבן

מו"ה מרדכי יאזשעף הי"ו לאנדאן
בן מו"ה שמחה דוב יאזשעף הי"ו

וויליאמסבורג

הולדת הבנים

מו"ה צבי אביגדור הערש של פקעטע הי"ו
מו"ה נחום קרויס הי"ו
מו"ה יואל שטיינמעץ הי"ו
מו"ה ליפא טייטלבוים הי"ו
מו"ה שלמה זלמן האראוויטץ הי"ו

הכנס בניהם לעול התורה והמצוות

הרב מנחם צבי כהנא שליט"א
מו"ה פנחס שווארטץ הי"ו

בארא פארק

אירוסו בתו

מו"ה ישראל קאהל הי"ו

הולדת בנו

מו"ה אליקים פישער הי"ו

מאנסי

הולדת הבנות

מו"ה אשר אנטשיל גריסגאט הי"ו
בן מו"ה שלום גריסגאט הי"ו, אויסטרעליע
חתן מו"ה יצחק דובי פ'ש הי"ו

מו"ה ישעי' אליעזר קרויס הי"ו
בן מו"ה מיכאל דוב קרויס הי"ו, כ"פ
חתן מו"ה אשר גליבער הי"ו

ירושלים

הכנס בנו לעול התורה והמצוות

מו"ה יחיאל ווידער הי"ו

אירוסו צאצאיהם

מו"ה ליפא פריעדמאן הי"ו, וומ"ס	הבה"ח אלי' בצלאל ני"ו	מו"ה יצחק שלמה נאווי הי"ו, כ"פ
מו"ה קלמן פריעד' הי"ו, וומ"ס	הבה"ח שלום יואל ני"ו	מו"ה יודא שמחה גראס הי"ו, וומ"ס
מו"ה חיים אהרן קליין הי"ו, ק"י	הבה"ח יעקב יושע כ"י	מו"ה שמעון אהרן כ"ץ הי"ו, ק"י

אדער קען מען שיקן דורך א פקעס אדער מייל

a.ch.bnb@gmail.com - FAX: 011-9723-6166382

צו מעלדן א שמחה קען מען זיך פארבינדן צו:

011-972-52764837 און אין אר"י 845-662-5579